

ผลการพิจารณารายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง

สิทธิของผู้ต้องขังหญิง

การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ

และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

ไปสู่การปฏิบัติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ

และผู้ด้อยโอกาส

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

โดย

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

เอกสารประกอบ

๑. หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ถึงเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี
๒. รายงานการประชุม การหารือเกี่ยวกับการพิจารณารายงานการศึกษา เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิง ในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ
๓. สรุปผลการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ จากประเด็น ผลการศึกษา
๔. สรุปประเด็นการหารือจากข้อเสนอแนะ ของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

รายงานการประชุม
การหารือเกี่ยวกับการพิจารณารายงานการศึกษา
เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ
และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ
วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๐.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมกรมราชทัณฑ์ ชั้น ๒

ผู้มาประชุม กรมราชทัณฑ์

๑. นายอายุตม์	สินธพพันธุ์	รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายวิชาการ
๒. นางชฎาพร	รักษาทรัพย์	ทัณฑสถานหญิงกลาง
๓. นางวรรณดี	บัวภา	ทัณฑสถานหญิงธนบุรี
๔. นายสมภพ	สังคุดแก้ว	เรือนจำพิเศษมีนบุรี
๕. นางนุชนาถ	ศรีเผด็จ	เรือนจำจังหวัดปทุมธานี
๖. นายไพรัตน์	ขมินทกุล	สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์
๗. นายเกษมศานต์	บุญญจินดา นิลวงศ์	กองแผนงาน
๘. นางรัศมี	สุวรรณหงษ์	กองสังคมสงเคราะห์
๙. นางอัจฉรา	บุญนฤธิ์	สำนักพัฒนาพฤตินิสัย
๑๐. นางสาวปรียิธิดา	สมจิตร	สำนักพัฒนาพฤตินิสัย
๑๑. นายชรินทร์	เฉลยพงษ์	สำนักพัฒนาพฤตินิสัย
๑๒. นางสาววันทนา	เนืองอนันต์	สำนักพัฒนาพฤตินิสัย
๑๓. นายศุภโชค	ควรรุยาชัย	สำนักทัณฑปฏิบัติ
๑๔. นายพงษ์ภินันท์	จันกลิน	สำนักทัณฑปฏิบัติ
๑๕. นายธนะวัฒน์	สัมพันธ์กุลภัก	สำนักทัณฑวิทยา
๑๖. นางสาวพิมพ์ญาณินท์	บุญรัศมี	สำนักทัณฑวิทยา
๑๗. นางณัฐพัชร	เจริญโรจนศักดิ์	สำนักทัณฑวิทยา
๑๘. นางสาวสุภรภัค	พยัคฆาคม	สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์
๑๙. นางสาวกมลทิพย์	อันขวัญเมือง	กองการเจ้าหน้าที่
๒๐. นายชวิน	ศิลาพันธ์	กองการเจ้าหน้าที่
๒๑. นางสาวณัฐิณี	แก้วรัตน์	กองการเจ้าหน้าที่
๒๒. นายอานนท์	นิยมเงิน	กองบริการทางการแพทย์
๒๓. นางวิยะดา	ธรรมรักษา	กองบริการทางการแพทย์
๒๔. นายนราธิป	ชำนาญศรี	กองนิติการ
๒๕. นายโยธิน	บุญญานุสนธิ	กองนิติการ
๒๖. นายเอกสิทธิ์	ทองเนื้อดี	กองนิติการ
๒๗. นายมารุต	ศุภย์ตรง	กองแผนงาน
๒๘. นายพลศักดิ์	บุญเกิด	กองแผนงาน
๒๙. นางอันธิกา	ก่อนพร้อม	กองสังคมสงเคราะห์
๓๐. นางชมพูนุท	ภักดีบุตร	กองสังคมสงเคราะห์
๓๑. นางสาวศศิ	คลองวิณี	กองสังคมสงเคราะห์
๓๒. นางสาวศิริพร	ปิ่นอินทร์	กองสังคมสงเคราะห์

๓๓.นางสาวจรัสสา	การเกษตร	ทัศนสถานหญิงกลาง
๓๔.นางสาววรรณพร	ประสพคำ	ทัศนสถานหญิงธนบุรี
๓๕.นางดาวเรือง	เหลืองขจร	ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง
๓๖.นางศิริรัตน์	วงค์มัน	เรือนจำจังหวัดปทุมธานี
๓๗.นางสาวฉัตรสุดา	เกษมสุขสกุล	เรือนจำพิเศษมีนบุรี
๓๘.นางสาวพรพิมล	สำราญสม	ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

ผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานภายนอก

๑.นางสาวสุชาดา	เมมมิ่งรุ่งเรืองกุล	คณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
๒.นางคนทามาต	วิมุกตะนันท์ ทัดทูน	สำนักงานอัยการสูงสุด
๓.นายบุญชูธำ	ทัดทูน	สำนักอัยการสูงสุด
๔.นางสาวสมร	ศรีศิริ	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๕.นางสาวสุพัทธรา	วุฒิกัญจนกุล	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๖.นางสาววิศรดา	บุญมา	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๗.นางสาววีพรรณ	วัชรพงศ์กุล	กระทรวงศึกษาธิการ
๘.นางสาวปิ่นทาร์ย์	ไชรัมย์	กระทรวงมหาดไทย
๙.นางกฤติกา	เจ็ดโอม	กระทรวงสาธารณสุข
๑๐.นางสาวนัยนา	คำภักดี	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๑.นางสาวรุจภา	อำไพรัตน์	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๒.นายจรงค์	นนทศักดิ์	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๓.นางนาฏยา	สังข์วรรณะ	สำนักงบประมาณ
๑๔.นายวิชัย	จงสกุลศรี	สำนักงบประมาณ
๑๕.นายสง่า	วงศ์ษาพาน	กระทรวงแรงงาน
๑๖.พ.ต.ท.ละภัสร์	พรหมวิเศษ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๐๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งการและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ ของคณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สมานิตบัญญัติแห่งชาติ ไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาศึกษาแนวทาง และความเหมาะสมของข้อเสนอแนะดังกล่าวในภาพรวม เพื่อเสนอต่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีต่อไป

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องเพื่อพิจารณา

กรมราชทัณฑ์ ในฐานะหน่วยงานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ได้นำข้อพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เรื่อง เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สถานितिบัญญัติแห่งชาติ ที่ได้ศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอแนะผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ โดยขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาและให้ความเห็น ในประเด็นต่อไปนี้

๑. ผลการศึกษา เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ

๑.๑ การดำเนินงานบริหารจัดการทัณฑสถานหญิง การบริหารจัดการภายในเรือนจำ และปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิ

๑.๑.๑ ผู้ต้องขังหญิงจะถูกจัดไว้ให้อยู่ในแดนด้านหน้าเรือนจำ - มีสัดส่วนพื้นที่ค่อนข้างคับแคบ โดยกรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการตอบประเด็นจากผลการศึกษาดังนี้

กรมราชทัณฑ์ มีเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ จำนวน ๑๔๓ แห่ง เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด ๑๐๗ แห่ง (ไม่นับรวมทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ เนื่องจากเป็นสถานที่ในการบำบัดรักษาผู้ต้องขังป่วย) โดยมีทัณฑสถานหญิง จำนวน ๘ แห่ง และเป็นแดนหญิงที่อยู่ในเรือนจำชายจำนวน ๙๙ แห่ง โดยแดนหญิงที่คุมขังอยู่ในเรือนจำชายนั้น จะแบ่งอยู่ด้านหน้าเรือนจำ เพื่อการรักษาความปลอดภัย เพราะโดยสภาพที่เป็นเพศหญิง จึงเป็นความเหมาะสมที่จะต้องอยู่บริเวณด้านหน้าเรือนจำ การที่จะให้แดนหญิงไปอยู่แดนอื่นๆ ภายในเรือนจำเป็นการไม่เหมาะสมและไม่ปลอดภัยหลายประการ สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำชาย

ส่วนการที่มีพื้นที่สัดส่วนค่อนข้างคับแคบนั้น ขอเรียนว่า เรือนจำ/ทัณฑสถานในปัจจุบันของกรมราชทัณฑ์ ส่วนใหญ่เป็นเรือนจำที่ก่อสร้างมานาน โดยมีอายุการใช้งานมากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไปถึง ๑๐๐ กว่าปี ซึ่งมีจำนวน ๔๘ แห่ง โดยโครงสร้างอาคารสถานที่ของเรือนจำเก่านั้น ออกแบบมาเพื่อรองรับผู้ต้องขังชายที่มีจำนวนมากกว่าผู้ต้องขังหญิง แต่ปัจจุบันจำนวนผู้ต้องขังหญิงได้เพิ่มสูงขึ้นทำให้ไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะควบคุมและเป็นผลให้มีพื้นที่คับแคบสำหรับการจัดทำกิจกรรม กรมราชทัณฑ์ได้มีการก่อสร้างทัณฑสถานหญิงซึ่งกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อต้องการให้ผู้ต้องขังหญิงได้รับการปฏิบัติที่มีการครบถ้วนสมบูรณ์ดังเช่นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังชาย แต่ได้ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังหญิงต้องถูกส่งตัวมาคุมขังที่ห่างไกลจากบ้านและครอบครัวทำให้ผู้ต้องขังหญิงที่มีความยากลำบากที่จะติดต่อกับครอบครัวและบุตร เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ส่งผลกระทบในทางลบต่อผู้ต้องขังหญิงและสัมพันธภาพในครอบครัว อีกทั้งจะเป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) (ข้อ ๒๖) ซึ่งกำหนดให้ผู้ต้องขังหญิงพึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดต่อกับครอบครัว รวมถึงบุตร ผู้ปกครองบุตร และผู้แทนโดยชอบธรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยควรคำนึงถึงการเสียประโยชน์ที่ผู้ต้องขังหญิงได้รับการคุ้มครองขังในเรือนจำที่ห่างไกลจากภูมิลำเนา ดังนั้น จึงมีการควบคุมผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชายไว้ในเรือนจำเดียวกัน โดยเฉพาะในเรือนจำจังหวัดและเรือนจำอำเภอ และแบ่งแดนให้ผู้ต้องขังหญิงอยู่ด้านหน้าเรือนจำตามเหตุผลความเหมาะสมดังกล่าวข้างต้น

สำหรับการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างเรือนจำชายที่มีแดนหญิงควบคุมอยู่ด้วยนั้น เมื่อได้รับงบประมาณในการก่อสร้างเรือนจำใหม่เพื่อทดแทนเรือนจำ ได้มีการจัดแบ่งแดนสำหรับควบคุมผู้ต้องขังหญิงซึ่งมีความจุผู้ต้องขังประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ คน โดยภายในแดนจะมีพื้นที่สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่เลือกการปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

มติที่ประชุม รับทราบ

๑.๑.๒ ผู้ต้องขังหญิงจำนวนมากยังขาดโอกาสได้รับการศึกษา ขาดโอกาสได้ฝึกอาชีพ

โดยกรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการตอบประเด็นจากผลของการศึกษาดังนี้ กรมราชทัณฑ์ได้จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งหลักสูตร สายสามัญ สายอาชีว จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิง ที่มีอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมาเป็นเรือนจำ-แก้ไขฟื้นฟูเฉพาะทาง ประเภทเรือนจำการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังหญิงด้วย ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ มีสถิติผู้ต้องขังหญิงได้รับการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

๑. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ระดับผู้ไม่รู้หนังสือ	จำนวน	๙๗๒	คน
- ระดับประถมศึกษา	จำนวน	๒,๑๐๕	คน
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน	๑,๙๖๗	คน
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน	๑,๙๒๓	คน

๒. การจัดการศึกษาสายอาชีว

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	จำนวน	๑,๕๖๙	คน
- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	จำนวน	๔๙๒	คน
- หลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน (๓๐ ชม.ขึ้นไป)	จำนวน	๓,๕๑๓	คน

๓. ระดับอุดมศึกษา

- โครงการการศึกษาต่อเนื่อง	จำนวน	๓๗	คน
- ปริญญาตรี	จำนวน	๒๑๘	คน

๔. การศึกษาตามอัธยาศัย

จำนวน ๒,๗๘๙ คน

รวมทุกหลักสูตร ๑๕,๕๘๕ คน

มติที่ประชุม รับทราบ

๑.๑.๓ เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องใช้สอยเพื่อการพัฒนาพฤตินิสัย การศึกษา และทักษะอาชีพของผู้ต้องขังยังมีจำกัด

สำหรับด้านวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังหญิงในแต่ละปี กรมราชทัณฑ์ จะมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังทั่วประเทศ โดยเป็นการจัดสรรรายหัว ซึ่งพิจารณาจากจำนวนนักเรียนของแต่ละเรือนจำเป็นหลัก ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวดังนี้

๑.สายสามัญ	หัวละ ๓๐๐ บาทต่อคน
๒.ปวช./ปวส.	หัวละ ๔๖๐ บาทต่อคน

นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุการศึกษา สำหรับให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ภาษา วิชาชีพพระยะสัน ศิลปะ การจัดทำห้องสมุดแดนหญิง เป็นต้น

สภาพปัญหา / แนวทางแก้ไข

- ปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังหญิง ได้แก่ สภาพพื้นที่แดนหญิงในเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ โดยเฉพาะในเรือนจำที่ไม่ใช่ทัณฑสถานหญิง จะมีขนาดเล็ก คับแคบ ไม่สามารถขยายปรับปรุง หรือจัดห้องเรียนให้เป็นเอกเทศได้ ทำให้การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังหญิงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการปรับปรุงสภาพพื้นที่จัดให้มีห้องเรียนที่มีความเหมาะสมเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้กรมฯ สามารถให้การสนับสนุนครุภัณฑ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นอื่นๆ ได้อย่างเต็มที่

- ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ มีกำหนดโทษต่ำ ทำให้มีผู้เรียนไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่ต้องใช้ระยะเวลา เช่น ปวช./ปวส. จึงควรมีการส่งเสริมในส่วนของหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นเป็นหลัก มติที่ประชุม รับทราบ

๑.๑.๔ มีปัญหาการนำ “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง” ไปสู่การปฏิบัติ

ปัญหาด้านนโยบายผู้บริหารเรือนจำ/ทัณฑสถาน และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ/ทัณฑสถานบางแห่ง เน้นนโยบายในด้านการควบคุมผู้ต้องขังเพื่อมิให้หลบหนีแต่เพียงอย่างเดียว โดยมิได้สนใจในเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟูหรือการยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากล ทำให้เรือนจำ/ทัณฑสถานบางแห่ง มิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ หรือข้อกำหนดแมนเดลาอย่างครบทุกข้อ แต่ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ได้มีความพยายามในการให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดอันเป็นมาตรฐานสากล โดยได้ร่วมกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) จัดทำคู่มือข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) , คู่มือข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) โดยจัดส่งเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ นอกจากนี้ สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ ยังได้จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อนำการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมสอดคล้องกับข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานสากล

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ โดยความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ยังได้จัดทำ แบบประเมินการปฏิบัติของเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ ซึ่งจัดทำโดย Penal Reform International (PRI) เพื่อใช้ในการประเมินเรือนจำ/ทัณฑสถาน ว่าสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพได้หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้แบบประเมินฉบับนี้ได้ปรับให้มีความเหมาะสมกับบริบทของเรือนจำ/ทัณฑสถานในประเทศไทยแล้ว

ปัญหาด้านกายภาพของเรือนจำ/ทัณฑสถาน และการขาดแคลนงบประมาณ

ด้วยสภาพทางกายภาพของเรือนจำ/ทัณฑสถานบางแห่งในประเทศไทยที่ค่อนข้างเก่า ทำให้การพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลค่อนข้างกระทำได้ยาก ทั้งนี้ในการปรับปรุงจะต้องใช้เงินงบประมาณในจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กรมราชทัณฑ์ยังคงมีความพยายามในการจัดระเบียบเรือนจำ เพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน มีความเป็นระเบียบ สวยงาม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่จำกัด ดังเช่น เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี ที่ได้รับคัดเลือกเป็นเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพ ทั้งที่เป็นเรือนจำขนาดเล็ก เก่าแก่ และมีอายุร้อยกว่าปี ก็สามารถพัฒนาและยกระดับในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลได้เช่นกัน

มติที่ประชุม รับทราบ

๒. กรณีปัญหาการตรวจค้นและตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิง

๒.๑ ยังไม่เป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) และให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ

๒.๒ ไม่นำ “หลักปฏิบัติในการตรวจค้นและคู่มือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง” ที่ออกตามระเบียบที่ออกโดยกรมราชทัณฑ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ไปบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

๒.๓ เจ้าพนักงานเรือนจำละเลย ไม่นำหลักการที่ว่า “การตรวจค้นบุคคลต้องปฏิบัติโดยละมุนละม่อมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง” มาใช้

สำหรับกรณีการตรวจค้นร่างกาย กรมราชทัณฑ์ โดยสำนักทัณฑวิทยา ในฐานะเป็นหน่วยงาน ที่กำกับดูแลมาตรการด้านควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนีหรือการก่อเหตุร้ายของผู้ต้องขัง รวมทั้งการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขังให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำ และหลักสิทธิมนุษยชน ขอเรียนชี้แจงเกี่ยวกับการตรวจค้นผู้ต้องขังว่า การตรวจค้นเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างยิ่งในการรักษาความปลอดภัยให้กับเรือนจำ/ทัณฑสถาน และเป็น การดำเนินงานเพื่อให้ผู้ต้องขังอยู่กันอย่างสงบเรียบร้อยและไม่เกิดเหตุร้ายขึ้น การปฏิบัติงานด้านตรวจค้น จึงต้องดำเนินการด้วยความเข้มงวดและอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อจุดประสงค์หลักคือ ตรวจหาสิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่ไม่อนุญาต และยึดสิ่งเหล่านั้นก่อนเข้าสู่เรือนจำ และเป็นการป้องปรามการกระทำความผิด ในขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ

โดยแนวทางการตรวจค้นผู้ต้องขัง ได้กำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติไว้หลายประการโดยเฉพาะ ในส่วนที่สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชนได้มีสาระสำคัญหลักๆ ได้แก่ การตรวจค้นให้กระทำด้วยความสุภาพ ไม่ดูถูกเหยียดหยามหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การตรวจค้นให้เจ้าหน้าที่ที่เพศเดียวกันเป็นผู้ตรวจค้น คือ ถ้าเป็นชายให้ชายตรวจค้น ถ้าเป็นหญิงให้หญิงตรวจค้น หากไม่มีให้แสดงตนหรือเชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือได้มา ทำการตรวจ กรณีมีความจำเป็นต้องตรวจค้นแบบสัมผัสร่างกายต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเจ็บปวดให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ภายใต้กรอบความจำเป็นต่างๆ และการตรวจค้นอวัยวะในร่างกายจะต้องให้มีบุคคล ที่ผ่านการอบรมการตรวจค้นด้านนั้นๆ โดยเฉพาะ และการตรวจค้นแบบเห็นร่างกายจะกระทำในสถานที่ เฉพาะที่จัดไว้มิดชิด เป็นต้น

การตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ซึ่งกำหนดว่า ต้องคำนึงถึงและเคารพ ต่อศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังหญิง และต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานหญิงที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ การตรวจค้นได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเป็นแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ โดยกำหนด แนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๑. มีการกำหนดนโยบายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงไว้อย่างชัดเจน เช่น มีสถานที่เป็นการเฉพาะสำหรับใช้ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิง มีการชี้แจงทำความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นให้กับเจ้าหน้าที่หญิงก่อนมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจค้น มีเอกสารขั้นตอนในการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิง

๒. มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขังหญิง เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถ ตอบสนองต่อความจำเป็นของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม

๓. ให้เรือนจำสร้างความตระหนักให้กับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้สึกและความอ่อนไหว ของผู้ต้องขังหญิงขณะถูกตรวจค้น ซึ่งการสร้าง ความตระหนักจะเป็นการดำเนินการด้วยวาจาผู้บังคับบัญชา หรือการเข้ารับการฝึกอบรม โดยการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในเรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขังหญิงได้ครอบคลุม เรื่องขั้นตอนและวิธีการตรวจค้นที่เคารพต่อความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกตรวจค้น

๔. หากมีการตรวจค้นแบบเปลื้องเสื้อผ้า เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจค้นได้รับการอบรมและมีคุณสมบัติ เหมาะสมในการปฏิบัติงานด้านตรวจค้น โดยเคารพต่อศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกตรวจค้น

๕. มีการบันทึกเหตุผลหากมีตรวจค้นแบบล่วงล้ำร่างกายของผู้ต้องขังหญิง

๖. มีมาตรการตรวจค้นอื่นแทนการตรวจค้นแบบล่วงล้ำร่างกาย เช่น การติดตั้งเครื่องเอกซเรย์ สำหรับการตรวจค้น การใช้เครื่องมือตรวจค้นโลหะแบบมือถือ เป็นต้น

โดยการดำเนินงานดังกล่าวมีการติดตามผลในแต่ละปี โดยในแต่ละปีจะติดตามจำนวน ๒ ครั้ง คือ ในรอบ ๖ เดือน และ ๑๒ เดือน ซึ่งจากผลการติดตามในรอบ ๖ เดือนแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐

(ต.ค. ๕๕ - เม.ย.๖๐) ได้รับการรายงานจากเรือนจำ/ทัณฑสถาน ว่าดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว ได้ ๑๐๑ แห่ง ส่วนอีก ๖ แห่ง ยังไม่ได้รับรายงาน โดยจำนวนเรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง มีจำนวน ๑๐๗ แห่ง ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ในเรือนจำ/ทัณฑสถานความมั่นคงสูง รวมทั้งทัณฑสถานหญิงกลาง กรมราชทัณฑ์ได้จัดเครื่องตรวจร่างกาย Body Scanner ในการตรวจค้นโดยเทคโนโลยี แทนการตรวจค้นโดยเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับการพิจารณาจัดสรร จำนวน ๖ เครื่อง ราคาเครื่องละ ๑๒,๔๕๐,๐๐๐๐ บาท (สิบสองล้านสี่แสนเก้าหมื่นบาทถ้วน) สำหรับในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ได้รับการจัดสรรเพิ่มเติมอีก จำนวน ๕ เครื่อง เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูง จึงทยอยจัดสรรต่อไป

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.ผลการศึกษาพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๗๔ และ ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์

พ.ศ.๒๕๖๐

๓.๑ หลักการเหตุผล : เสนอให้ระบุ “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners / SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การควบคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)” ไว้ในเหตุผลในการตรากฎหมายฉบับนี้ด้วย

กองนิติการ กรมราชทัณฑ์ ได้ตอบประเด็น คือ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ระบุ “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners/SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การควบคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of women Prisoners and Non-Custodial Measures for Woman Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ Bangkok Rules)” ไว้ในเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติแล้ว รายละเอียดปรากฏตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่แนบท้าย

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิควรเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิ “ด้านสังคมสงเคราะห์” และ “ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม” เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วย เพื่อคุ้มครองสิทธิและดูแลสภาพจิตใจของผู้ต้องขังหญิงและเยาวชน กรณีของผู้ต้องขัง ร่างมาตรา ๘ (๔)

กองนิติการ กรมราชทัณฑ์ ได้ตอบประเด็น คือ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ (๔) ได้กำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิ “ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม” รวมถึงด้านสิทธิมนุษยชน เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแล้ว มีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นกรรมการโดยตำแหน่งด้วย และสามารถแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ “ด้านสังคมสงเคราะห์” ได้ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการชุดดังกล่าว “ด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์”

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๓ การให้ใช้เครื่องพันธนาการเสนอว่า หลักการ คือ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการ แต่ในกรณีมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังหญิง เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย นั้น จะต้องบัญญัติไว้ให้ชัดเจน วางกรอบและขอบเขตไว้อย่างรัดกุม เพื่อลดการใช้ “ดุลพินิจ” ของเจ้าพนักงานเรือนจำ (ร่างมาตรา ๑๙)

กองนิติการ กรมราชทัณฑ์ ได้ตอบประเด็น คือ ตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง หลัก คือ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการ ในกรณีเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังหญิง ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปี ผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย ตามมาตรา ๒๑ วรรคสาม ร่างกฎหมายกระทรวงได้กำหนดว่า ห้ามใช้แก่เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังดังกล่าว เว้นแต่เป็นคนดุร้ายหรือเสียจริตซึ่งจำเป็นต้องป้องกัน มิให้ก่อภัยอันตราย เพื่อลดการใช้ “ดุลพินิจ” ของเจ้าพนักงานเรือนจำ

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๔ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศรวมทั้งระบบและเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการ เรือนจำควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งระบบและเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง มาใช้ในการบริหารจัดการเรือนจำเพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขังแต่ละประเภท และการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ร่างมาตรา ๓๑)

กองนิติการ กรมราชทัณฑ์ ได้ตอบประเด็น คือ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง ได้บัญญัติ “ให้กรมราชทัณฑ์นำเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งระบบและเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการเรือนจำให้มีประสิทธิภาพ” แล้ว

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๕ การตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิงควรกำหนดเพิ่มเติม ให้แพทย์ พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิง และการตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิงควรสอดคล้องกับมาตรการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ด้วย (ร่างมาตรา ๓๔)

กองนิติการ กรมราชทัณฑ์ตอบประเด็น คือ ร่างระเบียบกรมราชทัณฑ์ เรื่อง การตรวจร่างกายผู้ต้องขังเข้าใหม่ได้กำหนดให้ แพทย์ พยาบาลหรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจร่างกายหากผู้ต้องขังหญิงร้องขอ แทนการกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๗ แล้ว

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๖ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของผู้ต้องขังควรบัญญัติให้ “ผู้ต้องขังทุกคน” มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน แทนที่จะบัญญัติว่า “ให้ผู้ต้องขังหญิงมีโอกาสนในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังชาย” เนื่องจากปัจจุบันมีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ บังคับใช้แล้ว (ร่างมาตรา ๔๐)

กองนิติการ กรมราชทัณฑ์ตอบประเด็น คือ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ วรรคสอง ได้บัญญัติ “ให้ผู้ต้องขังทุกคนมีโอกาสนในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน” แล้ว

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๗ ด้านสุขภาพอนามัย

๓.๗.๑ สถานพยาบาล ควรจัดให้สถานพยาบาลในเรือนจำได้มาตรฐานทางการแพทย์และพยาบาล และตอบสนองต่อมิติหญิงชายและความหลากหลายทางเพศชาติพันธุ์ วัย ความพิการ สุขภาพ ของผู้ต้องขังแต่ละรายด้วย (ร่างมาตรา ๕๑)

กองนิติการ ได้ตอบประเด็น คือ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ “ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย จัดให้มีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาล ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วยอย่างน้อยหนึ่งคน และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการตรวจร่างกายตามมาตรา ๓๗ การดูแลสุขภาพอนามัย การสุขาภิบาล และการตรวจสุขภาพ ตามความจำเป็น รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออกกำลังกายตามสมควร และจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีร่างกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์”

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๗.๒ การส่งผู้ต้องขังที่ป่วยไปรักษา ควรกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน เช่น ภายใน ๔๘ ชั่วโมง หรือ ๗๒ ชั่วโมง แทนที่จะใช้คำว่า “โดยเร็ว” (ร่างมาตรา ๕๒) หรือคำว่า “โดยไม่ชักช้า” (ร่างมาตรา ๕๓) เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ป่วยจะไม่ถูกทอดทิ้งหรือปล่อยเวลาให้ล่าช้ากว่าจะถูกส่งตัวไปรับการรักษาจากแพทย์

กองนิติการ ได้ตอบประเด็น คือ ตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่งเมื่อพบว่าผู้ต้องขังป่วย ไม่ว่าจะต้องส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาภายนอกเรือนจำหรือไม่ “ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ ดำเนินการให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจจากแพทย์*โดยเร็ว*” ซึ่งสอดคล้องกับทางปฏิบัติที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการ “ทันที” แล้ว และการกำหนดกรอบระยะเวลา นอกจากจะไม่ได้เป็นหลักประกันให้ดำเนินการทันทีแล้ว ยังเป็นช่องทางให้มีการประวิงเวลาได้อีกด้วย

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๗.๓ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ต้งครรภ์และคลอดบุตร ควรมีการกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจนว่า ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์จะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษทั้งก่อนและหลังคลอด ตามมาตรฐานทางการแพทย์และสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) (ร่างมาตรา ๕๔)

๓.๗.๔ การพักฟื้นหลังคลอดและระยะเวลาให้นมบุตร ควรเพิ่มระยะเวลาพักรักษาตัวให้มากกว่า ๗ วัน และควรกำหนดให้ผู้ต้องขังหญิงที่คลอดบุตรได้ให้นมบุตรอย่างน้อย ๙๐ - ๑๘๐ วัน (๓ - ๖ เดือน) และควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดการต่อผู้ต้องขังหญิงให้สอดคล้องตามมาตรฐานทางการแพทย์และสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) (ร่างมาตรา ๕๕)

กองนิติการ ตอบประเด็น คือ กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ โดยอาจกำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์/หนังสือสั่งการ/คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แทนการกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๖๐ ทั้งนี้ เรือนจำทั่วประเทศ ได้พยายามปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพอยู่แล้ว การดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพขึ้นอยู่กับงบประมาณ บุคลากร ความพร้อมของแต่ละเรือนจำด้วย

นอกเหนือจากการตอบประเด็นในด้านสุขอนามัยของผู้ต้องขัง โดยกองนิติการแล้ว กองบริการทางการแพทย์ กรมราชทัณฑ์ ยังได้ให้ข้อมูลในการดูแลสุขภาพอนามัยและการดูแลทางการแพทย์ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดังนี้

กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายในการดูแลสุขภาพผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย โดยภายในเรือนจำจะจัดให้มีบริการตรวจรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้นที่จำเป็นและเหมาะสมแห่งโรค การประเมินคัดกรองผู้ต้องขังแรกรับการให้คำปรึกษาในด้านสุขภาพอนามัย การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการการบำบัดรักษาผู้ต้องขังป่วยแก่ญาติ รวมถึง การส่งตัวผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลภายนอก โดยมีแนวทางการปฏิบัติในการดูแลรักษาผู้ต้องขังป่วย ดังนี้

๑ เรือนจำ/ทัณฑสถานทุกแห่ง ต้องจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อใช้เป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วยเป็นการเฉพาะ แยกเป็นเอกเทศและเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน

๒ สถานพยาบาลทุกแห่งต้องจัดให้มีแพทย์ พยาบาล หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลงานด้านการรักษาพยาบาล ตลอดจนการดำเนินงานด้านการควบคุมป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังป่วยในลักษณะองค์รวม

๓ สถานพยาบาลทุกแห่ง ต้องจัดให้มียาพื้นฐานประจำสถานพยาบาล เพื่อใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนมีการจัดเตรียมเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ต่างๆให้ถูกต้องเหมาะสม พร้อมใช้งาน

๔ มีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วยให้แก่สถานพยาบาลเรือนจำเป็นประจำทุกปี เช่น ค่ายาและเวชภัณฑ์ที่ไม่ใช่ยา ค่าวัสดุเวชภัณฑ์และวิทยาศาสตร์การแพทย์ ค่าครุภัณฑ์ทางการแพทย์ สนับสนุนสื่อความรู้ต่างๆ เพื่อเผยแพร่แก่ผู้ต้องขัง

๕ เรือนจำ/ทัณฑสถานทุกแห่งจะจัดให้ผู้ต้องขังที่รับเข้ามาใหม่ให้อยู่ในแดน/ สถานที่/ พื้นที่ที่เรือนจำกำหนด เพื่อกักกันไว้ภายหลังจากที่ได้มีการตรวจร่างกาย คัดกรองผู้ต้องขังแรกรับ และจำแนกผู้ต้องขังเรียบร้อยแล้วก่อนที่จะแจกจ่ายไปยังแดน /สถานที่/พื้นที่อื่นๆโดยเฉพาะต่อไป

๖ ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนจะต้องมีการตรวจสุขภาพ ชักประวัติเจ็บป่วย ตรวจร่างกายแรกรับอย่างละเอียด บันทึกสรุปพรรณาสัญญาณ ลักษณะอาการต่างๆ บาดแผลหรือโรคต่างๆ ก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำ โดยบันทึกไว้เป็นหลักฐานในบัตรบันทึกการตรวจโรค (OPD Card) และ รท. ๑๐๑ หากในวันที่รับตัวเข้าไว้ใหม่ แพทย์หรือพยาบาลไม่สามารถตรวจในวันนั้นได้ก็ให้มาตรวจในวันอื่นโดยเร็ว

๗ เมื่อตรวจสุขภาพแรกรับแล้ว พบว่า ผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วยต้องได้รับการรักษา หรือพบว่า มีโรคติดต่อเรื้อรัง จะต้องรีบดำเนินการให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจรักษาตามความเหมาะสมแห่งโรค และติดตามการรักษาเป็นระยะๆ ตลอดจนต้องจัดหาสถานที่สำหรับคุมขังผู้ต้องขังที่เป็นโรคติดต่อเรื้อรัง แยกไว้เป็นการเฉพาะเพื่อควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไปให้ผู้ต้องขังอื่น

๘ ภายหลังจากให้บริการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังป่วยทุกราย สถานพยาบาลต้องทำการบันทึกแผนการรักษาพยาบาล การให้ยาและการทำหัตถการต่างๆ ที่ให้ไว้ลงในบัตรบันทึกการตรวจโรค (OPD Card) ทุกครั้งเพื่อจัดทำเป็นทะเบียนประวัติการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขังป่วยแต่ละราย และเก็บรักษาไว้ที่สถานพยาบาล

๙ การให้บริการของเจ้าหน้าที่สายการแพทย์ที่ปฏิบัติงานประจำสถานพยาบาลต้องมีมาตรฐานการให้บริการ ตามขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้กำหนดไว้ในวิชาชีพ เช่น การจ่ายยาที่ถูกต้องตามหลักการใช้ยา การทำหัตถการทางการแพทย์และการพยาบาลต่างๆ เช่น การทำแผล การฉีดยา การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ การช่วยฟื้นคืนชีพ เป็นต้น ซึ่งต้องกระทำโดยผู้ที่ผ่านการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี มีความถูกต้อง เหมาะสม ปลอดภัย มีความเสมอภาค เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ โดยคำนึงถึงสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย

๑๐ สถานพยาบาลต้องมีการดำเนินการ ให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้ต้องขัง ทั้งความรู้ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพื่อให้ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม โดยจัดให้มีการบรรยายความรู้ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนจัดให้มีบริการด้านการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพแก่ผู้ต้องขัง

๑๑ สถานพยาบาลต้องมีการจัดบริการด้านฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังป่วยตามความเหมาะสมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ผู้ต้องขังป่วยโรคเรื้อรังต่างๆต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในเรือนจำหรือส่งต่อในรายที่จำเป็น กรณีผู้ต้องขังพิการต้องได้รับการพิจารณานำตัวไปจดทะเบียนคนพิการ เพื่อขอรับสิทธิประโยชน์อันพึงได้ ฯลฯ

๑๒ สถานพยาบาลต้องประสานความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังให้มีสุขภาพจิตที่ดีหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และปฏิบัติตามแนวทางการดูแลสุขภาพจิตและจิตเวชแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑

๑๓ กรณีที่ผู้ต้องขังมีอาการเจ็บป่วย และได้ให้การรักษาที่สถานพยาบาลมาระยะหนึ่ง หรือได้เชิญแพทย์จากโรงพยาบาลภายนอกเข้ามาให้การรักษาที่สถานพยาบาลแล้ว ปรากฏว่าอาการป่วยยังไม่ทุเลา ซึ่งแพทย์พิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้ายังคงให้การรักษาต่อไปในสถานพยาบาลเรือนจำ ผู้ต้องขังดังกล่าว อาจเกิดอันตรายต่อร่างกายจนถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิตได้ เรือนจำ/ทัณฑสถานแห่งนั้นสามารถส่งตัวผู้ต้องขังป่วยดังกล่าว ไปพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลภายนอกตามความเห็นของแพทย์ผู้รักษาได้และ/หรือสามารถ ย้ายเรือนจำ เพื่อความสะดวกในการส่งตัวผู้ต้องขังป่วยเหล่านั้นไปรักษาต่อยังโรงพยาบาลที่แพทย์ดังกล่าว ลงความเห็นให้ส่งตัวไปรักษาต่อได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความจำเป็น เหมาะสม และปลอดภัยในการควบคุมด้วย

๑๔ กรณีที่ผู้ต้องขังมีอาการเจ็บป่วยฉุกเฉิน แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ จะเข้า ตรวจสอบอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นโดยเร็ว หากเห็นสมควรต้องนำตัวผู้ต้องขังป่วยฉุกเฉินออกไปรับการตรวจรักษา ยังโรงพยาบาลภายนอก เจ้าหน้าที่จะรายงานให้ทัชตืทราบ และเสนอผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณานำตัว ผู้ต้องขังป่วยออกไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลภายนอกต่อไป

๑๕ ในการส่งตัวผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลภายนอก จะจัดให้รถ ของเรือนจำที่ทำหน้าที่นำผู้ต้องขังส่งโรงพยาบาลภายนอก สำหรับในกรณีผู้ป่วยอาการหนักหรือมีเหตุการณ์ ฉุกเฉินเกิดขึ้น เรือนจำจะประสานงานกับระบบรถฉุกเฉิน ๑๖๖๙ ให้มารับผู้ต้องขังออกจากเรือนจำ

๑๖ สถานพยาบาลต้องประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลในพื้นที่ ในเรื่องระบบการส่งต่อ ผู้ต้องขังป่วยไปตรวจรักษา โดยจัดให้มีช่องทางพิเศษในการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลในเขตพื้นที่แต่ละแห่ง ที่ไม่ต้องนั่งรอคิวร่วมกับผู้ป่วยทั่วไป เพื่อป้องกันความปลอดภัยในการแหกหักหรือหลบหนี และจัดให้มีสถานที่ ในการควบคุมผู้ต้องขังที่เข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์สะดวกในการควบคุมดูแล

๑๗ ในกรณีการตรวจรักษาผ่านระบบเทคโนโลยีการสื่อสารทางไกล (Telemedicine) ซึ่งได้ มีการดำเนินงานไปแล้วในเรือนจำบางแห่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วย ลดภาระ ของเจ้าหน้าที่ควบคุมในการส่งออกไปตรวจยังโรงพยาบาลภายนอก แต่การดำเนินงานในแต่ละเรือนจำ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ความร่วมมือและความพร้อมของเรือนจำในแต่ละแห่ง ทั้งนี้ เป็นนโยบายที่จะต้อง ให้มีการดำเนินการเพิ่มขึ้นในเรือนจำต่อไป

๑๘ ในกรณีผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ ให้มีการตรวจแรกรับเหมือนกับผู้ต้องขังชาวไทย หากพบว่าเจ็บป่วยหรือพบว่ามีโรคติดต่อเรื้อรัง จะต้องรีบดำเนินการให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจรักษา ตามความเหมาะสมแห่งโรค และหากเจ็บป่วยถึงขั้นที่แพทย์มีความเห็นให้เข้ารับการรักษาและดูอาการ ที่สถานพยาบาลเรือนจำเป็นเวลามากกว่า ๒ คืนขึ้นไป ให้เรือนจำดำเนินการประสานสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลที่ผู้ต้องขังอยู่ทราบ หรือหากพบว่าผู้ต้องขังป่วยหนัก ให้เรือนจำดำเนินการประสาน สถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลที่ผู้ต้องขังอยู่ทราบภายใน ๒๔ ชั่วโมง แต่ถ้าผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย ไม่มีสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลประจำประเทศไทย ให้เรือนจำรายงานกรมราชทัณฑ์ทราบ เพื่อจะได้ ประสานงานผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ให้ทางการต่างประเทศที่ผู้ต้องขังมีสัญชาติอยู่ทราบต่อไป

๑๙ ในกรณีผู้ต้องขังที่ไม่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ ได้แก่ ผู้ต้องขังต่างชาติ ผู้ต้องขัง ที่ไม่มีเลขบัตรประชาชน ๑๓ หลัก เมื่อมีการเจ็บป่วยและเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ หากไม่สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเองได้ เรือนจำ/ทัณฑสถานจะขอความอนุเคราะห์ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลที่เข้ารับการรักษา นอกจากนี้ผู้ต้องขังที่ไม่มีเงินพอที่จะจ่าย ค่ารักษาพยาบาล สามารถขอความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังในเรือนจำ ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ได้ ซึ่งเมื่อมีการร้องขอจากผู้ต้องขัง เรือนจำจะดำเนินการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยกรรับ จ่าย และเก็บรักษาเงินกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้ต้องขังในด้านต่างๆ เช่น การสงเคราะห์ผู้ต้องขังไร้ญาติ ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย ด้วยการจัดซื้อยาเวชภัณฑ์ที่ขาดแคลนตามที่แพทย์สั่ง หรือเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยตามความจำเป็น เป็นต้น

๒๐. กรณีที่ญาติผู้ต้องขังต้องการทราบความคืบหน้าในการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำ เรือนจำจะอำนวยความสะดวกในการแจ้งข้อมูลการบำบัดรักษาแก่ญาติผู้ต้องขังป่วยรายนั้น โดยอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่สถานพยาบาลในเรือนจำ เป็นผู้ให้ข้อมูลหรือประสานให้แพทย์ผู้รับผิดชอบเป็นผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงให้ญาติเข้าใจในเรื่องกฎระเบียบและขั้นตอนในการบำบัดรักษาผู้ต้องขังป่วยของกรมราชทัณฑ์อย่างชัดเจน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

๑ ขาดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งบุคลากรสายการแพทย์ และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ซึ่งไม่เป็นไปตามสัดส่วนกับจำนวนผู้ต้องขังมีเพิ่มมากขึ้น

๒ ช่วงเวลาที่เข้ารับตัวไว้ในเรือนจำ ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ไม่สามารถตรวจได้ในวันนั้น จำเป็นต้องให้มาตรวจในวันอื่น

๓ ผู้ปฏิบัติงานมีภาระงานมาก ปฏิบัติงานหลายหน้าที่ และต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก หากมีผู้ต้องขังรับใหม่เป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้เสร็จสิ้นทั้งหมดภายในวันเดียว หรือหากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้การดูแลผู้ต้องขังไม่อยู่ ส่งผลให้ไม่สามารถดูแลการเจ็บป่วยของผู้ต้องขังได้อย่างทั่วถึง

๔ ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกทางด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะโรงพยาบาลในพื้นที่ที่ดูแลรับผิดชอบเรือนจำ ในการเข้ามาให้บริการดูแลสุขภาพผู้ต้องขัง (ขาดแพทย์ ทันตแพทย์ จิตแพทย์ เข้าตรวจ)

๕ ทรัพยากรในการดูแลรักษาผู้ต้องขังป่วยที่ได้รับจากโรงพยาบาลปทุมภูมิในพื้นที่ไม่เพียงพอ ได้แก่ บุคลากรที่เข้ามาช่วยเหลือในการคัดกรองและตรวจโรค งบประมาณที่จำเป็นในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ยาและเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และการอบรมพัฒนาบุคลากรสายการแพทย์ของเรือนจำ เป็นต้น

๖ ขาดทรัพยากรที่ช่วยสนับสนุนในการส่งต่อและย้ายผู้ต้องขังป่วย เช่น รถของเรือนจำ ในการส่งผู้ต้องขังออกตรวจรักษายังโรงพยาบาลภายนอก เจ้าหน้าที่ควบคุม

๗ การประสานงานกับระบบรถฉุกเฉิน ๑๖๖๙ ในทางปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ในเขตเมือง ส่วนเรือนจำที่อยู่ห่างไกลการดำเนินการส่งเองจะสะดวกกว่า

๘ สิทธิในการรักษาพยาบาล ในกรณีไม่ทราบสิทธิ ไม่แจ้งสิทธิ และไม่สามารถเปลี่ยนสิทธิได้อัตโนมัติ ส่งผลให้ไม่สามารถให้การดูแลรักษาได้อย่างเต็มที่

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๘ วินัยและการลงโทษ ในการลงโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยในเรือนจำ จะต้องดำเนินการพิจารณาด้วยความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล เป็นธรรม และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างด้านเพศ โดยควรมีช่องทางที่ผู้ได้รับโทษจะสามารถอุทธรณ์การลงโทษนั้นได้ (ร่างมาตรา ๖๖)

กองนิติการ ได้ตอบประเด็นคำถาม คือ ในร่างกฎกระทรวงได้กำหนดให้การดำเนินการสอบสวนทางวินัยกับผู้ต้องขัง จะต้อง “เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังชี้แจง ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่” ผู้ต้องขังทุกคนสามารถอุทธรณ์ได้ตามหลักกฎหมายปกครองอยู่แล้ว นอกจากนี้ ผู้ต้องขังยังสามารถร้องทุกข์ต่อหน่วยงานอื่นๆ หากเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมอีกด้วย (มาตรา ๔๖)

มติที่ประชุม รับทราบ

๔. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๔.๑.๑ รัฐควรมีนโยบายในการนำข้อกำหนดกรุงเทพไปสู่การปฏิบัติในทุกเรือนจำ โดยให้ “เรือนจำต้นแบบ” ที่ได้ดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพได้ครบทุกข้อแล้วเป็นต้นแบบ โดยต้องจัดทำคู่มือแนวทางและกรอบในการปฏิบัติเพื่อให้เรือนจำสามารถปฏิบัติได้ รวมทั้งต้องมีการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม หรือสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice) หรือ TIJ เพื่อให้เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถนำไปแปลงสู่การปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพอย่างเคร่งครัดและเหมาะสม

กรมราชทัณฑ์ได้ร่วมกับ TIJ ดำเนินการแปลและจัดพิมพ์ข้อกำหนดกรุงเทพ เพื่อส่งให้แก่เรือนจำ/ทัณฑสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงทั่วประเทศด้วยแล้ว

กรมราชทัณฑ์ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖) และฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐) เพื่อเป็นแนวทางให้แก่เรือนจำ/ทัณฑสถาน ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ โดยแต่ละสำนัก/กอง (ส่วนกลางกรมฯ) จะกำหนดแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม รวมถึงกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการยกระดับมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เป็นมาตรฐาน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

โดยกำหนดกลยุทธ์ ๔ ด้าน ดังนี้

- กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาการบริหารจัดการทัณฑสถานหญิง (ข้อกำหนด ๑ - ๓๙)
- กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน (ข้อกำหนดที่ ๔๐ - ๕๖)
- กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมการใช้มาตรการการลงโทษโดยไม่ใช้เรือนจำ/มาตรการทางเลือก แทนการจำคุก (ข้อกำหนดที่ ๕๗ - ๖๖)
- กลยุทธ์ที่ ๔ ส่งเสริมการนำพลวิทย์มาใช้และการสร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชน (ข้อกำหนดที่ ๖๗ - ๗๐)

กรมราชทัณฑ์ โดยความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ได้จัดทำแบบประเมินการปฏิบัติของเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ โดยได้นำเครื่องมือการประเมิน Index of Implementation ที่พัฒนาโดย PRI มาปรับปรุงและแก้ไขเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของเรือนจำ และทัณฑสถานในประเทศไทย โดยคัดแยกคำถามจากฉบับเต็มที่มีจำนวน ๕๕๒ ข้อ และนำคำถามเกี่ยวกับนโยบายระดับเรือนจำหรือวิธีการปฏิบัติในเรือนจำมาใช้พัฒนาเป็นแบบประเมินชุดนี้ จากนั้นนำข้อคำถามมาจัดหมวดหมู่ใหม่เป็นคำถาม ๙ หมวด ได้แก่ ๑) นโยบายเรือนจำ ๒) การรับตัว/การลงทะเบียน ๓) สุขอนามัย/ การบริการด้านสุขภาพ ๔) ความปลอดภัยและความมั่นคง ๕) การติดต่อกับโลกภายนอก ๖) การจำแนก ลักษณะและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ๗) ผู้ต้องขังลักษณะพิเศษ ๘) ผู้ต้องขังหญิงตั้งครมภ์ / ผู้ต้องขังหญิงให้นมบุตร / ผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด ๙) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และเพื่อให้ผลการประเมินมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นในเชิงคุณภาพ จึงกำหนดให้มีช่องสำหรับใส่รายละเอียดของหลักฐานอ้างอิง และข้อสังเกต ซึ่งข้อมูลจาก ๒ ช่องนี้ สามารถนำไปประกอบการประเมินเชิงคุณภาพได้

ภายหลังการออกแบบประเมินเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการกลุ่มโครงการพัฒนาพฤตินิสัย (TIJ) รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ตรวจราชการ เจ้าหน้าที่จากสำนัก/กอง เช่น สำนักทัณฑวิทยา สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กองบริการทางการแพทย์ กองแผนงาน กองสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ร่วมกันพิจารณาแบบประเมิน จากนั้นคณะผู้จัดทำได้ร่วมกันนำแบบประเมินไปทดลองใช้กับเรือนจำและทัณฑสถาน ประกอบด้วย เรือนจำขนาดใหญ่ เรือนจำขนาดกลาง และเรือนจำขนาดเล็ก ซึ่งมีแดนหญิงขนาดต่างๆกัน

รวมทั้งทดลองใช้กับทัศนสถานหญิง ภายหลังการทดลองใช้ได้มีการปรับปรุงแบบประเมินหลายครั้ง จนได้ร่างแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้กับเรือนจำอีกครั้ง และนำมาปรับปรุงครั้งสุดท้าย จนกระทั่งได้แบบประเมินฉบับสมบูรณ์ที่ใช้ในปัจจุบัน

กรมราชทัณฑ์ โดยความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ได้จัดทำโครงการส่งเสริมการปฏิบัติที่ดีต่อผู้ต้องขังหญิงและผู้กระทำผิดหญิง (โครงการเรือนจำต้นแบบ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแบบอย่างในการดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนให้แก่เรือนจำและทัศนสถานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีการคัดเลือกและประเมินผลเรือนจำต้นแบบขึ้น โดยได้มีการพิจารณาและประกาศให้เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ เป็นเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพ ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีการคัดเลือกทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง ทัศนสถานหญิงชลบุรี และเรือนจำกลางสมุทรสงคราม เป็นเรือนจำต้นแบบ และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย มีแนวความคิดในการขยายเรือนจำต้นแบบไปยังภูมิภาคภาคเหนือ โดยได้กำหนดรับสมัครเรือนจำและทัศนสถานในภูมิภาคภาคเหนือที่มีความสนใจให้สมัครเข้าร่วมโครงการและจะได้พิจารณาคัดเลือกและดำเนินการตรวจประเมินเรือนจำต่อไป สำหรับกรมราชทัณฑ์นั้น ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาเรือนจำต้นแบบ กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนิน “โครงการพัฒนาเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพ” ในส่วนที่กรมราชทัณฑ์ ดำเนินการ โดยได้คัดเลือกเรือนจำและทัศนสถานอย่างเฉพาะเจาะจง และตามความสมัครใจของผู้บริหารเรือนจำ รวมทั้งความพร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอันเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันกระบวนการดำเนินงานโดยได้กำหนดขอบเขตในการคัดเลือก ดังนี้ ทัศนสถานหญิง , เรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดใหญ่ และเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดเล็ก ทั้งนี้ ได้คัดเลือกโดยคำนึงถึงศักยภาพ และแนวโน้มในการพัฒนาและผลักดันให้เรือนจำและทัศนสถาน บรรลุการดำเนินงานอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพ ได้อย่างมีมาตรฐาน เป็นต้นแบบในการศึกษาดูงานด้านข้อกำหนดกรุงเทพให้กับเรือนจำและทัศนสถานอื่นๆ ได้ต่อไป ในการนี้กรมราชทัณฑ์จึงได้คัดเลือกเรือนจำ/ทัศนสถาน ได้แก่ ทัศนสถานหญิงนครราชสีมา (ประเภททัศนสถานหญิง) , เรือนจำจังหวัดจันทบุรี (ประเภทเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดใหญ่) และเรือนจำกลางกำแพงเพชร (ประเภทเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดเล็ก) เข้าสู่กระบวนการในการประเมินตามแบบประเมินการปฏิบัติของเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ ซึ่งจัดทำโดย Penal Reform International (PRI) ซึ่งแปลและปรับปรุงโดย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยและกรมราชทัณฑ์ ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการประเมินเรือนจำ กรมราชทัณฑ์จะได้ประสานความร่วมมือกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง มาดำเนินการในการประเมินร่วมกันต่อไป

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๑.๒ รัฐควรมีแนวนโยบายในด้านที่เกี่ยวกับสิทธิและการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้หญิงที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นก่อนเข้าสู่เรือนจำ โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติออกกระเปียบเกี่ยวกับการกักขัง ตรวจค้นร่างกาย ผู้ต้องหาหญิงเป็นการเฉพาะ โดยต้องกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจหญิงเท่านั้นที่สามารถทำการตรวจค้นตัวผู้ต้องหาหญิงเมื่อถูกจับกุมได้ โดยระเบียบนั้นต้องเป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพด้วย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ได้ตอบประเด็นในเรื่องนี้ ประธานจึงได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขา ประสานขอข้อมูลดังกล่าวจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๑.๓ รัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณและจัดสรรอัตราค่าจ้างของบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ ให้เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยร้อยละ ๘ ต่อปี รวมทั้งต้องมีนโยบายที่ชัดเจน ในการบริหารควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในระหว่างที่ต้องราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึงความแตกต่าง หลากหลายระหว่าง เพศ วัย ภาษา เชื้อชาติ สัญชาติ ภูมิสำเนา สภาพร่างกาย สุขภาพ การศึกษา ศาสนา เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในเรือนจำ และพัฒนาให้ผู้ต้องขังให้เป็นคนดีและกลับสู่สังคมได้เมื่อพ้นโทษ

สำนักงานประมาณ กระทรวงการคลัง ได้ตอบประเด็นคำถามในเรื่องนี้ โดยแจ้งว่าได้จัดสรร งบประมาณ เพื่อให้กรมราชทัณฑ์ได้ใช้ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยเฉพาะในงบประมาณปี ๒๕๕๙ และงบประมาณ ปี ๒๕๖๐ ได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการคืนคนดีสู่สังคม ในรูปแบบของเรือนจำโครงสร้างเบา

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๑.๔ รัฐควรมีนโยบายให้มีการย้ายผู้ต้องขังหญิงไปต้องโทษในเรือนจำในภูมิสำเนาเดิม ของตนได้ เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงอยู่ใกล้ครอบครัว

กรมราชทัณฑ์ ได้มีหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ ๐๗๐๖.๗/๑๑๒๘๓ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐ เรื่อง หลักเกณฑ์การย้ายผู้ต้องขังกลับภูมิสำเนาเดิม เนื่องจากในปี ๒๕๕๗ กรมราชทัณฑ์ ขะลอการขออนุญาต การย้ายผู้ต้องขังกลับภูมิสำเนาเดิมไว้ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เนื่องจากเรือนจำ/ทัณฑสถานหลายแห่ง มีจำนวนผู้ต้องขังแออัดจำนวนมาก ส่งผลต่อการปกครองควบคุมดูแล และต้องเกลี้ยย้ายผู้ต้องขังไปคุมขัง ยังเรือนจำที่แออัดน้อย และในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายในการให้ผู้ต้องขังย้ายกลับ ภูมิสำเนาเดิมทั้งผู้ต้องขังชาย และผู้ต้องขังหญิง โดยกำหนดหลักเกณฑ์

- ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดขั้นต้นขึ้นไป

มีความประพฤติเรียบร้อย หากเคยกระทำผิดวินัย ระยะเวลาที่ถูกลงโทษต้องผ่านไปแล้ว ๒ ปีขึ้นไป นับจากวันที่รับทราบคำสั่งลงโทษวินัย และไม่ได้กระทำผิดวินัยอีก

- ไม่มีคดีอายุขัย ยกเว้นอายุขัยของสถานitäรวจในท้องที่เดียวกันกับเรือนจำที่จะย้ายไป

- กำหนดโทษไม่เกิน ๑๐ ปี ต้องคุมขังที่เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๑ ปี

- กำหนดโทษเกิน ๑๐ ปี แต่ไม่เกิน ๓๐ ปี ต้องคุมขังที่เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๒ ปี

- กำหนดโทษเกิน ๓๐ ปีขึ้นไป ต้องคุมขังที่เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๓ ปี

- ผู้ต้องขังที่รับย้ายเนื่องจาก มีพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ ขอย้ายกลับภูมิสำเนาเดิมจะต้องคุมขัง ที่เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๒ ปี อยู่ในชั้นตึกมากขึ้นไป มีความประพฤติเรียบร้อย

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๑.๕ รัฐควรมีนโยบายในการรณรงค์เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และ สังคมต่อผู้ต้องขังหญิง ให้เคารพในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง เพื่อไม่ให้เกิดอคติ และตีตราผู้หญิงที่กระทำผิดกฎหมายและต้องราชทัณฑ์

สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ (ข้อกำหนดที่ ๒๙ - ๓๕) ดำเนินการฝึกอบรมให้ความรู้ เรื่อง ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ให้กับข้าราชการกรมราชทัณฑ์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ และสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ให้มีการเคารพในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง รวมทั้งไม่ให้เกิดอคติ และการตีตราผู้ต้องขัง ดังนี้

การฝึกอบรมหลักสูตรการปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ (Bangkok Rules)				
ปีงบประมาณ	รุ่นที่	ระยะเวลาการฝึกอบรม	จำนวนผู้เข้ารับ การฝึกอบรม	หมายเหตุ
๒๕๕๔	๑	๕ - ๑๖ กันยายน ๒๕๕๔	๕๐	
๒๕๕๕	๒	๓๐ มกราคม - ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕	-๕๘	
	๓	๑๙ - ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๕	๕๔	
	๔	๑๔ - ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕	๕๖	
๒๕๕๖	๕	๑๘ - ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๖	๕๘	
	๖	๒๒ เมษายน - ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖	๕๔	
	๗	๑๓ - ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๖	๕๖	
๒๕๕๗	๘	๑ - ๕ กันยายน ๒๕๕๗	๕๐	
๒๕๕๘	๙	๑๗ - ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗	๕๐	
รวมจำนวน			๔๘๖	
การสัมมนาเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพของกรมราชทัณฑ์				
๒๕๕๙	๑	๔ - ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙	๓๐	
	๒	๗ - ๙ กันยายน ๒๕๕๙	๓๐	
๒๕๖๐	๓	๑ - ๓ มีนาคม ๒๕๖๐	๓๐	
	๔	๑๘ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐	๒๐	
รวมจำนวน			๑๑๐	

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นข้าราชการราชทัณฑ์ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิง โดยกำหนดให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีแดนหญิงเข้ารับการฝึกอบรม โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗ มีเรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีแดนหญิงเข้ารับการฝึกอบรมครบทุกแห่ง และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐ เป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อการอำนวยการข้อกำหนดกรุงเทพจากการศึกษาดูงานเรือนจำต้นแบบของกรมราชทัณฑ์

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๒ ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

๔.๒.๑ กรมราชทัณฑ์ควรมีการปรับปรุงเรือนจำในด้านกายภาพ (อาคารสถานที่) เนื่องจากมีพื้นที่คับแคบ ไม่มีแดนแรกรับเป็นสัดส่วนชัดเจน และมีพื้นที่จำนวนจำกัด เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมฝึกวิชาชีพ สันทนาการ นันทนาการ อบรม ฝึกวิชาชีพ ฯลฯ

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขัง จำนวน ๒๘๘,๔๑๐ คน ในขณะที่ความจุมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์รองรับได้ จำนวน ๑๑๙,๓๖๘ คน จึงส่งผลให้ขณะนี้ผู้ต้องขังที่เกินอัตราความจุอยู่ประมาณ ๑๖๙,๐๔๒ คน จำนวนผู้ต้องขังที่มีอยู่เกินอัตราความจุดังกล่าว จึงยากลำบากต่อการบริหารจัดการด้านพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ในทัณฑสถานหญิง จำนวน ๘ แห่ง ที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ จะมีแดนแรกรับ และให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) แต่ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำชาย

ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอนั้น การจัดตั้งแดนแรกรับสำหรับผู้ต้องขังหญิง จะมีข้อจำกัดด้านพื้นที่และโครงสร้างทางกายภาพของเรือนจำ เพราะเรือนจำ/ทัณฑสถานส่วนใหญ่ของกรมราชทัณฑ์มีสภาพเก่า ก่อสร้างมานาน มีลักษณะเป็นเรือนจำแดนเดี่ยว แต่ทั้งนี้ เรือนจำและทัณฑสถานดังกล่าว ได้พยายามดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดฯ เช่น การแบ่งห้องคุมขังสำหรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ การจัดกลุ่มทำกิจกรรมสำหรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ การอบรมปฐมนิเทศเพื่อให้ทราบกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของเรือนจำ และการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ควบคู่กันไปกับการพัฒนาพฤตินิสัยตามหลักสูตรของกรมราชทัณฑ์

มิติที่ประชุม รับทราบ

๔.๒.๒ กรมราชทัณฑ์ควรมีการวางแผนเกี่ยวกับเรื่องของงบประมาณให้กับทัณฑสถานหญิงหรือเรือนจำแดนหญิง ให้เพียงพอโดยคำนึงถึงมิติชายหญิงและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ความต้องการที่เป็นการเฉพาะและแตกต่างของผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะในเรื่องของภาวะมารดา-ทารก การดูแลเด็กอ่อน และของใช้จำเป็นสำหรับผู้ต้องขังหญิง

๔.๒.๓ การดูแลแม่และเด็กในเรือนจำ กรณีที่หญิงตั้งครรภ์เข้าสู่เรือนจำ ทางเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จะดูแลและมีโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนคลอด การฝากครรภ์ และสอนเกี่ยวกับวิธีการดูแลสุขภาพ และดูแลบุตรที่คลอดออกมา และมีการแยกห้องคุมขังซึ่งห้องแม่และเด็กมีการจัดภูมิทัศน์ที่ดีและเป็นห้องที่มีเครื่องปรับอากาศโดยไม่ให้รวมกับบุคคลอื่น เมื่อคลอดออกมาจะให้แม่อยู่กับบุตรเพื่อให้นมบุตร โดยเมื่อเด็กคลอดออกมาจะสามารถอยู่ในเรือนจำได้จนสามารถอยู่ในเรือนจำได้จนอายุครบ ๑ ปี เมื่อครบ ๑ ปีแล้วมีญาติที่เข้ามารับออกไป ทางเรือนจำก็จะให้ออกไป แต่ถ้าไม่มีจริงๆ ก็สามารถที่จะอยู่ในเรือนจำได้จนกระทั่งอายุครบ ๓ ปี และส่งไปยังกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) แทน แต่แนวทางการปฏิบัติเช่นนี้ ยังเป็นเพียงการปฏิบัติโดยสมัครใจของเรือนจำบางแห่ง ยังไม่ใช่แนวปฏิบัติที่เรือนจำทุกแห่งต้องถือปฏิบัติ จึงควรพิจารณาว่าจะดำเนินการให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกันในทุกๆเรือนจำได้อย่างไร

กรมราชทัณฑ์ ได้มีการปฏิบัติต่อเด็กติดผู้ต้องขังและผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ของกรมราชทัณฑ์ กระทั่งวัยเตาะแตะ การปฏิบัติต่อเด็กติดผู้ต้องขัง และเด็กติดครรภ์มารดาเข้ามาคลอดในเรือนจำหรือทัณฑสถาน

เด็กติดผู้ต้องขัง หมายถึง เด็กที่ติดผู้ต้องขังที่เป็นบิดา หรือ มารดา เข้ามาในเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือที่ผู้ต้องขังกักขังในสถานกักขัง หรือผู้ต้องขังกักกัน

ในที่นี้แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ เด็กติดผู้ต้องขัง กับเด็กติดครรภ์มารดา

๑. เด็กติดผู้ต้องขัง ได้แก่ เด็กที่อยู่ในความดูแลของผู้ต้องขัง ซึ่งจำเป็นจะต้องติดตามผู้ต้องขังเข้าไปอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตามมาตรา ๓๔ แห่ง พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีผู้ต้องขังมีเด็กต่ำกว่าสามปี ซึ่งอยู่ในความดูแลของตนติดมายังเรือนจำ หรือเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำ หากมีความจำเป็นหรือปรากฏว่า ไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำจนกว่าเด็กอายุครบสามปีก็ได้ หรือให้ส่งเด็กนั้นไปยังหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ให้การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพัฒนาฟื้นฟูเด็ก เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ”

๒. เด็กติดครรภ์มารดาเข้ามาคลอดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน กรมราชทัณฑ์ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กติดผู้ต้องขังที่เป็นบิดา/มารดาเข้ามาอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือเด็กติดครรภ์มารดาที่เข้ามาคลอดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน รวมถึงเด็กติดผู้ต้องขังที่ส่งเข้าสถานสงเคราะห์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อให้เด็กติดผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและพัฒนาการที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ กรมราชทัณฑ์มอบให้เรือนจำ/ทัณฑสถานเตรียมการดังนี้

๑. ด้านสถานที่

๑. จัดพื้นที่ที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย อากาศถ่ายเทสะดวก อาจจะเป็นที่สถานพยาบาล หรือใช้พื้นที่ภายในแดนหญิงเป็น “สถานที่บริบาลทารก”

๒. ให้จัดห้องนอนแยกเฉพาะผู้ต้องขังตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังแม่ลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขัง จากผู้ต้องขังอื่น และเป็นห้องนอนที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย อากาศถ่ายเทสะดวก

๓. จัดสถานที่อาบน้ำเฉพาะเด็กและภานะแยกเฉพาะ หรือหากไม่สะดวกด้านสถานที่ ให้เด็กติดผู้ต้องขังอาบน้ำก่อน มีให้ปะปนกับผู้ต้องขังอื่น เพื่อความสะอาดและป้องกันโรคติดต่อจากผู้ต้องขังอื่น

๔. จัดให้มีสถานที่ตากเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มของเด็กมิให้ปะปนกับผู้ต้องขังทั่วไป และให้มีการซักอบ รีดผ้าของเด็กให้สะอาดและแห้งอยู่เสมอ เพื่อเป็นการป้องกันโรคที่เกิดแก่ผิวหนังและระบบทางเดินหายใจ อีกด้วย

๒. ด้านการจัดทำประวัติ

จัดทำประวัติครอบครัวของผู้ต้องขังตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังแม่ลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขัง ชื่อบิดา - มารดา, คดี, กำหนดโทษ, ประวัติการต้องโทษ, ภูมิลำเนา, ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังกับบุตร, ประวัติของบุตร, ญาติที่สามารถติดต่อได้ ฯลฯ หรือเก็บรวบรวมหลักฐานต่างๆของผู้ต้องขังและบุตร เช่น สำเนา บัตรประชาชนของผู้ต้องขังและสามี/ภรรยา, สำเนาทะเบียนบ้านผู้ต้องขัง, สำเนาบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าของผู้ต้องขัง, สำเนาสูติบัตรเด็ก, สำเนาบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าของเด็ก ฯลฯ

๓. ด้านสวัสดิการ

๑. จัดให้มีปัจจัยสี่ เช่น นม อาหารเสริม เสื้อผ้า ยารักษาโรค เครื่องอุปโภคบริโภค ให้เป็นสวัสดิการแก่เด็กติดผู้ต้องขัง เพื่อเด็กจะได้มีพัฒนาการและเจริญเติบโตตามวัย ด้วยเงินงบประมาณหรือเงินบริจาค หรือกองทุนสวัสดิการของเรือนจำ หรือเงินนอกงบประมาณอื่นๆ

๒. จัดให้มีอาหารเด็กอ่อน อาหารเสริม ในแต่ละวัยอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงช่วงอายุ การเจริญเติบโตของเด็ก

๓. จัดให้มีของเล่น อุปกรณ์กระตุ้นพัฒนาการเด็ก เช่น โมบาย ตุ๊กตาสำหรับบีบเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อตัวต่อ ฯลฯ เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม

๔. ด้านสุขภาพอนามัย

๑. จัดให้มีพยาบาลเรือนจำ หรือกุมารแพทย์ หรือแพทย์ประจำจังหวัด/โรงพยาบาล เข้ามาตรวจสุขภาพและพัฒนาการของเด็กเป็นประจำ รวมทั้งฉีดวัคซีนตามกำหนดด้วย

๒. หากเด็กติดผู้ต้องขังป่วยให้พยาบาลเรือนจำเป็นผู้ดูแลรักษา หากเด็กมีอาการป่วยเกินกว่าที่พยาบาลเรือนจำจะดูแลรักษาได้ให้นำเด็กติดผู้ต้องขังส่งโรงพยาบาลภายนอกต่อไป

๕. ด้านการปฏิบัติต่อเด็ก

เมื่อทางเรือนจำ/ทัณฑสถาน รับเด็กอายุไม่เกิน ๑ ปี ซึ่งติดมารดาหรือบิดาเข้ามา ให้จัดการดูแลช่วยเหลือในด้านสถานที่ ด้านการจัดทำประวัติ ด้านสวัสดิการ และด้านสุขภาพอนามัย หากเด็กติดผู้ต้องขังมีอายุตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด และผู้ต้องขังต้องได้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลานานให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ประสานส่งเด็กไปยังสถานสงเคราะห์จนกว่าจะติดต่อญาติมารับอุปการะได้ หรือจนกว่าผู้ต้องขังจะพ้นโทษ และรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบ

๖. การแจ้งเกิดและรับสูติบัตร

กรณีเด็กเกิดที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ / ทัณฑสถาน

กรณีเด็กติดผู้ต้องขังเกิดที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน เป็นหน้าที่ของโรงพยาบาลดำเนินการแจ้งเกิด ซึ่งโรงพยาบาลจะออกใบนัดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำหรือญาติไปรับสูติบัตรและใบแจ้งการย้ายที่อยู่ เพื่อนำไปแจ้งย้ายเข้าทะเบียนบ้านที่ประสงค์จะย้ายเข้าต่อไป และหากเด็กไม่มีญาติรับอุปการะ ห้ามมิให้บันทึกลงสูติบัตรว่าเด็กนั้นคลอดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน แต่ให้ใช้เลขที่บ้านของเรือนจำ/ทัณฑสถานแทน ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถานมอบหมายเจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินการแจ้งเกิดที่สำนักงานเขต, สำนักงานเทศบาล หรือที่ว่าการอำเภอ ภายใน ๑๕ วัน

๗. ด้านพี่เลี้ยงเด็ก

เรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีเด็กติดผู้ต้องขังจำนวนมาก ให้จัดพี่เลี้ยงเด็กคอยดูแลเด็กในเวลากลางวัน ซึ่งพี่เลี้ยงเด็กเป็นผู้ต้องขังหญิงที่ผ่านการอบรมการเลี้ยงดูเด็ก มีหน้าที่ดูแลเด็กในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า สุขภาพอนามัย ฯลฯ พี่เลี้ยงเด็ก ๑ คน ดูแลเด็ก ๒ คน (หรือขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพเรือนจำ/ทัณฑสถาน) และให้จัดตารางเวลาผู้ต้องขังแม่ลูกอ่อนมาให้นมลูก โดยผู้ต้องขังต้องทำงานตามความสนใจและถนัดสำหรับเวลากลางคืนจึงให้แม่เด็กเป็นผู้ดูแลเด็กเอง

๘. การนำเด็กติดผู้ต้องขังเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังที่เป็นบิดา - มารดาภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

การนำเด็กติดผู้ต้องขังเข้าเยี่ยมบิดามารดา มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความใกล้ชิด ความผูกพันระหว่างผู้ต้องขัง บิดา/มารดาเด็ก กับเด็กซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในสถานสงเคราะห์ภายนอก เปิดโอกาสให้แม่กับลูกหรือพ่อกับลูก ได้ใกล้ชิด โอบกอด แสดงความรักซึ่งกันและกัน

ญาติสามารถนำเด็กติดผู้ต้องขังมาเยี่ยมผู้ต้องขัง ได้เหมือนการเยี่ยมผู้ต้องขังปกติให้ถือปฏิบัติตามระเบียบการเยี่ยมผู้ต้องขัง

- เจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน ประสานสถานสงเคราะห์ในการนำเด็กติดผู้ต้องขังเข้ามาเยี่ยมผู้ต้องขังที่เป็นบิดา/มารดาภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยปฏิบัติตามระเบียบการเยี่ยมใกล้ชิดภายในเรือนจำ

- การนำเด็กเข้าเยี่ยมควรทำอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง หรือ ตามความเหมาะสม

๙. การนำเด็กติดผู้ต้องขังป่วยส่งโรงพยาบาล

๑. หากเด็กติดผู้ต้องขังมีอาการป่วย หากเจ้าหน้าที่พยาบาลของเรือนจำ ไม่สามารถดูแลรักษาได้ ให้ส่งเด็กป่วยไปรับการรักษาจากแพทย์ที่โรงพยาบาลภายนอก

๒. กรณีเด็กป่วยและต้องนอนพักรักษาในโรงพยาบาล ให้จัดเจ้าหน้าที่พยาบาลของเรือนจำ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่เรือนจำ ฝ้าดูแลเด็กที่โรงพยาบาลด้วย

๑๐. การประสานส่งเด็กติดผู้ต้องขังไปยังหน่วยงานอื่น

กรมราชทัณฑ์ ได้ขอความร่วมมือจากสหทัยมูลนิธิ ในการดำเนินโครงการฟื้นฟูศักยภาพครอบครัวผู้ต้องขังให้สามารถรับเด็กติดผู้ต้องขังไปอุปการะ เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี ๒๕๔๗ โดยพิจารณา กลุ่มเด็กติดผู้ต้องขัง ที่ไม่มีญาติรับอุปการะและบิดาหรือมารดาต้องโทษเป็นระยะเวลานาน โดยให้จัดหาครอบครัวอุปการะ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กติดผู้ต้องขังให้มีภาวะเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เหมือนเด็กปกติทั่วไป

๒. เพื่อแบ่งเบาภาระของกรมราชทัณฑ์ ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และสถานที่

๓. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัว

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เด็กติดผู้ต้องขังได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว ส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

๒. ผู้ต้องขังคลายความวิตกกังวลเกี่ยวกับบุตร ก็จะตั้งใจประพฤติตนเป็นคนดี และตระหนักว่าสังคมภายนอกยังให้การช่วยเหลือหากประสบปัญหา อีกทั้งเป็นการป้องกันการทอดทิ้งเด็ก

๓. ผู้ต้องขังและครอบครัวได้รับการฟื้นฟู/พัฒนาดตนเองอย่างรอบด้าน เรียนรู้การแก้ไข ปรับปรุงตนเอง และครอบครัว เพื่อพัฒนาดตนเองและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

๔. กรมราชทัณฑ์ลดภาระการเลี้ยงดูเด็กติดผู้ต้องขัง

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ได้ประสานงานส่งต่อเด็กติดผู้ต้องขังเข้าไว้ในความอุปการะของสหทัยมูลนิธิ จำนวน ๕ ราย อยู่ระหว่างการหาครอบครัวบุญธรรม จำนวน ๓ ราย และที่เหลือได้ส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวไปแล้ว และมีการติดตามผลหลังส่งเด็กคืนครอบครัว

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์

ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ หมายถึง ผู้กระทำผิดเพศหญิงที่ถูกจับกุมดำเนินคดี หมายความร่วมมือถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องกักขังและคนฝาก เนื่องจากกระทำผิดกฎหมายในคดีลักษณะต่างๆกัน และมีบุตรติดครรภ์มาด้วย

เมื่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์เข้ามาในเรือนจำ/ทัณฑสถานแล้ว เรือนจำ/ทัณฑสถานนั้นจะให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ที่พิเศษแตกต่างจากผู้ต้องขังปกติโดยทั่วไป

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ มิได้มีความแตกต่างจากผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์อื่นทั่วไปในเรื่องสุขภาพอนามัยของผู้หญิงมีครรภ์และทารกในครรภ์ เพียงแต่จะแตกต่างกันในด้านสถานที่อยู่อาศัย และกฎระเบียบหญิงมีครรภ์ทั่วไปจะพักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง มีบุคคลในครอบครัวให้การดูแล มีอิสระที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างปกติภายใต้กฎระเบียบของบ้านที่สามารถยืดหยุ่นได้ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว ในขณะที่ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ จะถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน จะต้องปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดของเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น ในฐานะเป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดกฎหมาย เปรียบเสมือน “แม่ผู้โดดเดี่ยว” ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ก็สามารถปฏิบัติได้เช่นเดียวกับหญิงมีครรภ์ทั่วไป เพียงแต่ต้องคำนึงถึงกฎระเบียบของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เป็นสำคัญ

เรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ควรมีการเตรียมการและปฏิบัติในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ด้านสถานที่

๑. จัดห้องนอนแยกเฉพาะผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ผู้ต้องขังแม่ลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขังจากผู้ต้องขังอื่นและเป็นห้องนอนที่สะอาดถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย อากาศถ่ายเทสะดวก ตามความเหมาะสม

๒. จัดสถานที่อาบน้ำเฉพาะผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เพื่อมิให้ปะปนและต้องแยงระหว่างผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์กับผู้ต้องขังอื่นทั่วไป หากเรือนจำ/ทัณฑสถานใดไม่สะดวก ให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์อาบน้ำก่อนผู้ต้องขังอื่น

๒. ด้านการจัดทำประวัติ

๑. จัดทำประวัติครอบครัวของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ผู้ต้องขังแม่ลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขัง ชื่อบิดา มารดา, คดี, กำหนดโทษ, ประวัติการต้องโทษ, ภูมิฐานะ, ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังกับบุตร, ประวัติของบุตร, ญาติที่สามารถติดต่อได้ ฯลฯ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมหลักฐานต่างๆของผู้ต้องขังและบุตร เช่น สำเนาบัตรประชาชนของผู้ต้องขังและสามี/ภรรยา, สำเนาทะเบียนบ้านผู้ต้องขัง, สำเนาบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าของผู้ต้องขัง, สำเนาสูติบัตรเด็ก, สำเนาบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าของเด็ก ฯลฯ

๒. จัดเตรียมเอกสารของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน เพื่อใช้ในการจัดทำบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (๓๐ บาท) เพื่อใช้ในการเตรียมการคลอดบุตร

๓. จัดเตรียมเอกสารของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ รวมทั้งสามี ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และสามี เพื่อใช้ในการแจ้งเกิดบุตร

๔. ถ่ายภาพผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ประตูเรือนจำ/ทัณฑสถานตรวจสอบก่อนและหรือหลังกลับจากโรงพยาบาล

๓. ด้านสวัสดิการ

๑. จัดให้มีปัจจัยสี่ เช่น นม อาหารเสริม เสื้อผ้า ยารักษาโรค เครื่องอุปโภคบริโภค ให้เป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์มีสุขภาพอนามัยที่ดี ส่งผลต่อบุตรในครรภ์มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ จะได้มีพัฒนาการและเจริญเติบโตตามวัย ด้วยเงินบริจาคหรือกองทุนสวัสดิการของเรือนจำหรือเงินนอกงบประมาณอื่น ๆ

๒. จัดให้มีอาหารเสริม ให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์อย่างเหมาะสม เช่น นม วิตามินเสริม แคลเซียม ฯลฯ

๓. จัดให้มีการอบรมหลักสูตรหญิงมีครรภ์คุณภาพ เพื่อส่งเสริมผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่อบุตรในครรภ์ ลดการละทิ้งบุตร และสามารถดูแลสุขภาพของตนเองในระยะหญิงมีครรภ์ และระยะหลังคลอดได้ถูกต้อง

๔. จัดกิจกรรมกลุ่มให้คำปรึกษาแนะนำผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เนื่องจากหญิงมีครรภ์จะมีภาวะการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ โกรธง่าย เสียใจง่าย ซึ้น้อยใจ ร้องไห้โดยไม่มีสาเหตุ ฯลฯ ดังนั้น เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์สามารถปรับตัวเองให้อยู่ในสภาวะแวดล้อมของเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ จึงควรมีการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อบำบัดอาการทางจิต ลดภาวะความเครียด ความกดดันที่เกิดขึ้น

๔. ด้านสุขภาพอนามัย

๑. จัดให้มีพยาบาลเรือนจำ หรือสูตินรีแพทย์เข้ามาตรวจครรภ์ ตรวจสุขภาพ รวมทั้งฉีดวัคซีนตามกำหนด และนำผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ไปฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือฝากครรภ์กับแพทย์ผู้เข้ามาตรวจ

เรือนจำ/ทัณฑสถาน ควรหลีกเลี่ยงการจ่ายยาที่อาจจะเป็นอันตรายกับทารกในครรภ์ได้ เช่น ยาแก้หวัด คัดจมูก ยาแอสไพริน ยาเตตราไซคลิน

๒. ให้มีการออกกำลังกาย และนันทนาการแก่ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เพื่อสุขภาพกายและจิตที่ดีอย่างเป็นองค์รวม

๓. หากผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ป่วย ให้พยาบาลเรือนจำเป็นผู้ดูแลรักษา หากผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ป่วยเกินกว่าที่พยาบาลเรือนจำจะดูแลรักษาได้ ให้นำผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ส่งโรงพยาบาลภายนอกต่อไป

๕. ด้านการปฏิบัติ

การรับตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์เข้าใหม่

๑. เมื่อทางเรือนจำ/ทัณฑสถานรับตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์เข้าใหม่ ให้จัดการดูแลช่วยเหลือในเรื่องปัจจัยสี่ รวมทั้งสอบประวัติ จัดเตรียมเอกสารที่ใช้ในการคลอด และเอกสารในการแจ้งเกิดเด็ก

๒. เรือนจำ/ทัณฑสถาน สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอก เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด, สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด, ศูนย์ส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก, สำนักงานกาชาดจังหวัด, โรงพยาบาลของรัฐ ฯลฯ ในการขอส่งเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ได้

๖. การทำงานของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์

เรือนจำ/ทัณฑสถาน จัดให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ได้ทำงานเล็กๆ น้อยๆ เช่น งานประดิษฐ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด รวมทั้งได้รับเงินรางวัลปันผล

๗. การส่งตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ออกตรวจครรภ์ หรือคลอดบุตร ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน

กรณีเรือนจำกลาง ทัณฑสถาน สถานกักกัน สถานกักขัง

๑. กรณีผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ต้องไปรับการตรวจครรภ์ที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยไปและกลับภายในวันเดียว ต้องขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำในการนำผู้ต้องขังออกโรงพยาบาล (ทั้งกรณีปกติหรือกรณีฉุกเฉินตามแต่เหตุการณ์) และเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม หรือพยาบาลเรือนจำ จะต้องดำเนินการติดต่อขอหอหลักฐานใบรับรองแพทย์ ซึ่งระบุชื่อผู้ต้องขัง ชื่อโรค อาการเจ็บป่วย วันที่ และสถานที่ที่รักษาให้ชัดเจน แล้วรายงานผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถานทราบ

๒. กรณีผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์เจ็บครรภ์คลอดบุตร ให้นำผู้ต้องขังส่งโรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถานเพื่อคลอดบุตร มิให้ผู้ต้องขังคลอดบุตรภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เว้นแต่กรณีฉุกเฉิน (เพื่อให้การแจ้งเกิดตามสูติบัตรของเด็กไม่ระบุสถานที่เกิดของเด็กว่าเด็กคลอดภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน แต่หากกรณีฉุกเฉิน เด็กคลอดภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้ระบุสถานที่เกิดของเด็กตามบ้านเลขที่เรือนจำ/ทัณฑสถานแทน) และให้ขอใบแสดงความเห็นแพทย์ผู้รักษา ระบุชื่อผู้ต้องขัง ชื่อโรค วันที่แพทย์รับตัว ระยะเวลาในการรักษา นำเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน เพื่อพิจารณาอนุญาตในการอยู่พักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ตามความเห็นแพทย์และความจำเป็นแห่งโรคและอาการ หากผู้ต้องขังต้องพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นเวลานาน เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมจะต้องขอใบแสดงความเห็นแพทย์ผู้รักษา เป็นระยะๆ โดยระบุวันที่อยู่พักรักษาตัวให้ต่อเนื่องและชัดเจน เพื่อนำเสนอรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถานแล้วให้เก็บเป็นเอกสารหลักฐาน

กรณีเรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ

กรณีผู้ว่าราชการจังหวัดยังไม่มอบอำนาจต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

๑. กรณีจำเป็นฉุกเฉินหากผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์มีอาการที่อาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต หรืออาจทำให้ทุพพลภาพแก่ตัวผู้ต้องขังนั้น และการรายงานขออนุญาตไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดจะไม่ทันการ เพื่อให้ทันสถานการณ์ให้นำเสนอความเห็นแพทย์ต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาอนุญาต นำตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ออกไปตรวจรักษาที่ยังโรงพยาบาลภายนอกโดยรีบด่วนได้ และต้องรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดรับทราบในเบื้องต้นโดยเร็ว จากนั้นให้รายงานโดยละเอียดพร้อมเอกสารหลักฐานต่างๆ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาอนุญาตในเวลาสมควรต่อไป

๒. กรณีไม่ฉุกเฉินเร่งด่วน ให้เรือนจำทำหนังสือรายงานขออนุญาตผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมเอกสารประกอบ ดังนี้

๒.๑ สำเนาใบรายงานแพทย์ โดยระบุชื่อ - สกุลผู้ต้องขัง ชื่อโรค อาการ ความเห็นแพทย์ผู้รักษา สถานที่ที่ส่งออกรักษา และประมาณเวลาในการรักษาพยาบาลให้ชัดเจน

๒.๒ สำเนาใบความเห็นพดดี

๒.๓ สำเนาเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้รับหนังสืออนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้นำตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ออกไปรับการตรวจรักษาที่ยังโรงพยาบาลที่แพทย์ลงความเห็นไว้ในกรณีที่ส่งตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ออกไปรับการรักษา ทั้งประเภทไปและกลับในวันเดียว และประเภทอยู่พักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกันกับกรณีเรือนจำกลาง ทัณฑสถาน สถานกักกัน สถานกักขัง

กรณีผู้ว่าราชการจังหวัดมอบอำนาจให้ผู้บัญชาการเรือนจำ

ให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับเรือนจำกลาง ทัณฑสถาน สถานกักกัน สถานกักขัง โดยรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

๘. การควบคุมตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ออกตรวจครรภ์หรือคลอดบุตร ณ โรงพยาบาลภายนอก เรือนจำ/ทัณฑสถาน

๑. การควบคุมผู้ต้องขังหญิงคลอดบุตรให้ใช้เจ้าหน้าที่หญิงควบคุม กรณีฉุกเฉินหากไม่สามารถจัดเจ้าหน้าที่หญิงไปควบคุมผู้ต้องขังหญิงได้ให้ใช้เจ้าหน้าที่ชายควบคุม แต่ต้องควบคุมอยู่ห่างๆในระยะที่สามารถมองเห็นพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้ และให้แจ้งเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลทราบด้วย ทั้งนี้ เรือนจำ/ทัณฑสถาน จะต้องรีบจัดเจ้าหน้าที่หญิงไปควบคุมแทนโดยเร็ว

๒. การควบคุมผู้ต้องขังคลอดบุตรส่งโรงพยาบาล ใช้อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ ๒ คน ต่อผู้ต้องขัง ๑ คน เว้นแต่กรณีผู้ต้องขังคลอดบุตรที่ต้องนำส่งโรงพยาบาลในคราวเดียวกันมากกว่า ๑ คน ให้ใช้เจ้าหน้าที่ ๑ คน ต่อผู้ต้องขัง ๑ คนได้ และต้องมีเจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับบัญชา หรือผู้ได้รับมอบหมายควบคุม ๑ คนไปด้วย โดยไม่รวมพนักงานขับรถ และแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบเพื่อรักษาความปลอดภัยด้วย

๓. ให้ระมัดระวังควบคุมผู้ต้องขังคลอดบุตรเป็นพิเศษ มิให้มีการหลบหนีทุกขณะ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ กำหนดตัวพ่อดีผู้มีอำนาจสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการ และสั่งเพิกถอนคำสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการ การใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี ผู้ต้องขังหญิงหรือผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย พ่อดีผู้มีอำนาจสั่ง เจ้าพนักงานเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีหน้าที่ควบคุมแล้วแต่กรณี ต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย ให้ผู้สั่งใช้เครื่องพันธนาการบันทึกเหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้นไว้ด้วย

๔. กรณีนำผู้ต้องขังคลอดบุตรเป็นผู้ร้ายสำคัญ เช่น คดียาเสพติดรายใหญ่ หรือคดีอุกฉกรรจ์ร้ายแรง เมื่อนำตัวส่งคลอดบุตรโรงพยาบาลภายนอก ให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบเพื่อรักษาความปลอดภัย และนอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม ๒ คนแล้ว ต้องมีเจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับบัญชา หรือผู้ได้รับมอบหมายควบคุม ๑ คน ร่วมควบคุมด้วย

๕. กรณีผู้ต้องขังคลอดบุตรเรียบร้อยปลอดภัยทั้งแม่และเด็ก แพทย์อนุญาตให้กลับได้ ให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ควบคุมตัวผู้ต้องขังกลับเรือนจำ/ทัณฑสถานโดยเร็ว

๘. บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์

กรมราชทัณฑ์ ได้สั่งการให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่รับตัวผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ให้การดูแลด้านสุขภาพอนามัยและพบแพทย์เพื่อฝากครรภ์ และตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอจนถึงกำหนดคลอดให้นำผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ออกไปคลอดที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ

ในฐานะนักสังคมสงเคราะห์ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ย่อมจะมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอื่นทั่วไป การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์จึงไม่ใช่เป็นหน้าที่ของเฉพาะแพทย์ พยาบาล เท่านั้น หากแต่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์กับสถานพยาบาลของเรือนจำ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานภายนอกโดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๑. มีหน้าที่ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เมื่อพบว่า ผู้ต้องขังหญิงคนใดมีครรภ์ ให้เก็บข้อมูลเบื้องต้นได้แก่ ข้อมูลทางสังคม ประวัติครอบครัว ภูมิลำเนา พฤติกรรมการกระทำผิด รวมถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด

๒. เป็นผู้ประสานงานกับสถานพยาบาล เพื่อให้พยาบาลทำการตรวจครรภ์ ตรวจร่างกาย และทำการฝากครรภ์ยังโรงพยาบาลภายนอก

๓. ทำหน้าที่ติดต่อญาติผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เพื่อขอเอกสารสำคัญต่างๆ ของผู้ต้องขัง และสามี เช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน เพื่อใช้ในการทำบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ รวมทั้งการแจ้งเกิด และย้ายเข้าทะเบียนบ้านของบุตรผู้ต้องขังด้วย

๔. ต้องเป็นผู้ประสานกับโรงพยาบาลในเขต หรือห้องที่เรือนจำ/ทัณฑสถานตั้งอยู่ เพื่อติดต่อขอใช้สิทธิการรักษาพยาบาลตามบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตร ๓๐ บาท)

๕. ต้องมีการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนขณะตั้งครรภ์ และภายหลังการคลอดบุตร เป็นรายบุคคล

การดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังในด้านต่างๆ

๑. การดูแลสภาพความเป็นอยู่ของเด็กเล็กที่มารดาตกเป็นผู้ต้องขังให้มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ มีผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง_ เข้าออกเรือนจำเฉลี่ยเดือนละประมาณ ๓๐๐ คนทั่วประเทศ ทำให้เป็นภาระแก่กรมราชทัณฑ์ เนื่องจากข้อจำกัดในด้านสถานที่ สภาพแวดล้อม ที่ไม่เหมาะสมต่อการเลี้ยงดูเด็ก จึงถือเป็นภาระหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องให้การดูแลตามความเหมาะสม และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมโครงการกำลังใจในพระดำริ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เกี่ยวกับแม่และเด็ก กรมราชทัณฑ์จึงจัดทำโครงการปรับปรุงสถานที่รับเลี้ยงเด็กและพื้นที่สำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ภายในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังหญิง/ทัณฑสถานหญิง เพื่อให้มีสถานที่ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการและบริบาลเด็กติดผู้ต้องขังที่เป็นสัดส่วนไม่ปะปนกับผู้ต้องขังทั่วไป และจัดสภาพแวดล้อมที่มีความใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายนอกเรือนจำ ป้องกันการเกิดปัญหาด้านสุขภาพ เป็นการพัฒนาคุณภาพผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ และเด็กติดผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กติดผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานให้มีการเจริญเติบโต ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย

๒. เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์

๓. เพื่อให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิงข้อที่ ๔๒(๒), ๔๘, ๔๙, ๕๐, ๕๑

ผลการดำเนินงาน

กรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการตามข้อกำหนดสหประชาชาติฯ ข้อกำหนดที่ ๔๒ (๒) กำหนดว่า ระบบเรือนจำควรมีความยืดหยุ่น เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิง ขณะให้นมบุตรและผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด และควรจัดสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับเลี้ยงเด็กภายในเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ของเรือนจำได้ ในกรณีนี้ กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแผนปฏิบัติการการปรับปรุงสถานที่รับเลี้ยงเด็กและพื้นที่สำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น โดยกำหนดให้ทุกเรือนจำที่มีแดนหญิงหรือทัณฑสถานหญิงทุกแห่ง ต้องมีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ แม่และเด็กติดผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น จึงจัดสรรงบประมาณจากโครงการกำลังใจในพระดำริ เพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีเด็กติดผู้ต้องขัง จัดสถานที่ที่ใช้ในการดูแลเด็กติดผู้ต้องขัง และให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

กรมราชทัณฑ์ต้องรับภาระในการดูแลเด็กติดผู้ต้องขังและผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์เป็นจำนวนมาก และด้วยเหตุผลเป็นที่ยอมรับว่า การช่วยให้เด็กได้มีชีวิตเริ่มต้นที่ดีตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงระยะเวลา ๓ ปีแรก โดยสร้างประสบการณ์ที่ดีที่สุดให้แก่เด็ก เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มที่เท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะการเจริญเติบโตและพัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก ย่อมเป็นหลักประกันถึงคุณภาพของประชากร และประเทศชาติที่จะพัฒนาไปในอนาคตด้วย นอกจากนี้ มารดาในระยะตั้งครรภ์สุขภาพทางร่างกายและจิตใจมีอิทธิพลโดยตรงต่อทารกในครรภ์ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของมารดากับทารกจะใกล้เคียงกันมาก ทารกในครรภ์จึงมีโอกาสที่จะรับรู้และได้รับอิทธิพลจาก

ความรู้สึกลึกซึ้ง เสียใจ ความทุกข์ใจ ความเครียด ความวิตกกังวล ตลอดจนความรู้สึกต้องการหรือรังเกียจ ซิงซัง ที่มารดารู้สึกต่อทารกในครรภ์ และเด็กมักจะมีพัฒนาการล่าช้า ทั้งด้านสติปัญญา การพูด การปรับตัว และการแสดงออกทางอารมณ์ จากสภาพของเด็กติดผู้ต้องขังและผู้ต้องขังตั้งครรภ์ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน จึงมีการจัดอบรมเสริมความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ และอบรมผู้ต้องขังหญิง ที่เป็นมารดาและพี่เลี้ยงเด็กในเรื่องการดูแลสุขภาพและการส่งเสริมพัฒนาการแก่ทารก ให้เป็นไปตามข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสนองพระกรุณาธิคุณของพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ที่ทรงมีพระดำริ ประทานโครงการกำลังใจ ในโครงการอบรมและส่งเสริมพัฒนาการเด็กติดผู้ต้องขัง ให้แก่เด็กติดผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับโอกาสที่ดีในด้านต่าง ๆ

๒. เพื่อจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง สำหรับเป็นสถานที่ศึกษาดูงานทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน

๓. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง และนำไปถ่ายทอดยังกลุ่มเป้าหมายต่อไป

๔. เพื่อจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

๕. ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และที่เป็นมารดา เด็กติดผู้ต้องขัง ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๖. ผู้ต้องขังหญิงที่เป็นพี่เลี้ยงเด็ก มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติต่อเด็กทารกอย่างถูกวิธี และถูกต้อง

๗. เพื่อให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและ มาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิงข้อที่ ๔๒, (๒) ๔๘, ๔๙, ๕๐, ๕๑

ผลการดำเนินงาน

กรมราชทัณฑ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังในแต่ละปี เป็นเงิน ๘๐๐,๐๐๐๐ บาท (แปดแสนบาทถ้วน) โดยได้ดำเนินการดังนี้

๑. จัดสรรโอนงบประมาณให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน สำหรับจัดอบรมหลักสูตรสำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

๒. จัดซื้อสื่อเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง สำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถาน

๓. จัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง พร้อมทั้งจัดให้เจ้าหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ศึกษาดูงานและฝึกภาคปฏิบัติ ในเรือนจำ/ทัณฑสถานที่เป็นศูนย์ศึกษาดูงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

๔. ขยับเคลื่อนศูนย์ศึกษาดูงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง จำนวน ๑๓ แห่ง เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน โดยคัดเลือกเรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีความพร้อม โดยให้ศูนย์ฯจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำปฏิทินขับเคลื่อนงาน จัดทำแผนการอบรมความรู้เกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ปรับปรุงพัฒนาสถานที่ให้มีความพร้อมในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง จัดเก็บสถิติข้อมูลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง จัดทำข้อมูลผู้ต้องขังรายกรณี (Case Study) ของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ เก็บรวบรวมข้อมูลของเด็กติดผู้ต้องขัง จัดให้มีมุมสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง จัดทำแผนภาพการบริหารศูนย์ฯ ประสานงานเครือข่ายภาคสังคม

เข้ามามีส่วนร่วมให้บริการศึกษาดูงานแก่เรือนจำ/ทัณฑสถานอื่นๆภายในเขต. และให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังแก่เรือนจำ/ทัณฑสถานอื่นๆภายในเขต

๓. การจัดสวัสดิการเด็กติดผู้ต้องขัง

คำชี้แจง

กรมราชทัณฑ์ ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กติดผู้ต้องขังที่เป็นบิดา/มารดาเข้ามาอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานหรือเด็กติดครรภ์มารดาที่เข้ามาคลอดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน รวมถึงเด็กติดผู้ต้องขังที่ส่งเข้าสถานสงเคราะห์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งการปฏิบัติต่อเด็กติดผู้ต้องขังได้ดำเนินการตามหลักสิทธิมนุษยชน และพัฒนาการที่ดีของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูเด็ก เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กติดผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้มีการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย

๒. เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์

๓. เพื่อให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิงข้อที่ ๔๘,๔๙,๕๐,๕๑

กลุ่มเป้าหมาย

๑. เด็กติดผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน อายุ ๐ - ๓ ปี

๒. ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

หลักการจัดสวัสดิการเด็กติดผู้ต้องขัง

๑. จัดให้มีปัจจัยสี่ เช่น นม อาหารเสริม เสื้อผ้า ยารักษาโรค เครื่องอุปโภคบริโภค ให้เป็นสวัสดิการแก่เด็กติดผู้ต้องขัง เพื่อเด็กจะได้มีพัฒนาการและเจริญเติบโตตามวัย ด้วยเงินงบประมาณ หรือเงินบริจาค หรือกองทุนสวัสดิการของเรือนจำ หรือเงินนอกงบประมาณอื่น ๆ

๒. จัดให้มีอาหารเด็กอ่อน อาหารเสริม ในแต่ละวัยอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงช่วงอายุการเจริญเติบโตของเด็ก

๓. จัดให้มีของเล่น อุปกรณ์กระตุ้นพัฒนาการเด็ก เช่น โมบาย ตุ๊กตาสำหรับบีบเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อตัวต่อ ฯลฯ เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม

ผลการดำเนินงาน

กรมราชทัณฑ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังในแต่ละปี จำนวน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านห้าแสนบาทถ้วน) โดยได้ดำเนินการจัดสรรเงินงบประมาณให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง เพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อเด็กติดผู้ต้องขังและผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพัฒนาการที่เหมาะสม

ข้อกำหนดสหประชาชาติ (Bangkok Rules) ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

ข้อกำหนดที่ ๒ (๑) กระบวนการรับตัวผู้หญิงและเด็กติดผู้ต้องขังควรได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างพอเพียง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาทีกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความเปราะบาง ผู้ต้องขังที่รับตัวเข้ามาใหม่ควรได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับญาติ การให้คำแนะนำด้านกฎหมายข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับกฎระเบียบของเรือนจำความช่วยเหลือด้านภาษาในคราวจำเป็นและในกรณีผู้ต้องขังต่างชาติต้องได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับผู้แทนทางการทูต

(๒) ในช่วงก่อนหรือขณะรับตัวไว้ในเรือนจำ หากผู้หญิงดังกล่าวมีภาระที่ต้องดูแลเด็กในปกครอง บุคคลดังกล่าวสมควรที่จะได้รับอนุญาตให้จัดการธุระสำหรับเด็กนั้นเสียก่อน รวมถึงความเป็นไปได้ในการได้รับการดูแลการควบคุมตัว ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

ข้อกำหนดที่ ๓ (๑) จำนวนและรายละเอียดส่วนบุคคลของเด็กติดผู้ต้องขัง ควรได้รับการบันทึกไว้ในขณะที่รับตัวผู้ต้องขัง ข้อมูลอย่างน้อยควรประกอบด้วยชื่อและอายุและบุตรในกรณีที่มีบุตรมิได้ถูกรับตัวไว้พร้อมกับมารดา ควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่และสถานะการปกครองหรือการดูแลด้วย

(๒) ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับการระบุอัตลักษณ์ของเด็กเป็นข้อมูลลับ การนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

ข้อกำหนดที่ ๓๓ (๑) เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิง ควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะ และสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหญิง

(๒) ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเบื้องต้นให้กับเจ้าพนักงานที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิงในประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพของผู้หญิง การรักษาพยาบาลเบื้องต้นและยารักษาโรคขั้นพื้นฐาน

(๓) กรณีที่มีเด็กติดผู้ต้องขังควรมีการฝึกอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการและการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ เพื่อจะได้สนองตอบต่อสถานการณ์ในคราวจำเป็นและฉุกเฉินได้อย่างเหมาะสม

ข้อกำหนดที่ ๔๒ (๒) ระบบเรือนจำควรมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงขณะให้นมบุตร และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด ควรจัดสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเลี้ยงเด็กภายในเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆของเรือนจำได้

(๓) เรือนจำต้องจัดให้มีโปรแกรมที่เหมาะสม สำหรับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงขณะให้นมบุตรและผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด

ข้อกำหนดที่ ๔๗ การจัดการดูแลภายหลังปล่อย โดยความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆในชุมชน สำหรับอดีตผู้ต้องขังหญิงที่ต้องการความช่วยเหลือด้านจิตใจ ด้านการแพทย์ ด้านกฎหมาย และอื่นๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังดังกล่าวสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ

ข้อกำหนดที่ ๔๘ การพิจารณาอนุญาตให้บุตรอยู่ร่วมกับมารดาในเรือนจำนั้น ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ ทั้งนี้เด็กจะต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขัง

ข้อกำหนดที่ ๕๐ ผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ ควรได้รับโอกาสในการใช้เวลากับบุตรให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

ข้อกำหนดที่ ๕๑ (๑) เด็กที่อยู่ร่วมกับมารดาในเรือนจำ ควรได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาการด้านอื่นๆภายใต้การควบคุมดูแลของผู้เชี่ยวชาญ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขชุมชน

(๒) สภาพแวดล้อมในการเลี้ยงดูเด็ก ควรมีความใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมที่จัดให้สำหรับเด็กที่อยู่ภายนอกเรือนจำ

ข้อกำหนดที่ ๕๒ (๑) การพิจารณาว่าเมื่อใดที่ควรจะแยกเด็กออกไปจากมารดานั้น ควรคำนึงถึงผลการประเมินเป็นรายกรณี ประกอบกับประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับประเทศนั้นๆ

(๒) การนำตัวเด็กออกไปจากเรือนจำนั้น ควรดำเนินการอย่างละมุนละม่อมและได้มีการเตรียมการดูแลเด็กไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในกรณีของผู้ต้องขังต่างชาติ ควรมีการประสานขอความร่วมมือไปยังเจ้าหน้าที่ทางการทูตด้วย

(๓) ภายหลังจากที่เด็กถูกแยกออกจากมารดา และนำไปไว้กับครอบครัวญาติผู้ต้องขังหรือภายใต้การอุปถัมภ์อื่นๆ ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับโอกาสและได้รับการอำนวยความสะดวกในการที่จะพบกับบุตรของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดสำหรับตัวเด็ก แต่ต้องไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังที่สอดคล้องกับข้อกำหนดสหประชาชาติ (Bangkok Rules)

จากพระปรีชาสามารถในพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ที่ทรงผลักดันให้มีการปรับปรุงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง จนสหประชาชาติได้มีการรับรองร่างข้อกำหนดสหประชาชาติ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้นำข้อกำหนดมาปรับใช้กับผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำโดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ มีภาระในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง หรือเด็กที่ติดมารดาмаดตลอดในเรือนจำ/ทัณฑสถานจำนวนมาก ทำให้เป็นภาระแก่กรมราชทัณฑ์ เนื่องจากข้อจำกัดในด้านสถานที่/บุคลากร สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการเลี้ยงดูเด็ก และที่สำคัญข้อจำกัดในด้านงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้จ่ายเป็นค่าส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง แต่อย่างไรก็ดี เมื่อกรมราชทัณฑ์ต้องรับกลุ่มเหล่านี้ไว้ จึงถือเป็นหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องให้มีการดูแลตามความเหมาะสมจากสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับว่าการช่วยให้เด็กได้มีชีวิตเริ่มต้นที่ดีตั้งแตอยู่ในครรภ์มารดา ช่วยในการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่งผลที่ดีให้กับเด็กในอนาคต สุขภาพของมารดาทั้งด้านร่างกายและจิตใจมีอิทธิพลโดยตรงต่อทารกในครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์จึงควรได้รับความรู้ในการปฏิบัติขณะตั้งครรภ์ เพื่อส่งผลที่ดีต่อสุขภาพทั้งมารดาและเด็ก จึงถือเป็นภาระหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่กรมราชทัณฑ์ต้องให้การดูแลตามความเหมาะสม เพราะเด็กถือว่าเป็นประชาชนคนหนึ่ง ที่มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ดูแลในด้านต่างๆ เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป และเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติ ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ต้องขังหญิงที่เป็นประชากรกลุ่มน้อยที่มักถูกละเลยในระบบราชทัณฑ์ ให้ได้รับการปฏิบัติที่ดีขึ้น กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ และเด็กติดผู้ต้องขังขึ้น โดยจัดทำแผนงาน/โครงการต่างๆ เพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจำนวน ๑๐๘ แห่ง ที่ควบคุมผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าวนำไปปฏิบัติ เช่น การจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง โครงการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิงและเด็กติดผู้ต้องขัง การดำเนินงานตามนโยบายปรับปรุงสถานที่รับเลี้ยงเด็กและพื้นที่สำหรับผู้ต้องขังตั้งครรภ์ การอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ตลอดจนมีการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้แก่กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ต้องขังดังกล่าวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและกลับออกไปเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

ระเบียบกรมราชทัณฑ์
ว่าด้วยเด็กในความดูแลของผู้ต้องขัง
พ.ศ. ...

เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับเด็กซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้ต้องขังและติดตามยังเรือนจำหรือเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ อธิบดีจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเด็กในความดูแลของผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๖๐”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ หรือหนังสือสั่งการอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ เมื่อมีเด็กอายุต่ำกว่าสามปี ติดผู้ต้องขังมายังเรือนจำ หรือมีเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำ ให้ผู้ต้องขังยื่นคำร้องขออนุญาตให้เด็กอยู่ในเรือนจำต่อผู้บัญชาการเรือนจำตามแบบคำร้องแนบท้ายระเบียบนี้

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานเรือนจำพิจารณาว่าเด็กนั้นจำเป็นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ต้องขังหรือไม่ และผู้ต้องขังยังมีทางที่มอบเด็กให้บุคคลหน่วยงานหรือสถานที่ใดไปอุปการะเลี้ยงดูได้หรือไม่ ถ้ามีผู้รับไปอุปการะเลี้ยงดูให้ผู้ต้องขังจัดการมอบให้ไป หากมีความจำเป็นหรือปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็ก ให้ผู้บัญชาการพิจารณาอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำได้

ข้อ ๕ การที่จะอนุญาตให้เด็กอยู่ในเรือนจำตามข้อ ๔ นั้น ต้องปรากฏว่า

(๑) เด็กนั้นอยู่ในความดูแลของผู้ต้องขัง

(๒) มีความจำเป็นที่เด็กจะต้องอยู่กับผู้ต้องขัง หรือไม่มีบุคคล หน่วยงานหรือสถานดังกล่าวต่อไปนี้จะรับเลี้ยงดูเด็กนั้น คือ

ก. ครอบครัวหรือญาติมิตรของผู้ต้องขังหรือของเด็กนั้น

ข. หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ให้การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพัฒนาฟื้นฟูเด็ก

ค. สถานพยาบาลหรือสถานการกุศล

ข้อ ๖ การมอบเด็กให้บุคคลหน่วยงานหรือสถานที่ใดไปช่วยอุปการะเลี้ยงดูดังกล่าวไว้ในข้อ ๔ ให้เรือนจำทำหนังสือส่งรับมอบตัวเด็กตามแบบท้ายระเบียบนี้ไว้ต่อกันเป็นหลักฐานสามฉบับ โดยผู้ต้องขังและผู้รับมอบเด็กยึดถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับและเก็บรักษาไว้ ณ เรือนจำหนึ่งฉบับ

ข้อ ๗ ในระหว่างที่เด็กอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของผู้ที่รับเด็กไปอุปการะเลี้ยงดู ให้เรือนจำติดตามการปฏิบัติต่อเด็กให้เป็นตามข้อตกลงในหนังสือส่งรับมอบตัวเด็ก

หากปรากฏโดยชัดแจ้งแก่ผู้บัญชาการเรือนจำว่าผู้ที่รับเด็กไปจัดการอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อตกลงในหนังสือส่งรับมอบตัวเด็กหรือมีพฤติการณ์เป็นที่น่าสงสัยว่า หากให้เด็กอยู่กับผู้นั้นต่อไปอาจเกิดความเสียหายแก่เด็ก ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งให้บุคคล หน่วยงานหรือสถานทีนั้น จัดการให้เป็นไปตามข้อตกลงในหนังสือส่งรับมอบตัวเด็ก

กรณีบุคคล หน่วยงาน หรือสถานทีนั้นไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงตามที่ได้รับแจ้ง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำบอกเลิกการส่งรับมอบตัวเด็ก และจัดให้มีการส่งมอบตัวเด็กกลับคืนเข้าเรือนจำ ทั้งนี้ ให้ถือว่าเด็กนั้นได้รับอนุญาตให้อยู่ในเรือนจำจนกว่าจะได้ดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป

ข้อ ๘ เด็กที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในเรือนจำ ให้ผู้ต้องขังทำหน้าที่เสมือนอำนวยการปกครอง นอกจากการจัดการทรัพย์สินของเด็กไว้แก่ผู้บัญชาการเรือนจำนั้น

ข้อ ๙ การอุปการะเลี้ยงดูเด็กในระหว่างที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในเรือนจำเป็นหน้าที่ของเรือนจำในการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานให้ตามสมควร

ข้อ ๑๐ ในระหว่างอยู่ในเรือนจำ ถ้าปรากฏว่ามีบุคคลหรือสถานดังกล่าวไว้ในข้อ ๕ จะรับเด็กติดผู้ต้องขังไปอุปการะเลี้ยงดู ให้ผู้บัญชาการเรือนจำดำเนินการตามข้อ ๖

ข้อ ๑๑ เด็กที่อนุญาตให้อยู่ในเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำควรจัดให้ได้รับการปฏิบัติอย่างน้อย ดังนี้

(๑) ต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นผู้ต้องขัง

(๒) ให้เรือนจำจ่ายเครื่องนุ่งห่มหลับนอน ให้ตามสมควร

(๓) ให้เรือนจำจ่ายอาหารให้ตามสมควร โดยคำนึงถึงพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเลี้ยงเด็กด้วยน้ำนมมารดา ยกเว้นมีเหตุผลความจำเป็นทางด้านสุขภาพของมารดา หรือเด็กที่ทำให้ไม่สามารถให้นมได้ ให้เรือนจำจัดนมหรืออาหารเสริมอื่นๆสำหรับเด็กตามความเหมาะสม

(๔) จัดให้กินอยู่หลับนอนภายในเรือนจำต่างหาก ไม่ปะปนกับผู้ต้องขังเท่าที่จะกระทำได้ เว้นแต่การจัดเช่นนั้นอาจเกิดความเสียหาย หรือมีความจำเป็นอย่างสำคัญ ไม่สามารถกระทำได้ จึงจัดให้รวมกับผู้ต้องขังที่เด็กติดมาหรือผู้ต้องขังอื่น

(๕) ให้เด็กได้รับการดูแลสุขภาพและการตรวจพัฒนาการอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

ข้อ ๑๔ เมื่อผู้ต้องขังถึงกำหนดพ้นโทษให้ผู้บัญชาการเรือนจำส่งมอบเด็กนั้นให้แก่ผู้ต้องขังไปทันที ถ้าเด็กนั้นอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคล หน่วยงาน หรือสถานที่ที่รับมอบไปให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งให้บุคคล หน่วยงาน หรือสถานที่นั้นนำเด็กมาส่งให้ผู้ต้องขังในวันที่ปล่อยตัวผู้ต้องขัง

ข้อ ๑๕ ให้อธิบดีเป็นผู้รักษากรม มีอำนาจวินิจฉัยปัญหา ตลอดจนกำหนดวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมตามระเบียบนี้

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๒.๔ กรมราชทัณฑ์ควรจัดให้มีการให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและคดีความต่อผู้ต้องขังหญิง ซึ่งส่วนมากต้องโทษในคดียาเสพติด ไม่มีความรู้ ยากจน และมีปัญหาครอบครัว ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังเหล่านี้มีโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำซ้อนซ้ำสูง และหน่วยงานส่งต่อหลังผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไม่ชัดเจน

กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายในการช่วยเหลือด้านกฎหมายและคดีความต่อผู้ต้องขัง โดยให้แต่ละเรือนจำได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายและทางคดีแก่ผู้ต้องขังอยู่แล้ว โดยการประสานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการจังหวัด

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๒.๕ กรมราชทัณฑ์ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชทัณฑ์ รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรฐานสากลและพันธกรณีในประเทศไทยเป็นภาคีและ/หรือรับรองแล้ว เช่น ข้อกำหนดสหประชาชาติฯ (ข้อกำหนดกรุงเทพ Bangkok Rules) ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือ Mandela Rules แก่เจ้าหน้าที่เรือนจำในระดับปฏิบัติงานในเรือนจำ รวมถึงระเบียบ คำสั่งของกรมราชทัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเรือนจำที่เป็นทัณฑสถานหญิงทั้งหมด ๘ แห่ง

กรมราชทัณฑ์ ได้จัดหลักสูตรให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

๑. หลักสูตร การฝึกอบรมหลักสูตรการปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ (Bangkok Rules)

รายละเอียดเนื้อหาของหลักสูตร

๑.๑ หัวข้อวิชา ข้อกำหนดกรุงเทพ กับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหญิง

ขอบข่ายการบรรยาย หลักการและแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย สภาวะและความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิง แผนกลยุทธ์ เพื่อนำข้อกำหนดกรุงเทพ ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน กฎหมาย และระเบียบของกรมราชทัณฑ์ ที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน การแก้ไขและนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

๑.๒ หัวข้อวิชา การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในต่างประเทศ

ขอบข่ายการบรรยาย หลักการและแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในต่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ ในระดับสากลและสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) เพื่อพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไทย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิง กรณีศึกษาของเรือนจำหญิงในต่างประเทศ

๑.๓ หัวข้อวิชา สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหญิงและการเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมข้าราชการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๒,๓,๔,๕,๗,๘,๑๑,๑๙,๒๕,๒๖,๒๗,๒๘,๒๙,๔๓,๕๒ และ ๕๖) สิทธิของผู้ต้องขังหญิง สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังหญิง การดูแล ให้คำปรึกษาผู้ต้องขังหญิง ที่ถูกละเมิดทางเพศ การช่วยเหลือทางกฎหมาย การเสริมสร้างกระบวนการทัศน วัฒนธรรม และค่านิยม ในการปฏิบัติงานที่มุ่งเพิ่มสมรรถนะโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม

๑.๔ หัวข้อวิชา การอนามัยส่วนบุคคล แม่และเด็ก การป้องกันโรคเอดส์ และโรคทางเพศสัมพันธ์

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๖,๙,๑๐,๑๘,๒๙,๓๓ (๒),๔๘,๔๙,๕๐๑๔,๑๗,๒๙ และ ๓๔ และ๕๑)

โรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การป้องกัน การดูแลช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ HIV การถูกตรวจหน้า และการเลือกปฏิบัติ การตรวจสุขภาพผู้ต้องขังหญิงและเด็กติดผู้ต้องขัง พัฒนาการเด็กและการดูแลสุขภาพอนามัย การอนามัยผู้ต้องขังตั้งครรภ์ และผู้ต้องขังให้นมบุตร หลักโภชนาการสำหรับผู้ต้องขังตั้งครรภ์ และผู้ต้องขัง ให้นมบุตรหลักการใช้อาหารในชีวิตประจำวัน หลักการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

๑.๕ หัวข้อวิชา สุขภาพจิตและการปรับตัว

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๑๒,๑๓,๑๕,๑๖,๒๙,๓๕,๔๒(๔) และ๔๔)

การบริหารด้านสุขภาพจิต และกิจกรรมบำบัด การป้องกันการทำร้ายตนเอง และการฆ่าตัวตาย จิตวิทยาสำหรับหญิงถูกทำร้ายร่างกาย ล่วงละเมิดทางเพศและผู้ติดสารเสพติดและการให้คำปรึกษา

๑.๖ หัวข้อวิชา ความละเอียดอ่อนระหว่างเพศ (Gender Sensitivity) การไม่เลือกปฏิบัติ และการคุกคามทางเพศ

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๒๙,๓๑ และ ๓๒)

การบริหารจัดการในเรือนจำกับความละเอียดอ่อนต่อความแตกต่างระหว่างเพศ การกระทำรุนแรงทางร่างกาย วาจา และการคุกคามทางเพศ

๑.๗ หัวข้อวิชา การพัฒนางานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ และการติดตามผลการดำเนินงานตามกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

ขอบข่ายการบรรยาย ภาพรวมผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖) ความก้าวหน้าของกรมราชทัณฑ์ในการอนุวัติ

ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ผลการดำเนินงานของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จตามแผนปฏิบัติการฯ ฉบับที่ ๑ และแนวทางการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐)

๑.๘ หัวข้อวิชา ปัจจัยที่นำไปสู่การกระทำผิดและการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิง

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๒๙, ๖๗, ๖๘ และ ๖๙)

การศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดของผู้หญิง และผลกระทบที่เกิดขึ้น รูปแบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ/ทัณฑสถานเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู

๑.๙ หัวข้อวิชา เทคนิคการพูดและการให้คำปรึกษา

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๒๕ และ ๒๙)

การกำหนดจุดมุ่งหมายในการพูด การวิเคราะห์และพูดเพื่อพิชิตใจผู้ฟัง เทคนิคการถ่ายทอดและนำเสนอเทคนิคการให้คำปรึกษา

๑.๑๐ หัวข้อวิชา การให้การสงเคราะห์และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๒๙, ๔๕, ๔๖, ๔๗ และ ๕๕)

การให้การสงเคราะห์ขณะอยู่ในเรือนจำ การเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังหญิงก่อนปล่อยตัวและการสงเคราะห์หลังการปล่อยตัว

๑.๑๑ หัวข้อวิชา มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ขอบข่ายการบรรยาย (ข้อกำหนดที่ ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๙, ๕๓ และ ๕๔)

การตรวจค้นต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรี ผู้ต้องขังหญิงและเด็กติดผู้ต้องขัง ตลอดจนเด็กที่มาเยี่ยม การใช้ทางเลือกในการตรวจค้น การโอนตัวนักโทษเด็ดขาดระหว่างประเทศและเด็กติดผู้ต้องขัง การจัดโปรแกรมและบริการให้มีความสอดคล้องกับผู้ต้องขัง

๒. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การขับเคลื่อนเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพของกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์ โดยความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIL) จัดทำโครงการส่งเสริมการปฏิบัติที่ดีต่อผู้ต้องขังหญิงและผู้กระทำผิดหญิง (โครงการเรือนจำต้นแบบ) เพื่อส่งเสริมการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ทัณฑสถานหญิงชลบุรี เรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งนี้ สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ ได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การขับเคลื่อนเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพของกรมราชทัณฑ์ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานและระบบการบริหารจัดการตามข้อกำหนดกรุงเทพของเรือนจำต้นแบบ จำนวน ๘ แห่ง ได้แก่ เรือนจำจังหวัดชัยนาท เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี เรือนจำจังหวัดจันทบุรี เรือนจำกลางระยอง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ทัณฑสถานหญิงชลบุรี และเรือนจำพิเศษพิจิตร

๓. หลักสูตรที่มีหัวข้อวิชาบรรยาย ข้อกำหนดกรุงเทพ ได้แก่

๓.๑ หลักสูตรข้าราชการราชทัณฑ์บรรจุใหม่ (แรกรับ)

๓.๒ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ระดับผู้บังคับบัญชา (พัศดี)

๔. หลักสูตรที่มีหัวข้อบรรยาย สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิง

๔.๑ หลักสูตรข้าราชการราชทัณฑ์บรรจุใหม่ (แรกรับ)

๔.๒ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ระดับผู้บังคับบัญชา (พัศดี)

๔.๓ โครงการคาราวานคุ้มครองคน คุ้มครองสิทธิ สร้างวิถีชีวิตแห่งความเป็นธรรม กิจกรรมเสริมทักษะให้กับบุคลากรของราชทัณฑ์ที่เกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๒.๖ กรมราชทัณฑ์ควรนำกฎกระทรวง มาตรา ๓๖ ว่าด้วยการปฏิบัติในการตรวจค้นตัวนักโทษ เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมาใช้อย่างเคร่งครัด โดยจัดทำเป็นคู่มือหลักปฏิบัติในการตรวจค้น และคู่มือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ส่งให้แก่เรือนจำทั่วประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยในทางปฏิบัติในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก ให้ใช้แนวทางการไม่ตรวจค้นผู้ต้องขัง แต่จะจับแยกออกไปเป็นแดนเฉพาะ ซึ่งเป็นห้องสำหรับผู้ต้องขัง เข้าใหม่ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์บางเรือนจำได้ทำมานานแล้ว

สำนักทัณฑ์วิทยา ในฐานะเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลมาตรการด้านควบคุมผู้ต้องขัง มิให้หลบหนีหรือการก่อเหตุร้ายของผู้ต้องขัง รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำ และหลักสิทธิมนุษยชน ขอเรียนชี้แจงเกี่ยวกับการตรวจค้นผู้ต้องขังว่า การตรวจค้นเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการรักษาความปลอดภัยให้กับเรือนจำ/ทัณฑสถาน และเป็นการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ต้องขังอยู่กันอย่างสงบเรียบร้อยและไม่เกิดเหตุร้ายขึ้น การปฏิบัติงานด้านตรวจค้นจึงต้องดำเนินการด้วยความเข้มงวดและอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อจุดประสงค์หลัก คือ ตรวจหาสิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่ไม่อนุญาต และยึดสิ่งเหล่านั้นก่อนเข้าสู่เรือนจำ และเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดในขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ

โดยแนวทางการตรวจค้นผู้ต้องขัง ได้กำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติไว้หลายประการโดยเฉพาะในส่วนที่สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้มีสาระสำคัญหลักๆ ได้แก่ การตรวจค้นให้กระทำด้วยความสุภาพ ไม่ดูถูกเหยียดหยาม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การตรวจค้นให้เจ้าหน้าที่ที่เพศเดียวกันเป็นผู้ตรวจค้น คือ ถ้าเป็นชายให้ชายตรวจค้น ถ้าเป็นหญิงให้หญิงตรวจค้น หากไม่มีให้แสดงตนหรือเชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือได้มาทำการตรวจ กรณีมีความจำเป็นต้องตรวจค้นแบบสัมผัสร่างกาย ต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเจ็บปวดให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ภายใต้กรอบความจำเป็นต่างๆ และการตรวจค้นอวัยวะในร่างกายจะต้องให้มีบุคคลที่ผ่านการอบรมการตรวจค้นด้านนั้นๆ โดยเฉพาะ และการตรวจค้นแบบเห็นร่างกายจะกระทำในสถานที่เฉพาะที่จัดไว้มิดชิด เป็นต้น

การตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ ซึ่งกำหนดว่า ต้องคำนึงถึงและเคารพต่อศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังหญิง และต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานหญิงที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้การตรวจค้นได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดเป็นแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๑. มีการกำหนดนโยบายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงไว้อย่างชัดเจน เช่น มีสถานที่เป็นการเฉพาะสำหรับใช้ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิง มีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นให้กับเจ้าหน้าที่หญิงก่อนมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจค้น มีเอกสารขั้นตอนในการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิง

๒. มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขังหญิง เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม

๓. ให้เรือนจำสร้างความตระหนักให้กับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้สึก และความอ่อนไหวของผู้ต้องขังหญิงขณะถูกตรวจค้น ซึ่งการสร้าง ความตระหนักจะเป็นการดำเนินด้วยวาจาผู้บังคับบัญชา หรือการเข้ารับการฝึกอบรม โดยการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในเรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขังหญิงได้ครอบคลุมเรื่องขั้นตอน และวิธีการตรวจค้นที่เคารพต่อความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกตรวจค้น

๔. หากมีการตรวจค้นแบบเปลื้องเสื้อผ้า เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจค้นได้รับการอบรมและมีคุณสมบัติเหมาะสมในการปฏิบัติงานด้านตรวจค้น โดยเคารพต่อศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกตรวจค้น

๕. มีการบันทึกเหตุผลหากมีตรวจค้นแบบล่วงล้ำร่างกายของผู้ต้องขังหญิง

๖. มีมาตรการตรวจค้นอื่นแทนการตรวจค้นแบบล้วงลำร่างกาย เช่น การติดตั้งเครื่องเอกซเรย์สำหรับการตรวจค้น การใช้เครื่องมือตรวจค้นโลหะแบบมือถือ เป็นต้น

โดยการดำเนินงานดังกล่าว มีการติดตามผลในแต่ละปี โดยในแต่ละปีจะติดตาม จำนวน ๒ ครั้ง คือ ในรอบ ๖ เดือน และ ๑๒ เดือน ซึ่งจากผลการติดตามในรอบ ๖ เดือนแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ต.ค. ๕๙ - เม.ย.๖๐) ได้รับการรายงานจากเรือนจำ/ทัณฑสถานว่า ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวได้ ๑๐๑ แห่ง ส่วนอีก ๖ แห่ง ยังไม่ได้รับรายงาน โดยจำนวนเรือนจำ/ทัณฑสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง มีจำนวน ๑๐๗ แห่ง

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๒.๗ กรมราชทัณฑ์ ควรเพิ่มบุคลากรที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์ พยาบาลวิชาชีพ นักจิตวิทยา ประจำอยู่ในเรือนจำ หากมีเฉพาะเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะไม่มาทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่จะเน้นเรื่องการควบคุมเพียงอย่างเดียว

๔.๒.๘. กรมราชทัณฑ์ ควรเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งรวมถึงพยาบาล นักจิตวิทยา ประจำเรือนจำ แคนหญิงในต่างจังหวัด เพื่อดูแลสุขภาพอนามัย และสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิง และควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพและสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อมีการตรวจพบว่าผู้ต้องขังหญิงคนใดมีปัญหาด้านสุขภาพ หรือสุขภาพจิต เรือนจำต้องมีการจัดการให้ได้รับการดูแลรักษาจากแพทย์ โดยเร็วและอย่างเหมาะสม และควรมีสถานที่ที่จะคัดกรองและแยกผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยนั้นไว้ในแดนเฉพาะ โดยเฉพาะสำหรับควบคุมผู้ต้องขังจิตเวชเป็นการเฉพาะ รวมทั้งผู้ต้องขังที่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่อาจติดต่อไปยังผู้ต้องขังคนอื่นได้

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ กรมราชทัณฑ์ ได้รับการจัดสรรตำแหน่งจาก สำนักงาน กพ. ให้มีการบรรจุแต่งตั้งพยาบาลครบแล้วทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน แห่งละ ๑ - ๒ คน และมีนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน ๑๕๐ คน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ๘๔ แห่ง จำนวน ๑๑๙ คน และปฏิบัติหน้าที่ในส่วนกลาง กรมราชทัณฑ์ ๓๑ คน สำหรับนักจิตวิทยา มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๐ คน ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน จำนวน ๒๒ คน และปฏิบัติหน้าที่ในส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ จำนวน ๘ คน พร้อมนี้กรมราชทัณฑ์ เพื่อให้มีบุคลากรด้านการดูแลผู้ต้องขัง ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านจิตวิทยา ให้กระจายไปยังเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ได้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงด้วยกระบวนการบำบัดด้านสังคมสงเคราะห์ และบำบัดทางจิต เมื่อวันที่ ๒๗ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ โดยได้เชิญนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาล และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เข้าร่วมอบรม ซึ่งกองสังคมสงเคราะห์ ได้เข้าใจถึงปัญหานักวิชาชีพไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จึงได้จัดอบรมโครงการนี้ขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้มีองค์ความรู้ในการแก้ไขฟื้นฟู และแก้ปัญหาให้แก่ผู้ต้องขังได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากนักวิชาชีพ เพราะบางครั้งอาจล่าช้าเกินไป เนื้อหาในการอบรมประกอบด้วย

- การประเมินต้นทุนทางจิตวิทยาในประเทศไทย
- การให้คำปรึกษาเฉพาะราย และการทำกลุ่มให้คำปรึกษา
- การพัฒนาทักษะชีวิตผู้ต้องขังหญิง
- การบำบัด แก้ไขฟื้นฟู ในด้านต่างๆ ได้แก่ ละครบำบัด (Drama Therapy) ดนตรีบำบัด (Music Therapy) ศิลปะบำบัด (Art Therapy) ฯลฯ
- การใช้เครื่องมือ แบบคัดกรองและแบบทดสอบทางจิตวิทยาในการประเมินผู้ต้องขังหญิง
- การศึกษาดูงานในโรงพยาบาลเฉพาะทางด้านจิตเวช และศึกษาดูงานเรือนจำต้นแบบ

ตามข้อกำหนดสหประชาชาติ

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนิติบัญญัติ

๔.๓.๑ ควรผลักดันให้มีกฎหมายจัดตั้งสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice) หรือ TIJ เพื่อให้เป็นกลไกในการผลักดัน ส่งเสริมและกำกับดูแลการนำข้อกำหนดกรุงเทพไปสู่การปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและเหมาะสม

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) หรือ Thailand Institute of Justice (TIJ) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศด้านการวิจัยและการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศไทยในกรอบความร่วมมือกับสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา เชื่อมโยงแนวคิดตามหลักสากลสู่การปฏิบัติในระดับประเทศ และในภูมิภาคอาเซียน

ภารกิจสำคัญของ TIJ ประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้เกิดการอนุวัติ “ข้อกำหนดกรุงเทพ” หรือข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (UN Bangkok Rules) รวมถึงส่งเสริมมาตรฐานสหประชาชาติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านเด็กและสตรีในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังทำหน้าที่ขับเคลื่อนประเด็นสำคัญต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศ เช่น หลักนิติธรรม การพัฒนาสิทธิมนุษยชน สันติภาพ และความมั่นคง

TIJ ถือเป็นองค์การมหาชนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล แต่ปฏิบัติงานขึ้นตรงกับคณะกรรมการบริหารสถาบัน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญในหลายแขนง และผู้บริหารองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลและกำหนดนโยบาย กรอบยุทธศาสตร์ แผนงานของสถาบันฯ และมีพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาถาวร

องค์ประธานคณะที่ปรึกษาพิเศษ สรท.

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา องค์ประธานคณะที่ปรึกษาพิเศษ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

กรอบแผนงาน

งานด้านสตรีและเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

TIJ ส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเน้นกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบาง โดยเฉพาะเด็กและสตรีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเน้นการส่งเสริมการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพฯ และการจัดความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในกระบวนการยุติธรรม

งานพัฒนาข้อมูลวิชาการเพื่อกำหนดนโยบาย

TIJ เป็นตัวกลางในการนำหลักการ มาตรฐานและบรรทัดฐานสากลมาสู่การปฏิบัติ จึงมุ่งสนับสนุนให้การกำหนดนโยบายด้านการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา ทั้งในระดับประเทศ และภูมิภาค ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลหลักฐานทางวิชาการและสถิติที่มีคุณภาพ

“หลักนิติธรรม” กุญแจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

TIJ ตระหนักว่า หลักนิติธรรม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ และความเชื่อมั่นของประชาชน เป็นปัจจัยเกี่ยวเนื่องกันที่สำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวม จึงดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างหลักนิติธรรมในสังคม ผ่านการพัฒนาศักยภาพ และการเผยแพร่ความรู้ และการปลูกฝังวัฒนธรรม การเคารพกฎ กติกาของสังคม ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มเยาวชน

วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

วิสัยทัศน์ (Vision)

“TIJ เป็นผู้ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง (Promoter of Change) ด้านการยกระดับกระบวนการยุติธรรม และสนับสนุนวัฒนธรรม การเคารพกฎ กติกาในประเทศไทยและต่างประเทศ”

พันธกิจ (Missions)

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอนุมัติข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง และมาตรการที่มีใช้การคุมขัง หรือข้อกำหนดกรุงเทพ รวมถึงมาตรฐานสหประชาชาติอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

๒. ศึกษา วิจัย รวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับหลักนิติธรรม มาตรฐานและบรรทัดฐานของ สหประชาชาติ ด้านการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา เพื่อสนับสนุนการพัฒนากระบวนการ ยุติธรรมภายในประเทศและต่างประเทศ

๓. เสริมสร้างศักยภาพของบุคคลากรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งในและต่างประเทศ โดยเน้นการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม สอดรับกับมาตรฐานสากล รวมถึงให้ความรู้และโอกาสแก่ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๔. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันสมทบแห่งสหประชาชาติ (UN Programme Network Institutes - PNIs) รวมถึงองค์กรภาครัฐและภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะความร่วมมือ ในกรอบอาเซียน

แผนยุทธศาสตร์ (Strategy)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑

การอนุมัติมาตรฐานและบรรทัดฐานของสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรม ทางอาญาในกลุ่มผู้เปราะบาง โดยเฉพาะข้อกำหนดกรุงเทพ และการส่งเสริมสิทธิของผู้หญิงและเด็ก

ยุทธศาสตร์ที่ ๒

การส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านหลักนิติธรรมเพื่อรองรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓

การสร้าง ประยุกต์ใช้ เผยแพร่องค์ความรู้ของหน่วยงานเพื่อสนับสนุนประเด็นนโยบาย ด้านกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔

การสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานในสถาบันเครือข่าย UN-PNI ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนิน นโยบาย และเครือข่ายเยาวชนทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕

การปรับโครงสร้างองค์กรและยกระดับการบริหารจัดการภายในให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพสอดคล้อง กับมาตรฐานสากล

ความร่วมมือระหว่างกรมราชทัณฑ์และสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ในการดำเนินงาน ตามข้อกำหนดกรุงเทพ

การดำเนินงานเรือนจำต้นแบบ (ตามข้อกำหนดกรุงเทพ)

กรมราชทัณฑ์ได้ร่วมกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ในการจัดทำโครงการส่งเสริม การปฏิบัติที่ดีต่อผู้ต้องขังหญิงและผู้กระทำผิดหญิง (โครงการเรือนจำต้นแบบ) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม การอนุมัติข้อกำหนดกรุงเทพให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแบบอย่างในการดำเนินการ

ตามข้อกำหนดกรุงเทพอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและยั่งยืนให้แก่เรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งเป็นที่ศึกษาดูงานของหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีการคัดเลือกและประเมินผลเรือนจำต้นแบบขึ้น โดยได้มีการพิจารณาและประกาศให้เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่เป็นเรือนจำต้นแบบดังกล่าว ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ได้มีการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานโดยมีการขยายผลไปยังเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ ที่มีความพร้อมในการพัฒนางานตามข้อกำหนดกรุงเทพต่อไป ได้แก่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ทัณฑสถานหญิงชลบุรี และเรือนจำกลางสมุทรสงคราม และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยมีแนวความคิดในการขยายเรือนจำต้นแบบไปยังภูมิภาคภาคเหนือ โดยได้กำหนดรับสมัครเรือนจำและทัณฑสถานในภูมิภาคภาคเหนือที่มีความสนใจให้สมัครเข้าร่วมโครงการ และจะได้พิจารณาคัดเลือกและดำเนินการตรวจประเมินเรือนจำต่อไป สำหรับกรมราชทัณฑ์นั้น ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาเรือนจำต้นแบบ กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนิน “โครงการพัฒนาเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพ” ในส่วนที่กรมราชทัณฑ์ ดำเนินการโดยได้คัดเลือกเรือนจำและทัณฑสถานอย่างเฉพาะเจาะจง และตามความสมัครใจของผู้บริหารเรือนจำ รวมทั้งความพร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันกระบวนการดำเนินงาน โดยได้กำหนดขอบเขตในการคัดเลือก ดังนี้ ทัณฑสถานหญิง, เรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดใหญ่ และเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดเล็ก ทั้งนี้ ได้คัดเลือกโดยคำนึงถึงศักยภาพ และแนวโน้มในการพัฒนาและผลักดันให้เรือนจำและทัณฑสถาน บรรลุการดำเนินงานอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพได้อย่างมีมาตรฐานเป็นต้นแบบ ในการศึกษาดูงานด้านข้อกำหนดกรุงเทพให้กับเรือนจำและทัณฑสถานอื่นๆ ได้ต่อไป ในการนี้กรมราชทัณฑ์ จึงได้คัดเลือกเรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้แก่ ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา (ประเภททัณฑสถานหญิง), เรือนจำจังหวัดจันทบุรี (ประเภทเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดใหญ่) และเรือนจำกลางกำแพงเพชร (ประเภทเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดเล็ก) เข้าสู่กระบวนการประเมินตามแบบประเมินการปฏิบัติของเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ ซึ่งจัดทำโดย Penal Reform International (PRI) ซึ่งแปลและปรับปรุงโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยและกรมราชทัณฑ์ ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการประเมินเรือนจำ กรมราชทัณฑ์จะได้ประสานความร่วมมือกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการในการประเมินร่วมต่อไป

การดำเนินงานจัดทำห้องบำบัดทางสังคมสงเคราะห์และบำบัดทางจิต

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้ร่วมจัดทำโครงการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงด้วยกระบวนการบำบัดด้านสังคมสงเคราะห์และบำบัดทางจิต และจัดตั้ง “ห้องเปลี่ยนชีวิต...ที่บ่มเพาะแรงบันดาลใจ (Happy Center) ณ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง เพื่อให้บริการบำบัดด้านสังคมสงเคราะห์และบำบัดจิตแก่ผู้ต้องขังหญิงอย่างเต็มรูปแบบ (ซึ่งได้ต้นแบบมาจากการไปศึกษาดูงาน กรมราชทัณฑ์ฮ่องกง สำหรับในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ กรมราชทัณฑ์ได้มีการวางแผนในการขยายผลการดำเนินงานต่อไป ณ ทัณฑสถานหญิงชลบุรี ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา และทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ตามภารกิจในการควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข และบรรลุเป้าประสงค์ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม กรมราชทัณฑ์จำเป็นต้องมีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนาผู้ต้องขังจากกระบวนการภายใน (Inner Development) โดยเน้นกระบวนการด้านสังคมสงเคราะห์ และการบำบัดทางด้านจิตใจ (Psycho Therapy) จึงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขังต้องเป็นไปตามหลักทฤษฎี มีมาตรฐาน และมีความถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ประกอบกับกรมราชทัณฑ์ ได้นำข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (The Bangkok Rules) มาปฏิบัติ ดังนั้นจึงได้ให้ความสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง โดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างของเพศหญิง และความละเอียดอ่อนทางเพศ (Gender - Sensitivity) มากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันการดำเนินชีวิต บทบาทหน้าที่ต่างๆ ของเพศหญิงได้มีความทัดเทียมกับเพศชาย

อาทิ เพศหญิงต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว อีกทั้งยังมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร บุพการี หรือญาติ พี่น้อง รวมทั้งผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือการถูกคุกคามทางเพศ เป็นต้น อาจทำให้เกิดความเครียด และความวิตกกังวลที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาในการกระทำผิดของผู้ต้องขังหญิง มักเกิดจากสภาพปัญหาส่วนบุคคล และปัญหาครอบครัว ดังนั้น การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาก็เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพื่อหวังผลในการคืนคนดีสู่สังคม และผู้ต้องขังเหล่านี้จะไม่กลับมาก่อทำผิดซ้ำอีก ดังนั้น ในการปฏิบัติงานด้านการบำบัดและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาล และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านแก้ไขฟื้นฟู จะต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ในด้านจิตวิทยา การประเมินต้นทุนทางจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ การบำบัดฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานด้านแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างเต็มประสิทธิภาพต่อไป กองสังคมสงเคราะห์ร่วมกับสถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ จึงได้จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงด้วยกระบวนการบำบัดด้านสังคมสงเคราะห์ และบำบัดทางจิตขั้นระหว่างวันที่ ๒๗ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์

มติที่ประชุม รับทราบ

๔.๓.๒. ควรนำสาระสำคัญว่าด้วยเรื่องสิทธิ และการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ บัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

ประเด็นหลักการและเหตุผล

พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ระบุ “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners/SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การควบคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of women Prisoners and Non-Custodial Measures for Woman Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ Bangkok Rules)” ไว้ในเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติแล้ว

ประเด็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

- พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘(๔) ได้กำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิ “ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม” รวมถึงด้านสิทธิมนุษยชน เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแล้ว

- มีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นกรรมการโดยตำแหน่งด้วย

- สามารถแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ “ด้านสังคมสงเคราะห์” ได้ตาม “ด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์”

ประเด็นการใช้เครื่องพันธนาการ

- ตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง หลัก คือ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการ

- ในกรณีเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังหญิง ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปี ผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย ตามมาตรา ๒๑ วรรคสาม ร่างกฎหมายกระทรวงได้กำหนดว่า ห้ามใช้แก่เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังดังกล่าว เว้นแต่เป็นคนดุร้ายหรือเสียจริตซึ่งจำเป็นต้องป้องกัน มิให้ก่ออันตราย เพื่อลดการใช้ “ดุลพินิจ” ของเจ้าพนักงานเรือนจำ

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง ได้บัญญัติ “ให้กรมราชทัณฑ์นำเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งระบบและเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการเรือนจำให้มีประสิทธิภาพ” แล้ว

ประเด็นการตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิง

- ร่างระเบียบกรมราชทัณฑ์ เรื่อง การตรวจร่างกายผู้ต้องขังเข้าใหม่ได้กำหนดให้ แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจร่างกาย หากผู้ต้องขังหญิงร้องขอ แทนการกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๗ แล้ว

ประเด็นโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา

- พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ วรรคสอง ได้บัญญัติ “ให้ผู้ต้องขังทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน” แล้ว

ประเด็นสถานพยาบาล

พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ “ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย จัดให้มีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาล ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วยอย่างน้อยหนึ่งคน และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการตรวจร่างกายตามมาตรา ๓๗ การดูแลสุขอนามัย การสุขาภิบาล และการตรวจสุขภาพตามความจำเป็น รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออกกำลังกายตามสมควร และจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์”

ประเด็นการส่งผู้ต้องขังป่วยออกรักษาตัว

- ตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง เมื่อพบว่า ผู้ต้องขังป่วยไม่ว่าจะต้องส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาภายนอกเรือนจำหรือไม่ “ให้ผู้บัญชาการเรือนจำดำเนินการให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจจากแพทย์โดยเร็ว” ซึ่งสอดคล้องกับทางปฏิบัติที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการ “ทันที” แล้ว

- การกำหนดกรอบระยะเวลา นอกจากจะไม่ได้เป็นหลักประกันให้ดำเนินการทันทีแล้ว ยังเป็นช่องทางให้มีการประวิงเวลาได้อีกด้วย

ประเด็นการดูแลผู้ต้องขังตั้งครรภ์และคลอดบุตร

- กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ โดยอาจกำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์/หนังสือสั่งการ/คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แทนการกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.

- ทั้งนี้ เรือนจำทั่วประเทศได้พยายามปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพอยู่แล้ว

- การดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพขึ้นอยู่กับปริมาณ บุคลากร ความพร้อมของแต่ละเรือนจำด้วย

ประเด็นวินัยและการลงโทษ

- ร่างกฎหมายกระทรวงได้กำหนดให้การดำเนินการสอบสวนทางวินัยกับผู้ต้องขัง จะต้อง “เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังชี้แจง ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่”

- ผู้ต้องขังทุกคนสามารถอุทธรณ์ได้ตามหลักกฎหมายปกครองอยู่แล้ว

- นอกจากนี้ ผู้ต้องขังยังสามารถร้องทุกข์ต่อหน่วยงานอื่นๆ หากเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมอีกด้วย (มาตรา ๔๖)

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๓ ความเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม

ประธานในที่ประชุม ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมแสดงความคิดเห็นจากประเด็นของการศึกษาและข้อเสนอแนะของการศึกษา โดยมีผู้เสนอความคิดเห็น ดังนี้

๑. นางสาวสุชาดา เมฆรุ่งเรืองกุล ผู้แทนจากคณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้แสดงความคิดเห็นว่า จากการศึกษาของคณะกรรมการฯ และการนำเสนอของกรมราชทัณฑ์ ทำให้เห็นว่ามีแนวทางการดำเนินงานที่ดีและหลายประเด็นก็ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว ทั้งนี้ ขอเสนอความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๑.๑ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๖๐ กับการดำเนินงานตามข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ขอให้ดำเนินงานให้สอดคล้องกันและสามารถปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะมาตรา ๓๗ “ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาล ทำการตรวจร่างกายของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจร่างกายในวันที่รับตัวเข้าไว้ได้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจร่างกายของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนได้ แต่ต้องจัดให้มีการตรวจโดยเร็ว ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์” ซึ่งผู้แทนได้ให้ข้อเสนอว่า ควรมีการตรวจภายในเฉพาะกรณีที่สงสัย และมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเท่านั้น

๑.๒ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการสร้างสถานที่ที่ใช้ในการควบคุมผู้ต้องขัง ที่มีความผิดไม่ร้ายแรง เนื่องจากมองว่าผู้ต้องขังที่โทษน้อย เมื่อเข้าไปอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษสูง เมื่อพ้นโทษออกมา มักมีพฤติกรรมลอกเลียนแบบ ดังนั้นหากกรมราชทัณฑ์ มีพื้นที่ที่ใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังความผิดเล็กน้อย และมีแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นการพัฒนาพฤตินิสัยให้กับพวกเขาเหล่านั้นอย่างเหมาะสม ซึ่งจากประเด็นนี้ กรมราชทัณฑ์ สามารถใช้อำนาจที่มีอยู่ในตัวกฎหมายตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ ๒๕๖๐ มาตรา ที่ ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔ อาจทำให้สังคมปลอดจากอาชญากรรมมากขึ้น

๑.๓ ในการดำเนินงานตามข้อเสนอของคณะกรรมการฯ กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการโดยกำหนดหรือบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายแล้ว การปฏิบัติบางอย่างไม่เกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณ ก็ควรให้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง เน้นการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจนและยั่งยืน

๒ นายบุญชูฐานันท์ ทัดทูน ผู้แทนจากจากสำนักอัยการสูงสุด ได้เสนอประเด็น ดังนี้

๒.๑ ในการจัดตั้งสถานที่ ที่ใช้เรือนจำในกรณีบางรายที่โทษไม่สูง

๒.๒ การนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับสารสนเทศมาปรับใช้ในการหาข้อมูลของผู้ต้องขัง เป็นเครื่องมือในการทำงาน เพื่อเป็นการประหยัดเวลา กรณีที่พบว่าผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ

๒.๓ กรณีการตรวจค้น หากมีการตรวจค้นพบสิ่งผิดกฎหมาย ขอให้กรมราชทัณฑ์จัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงผลของการตรวจค้น

๒.๔ การศึกษาของผู้ต้องขัง การออกไปประกาศการจบหลักสูตร ควรเป็นของหน่วยงานภาคี เช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ (ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการแล้ว)

๒.๕ การนำผู้ต้องขังออกไปรายงานตัวต่อศาล ควรเน้นการใช้การรายงานทางจอภาพ (VDO Conference) ให้ใช้ได้จริง เนื่องจากจะลดปัญหาการตรวจค้นผู้ต้องขังด้วย

๓. นางสาวระพีพรรณ วัชรวงศ์กุล ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอว่า กรมราชทัณฑ์ และกระทรวงศึกษาธิการ เคยจัดทำ (MOU) ร่วมกันตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๙ แต่หลังจากปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๑ กระทรวงศึกษาธิการ มีการปรับหลักสูตร และได้มีหนังสือสั่งการให้ศึกษาธิการจังหวัดประสานงานกับเรือนจำโดยตรง อาจเป็นผลให้ส่วนกลางไม่ทราบความคืบหน้าในการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วน จึงขอให้

กรมราชทัณฑ์ ในส่วนกลางมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงาน (MOU) ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ อีกครั้ง

๔.นางกฤติกา เจ็ดโอม ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข เสนอให้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำร่วมกับกรมราชทัณฑ์ และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

๕.นางนาฎยา สังข์วรรณะ ผู้แทนจากสำนักงานงบประมาณ แจ้งที่ประชุมว่า ในเรื่องข้อจำกัดของเรือนจำและส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขังนั้น ที่ผ่านมาสักสำนักงานงบประมาณได้สนับสนุนงบประมาณหลายเรื่อง เช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๙ ได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน ๓๓๐ ล้านบาท เพื่อก่อสร้างเรือนจำโครงสร้างเบา ๑๗ แห่งทั่วประเทศ ซึ่งเป็นเรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนได้เข้าอบรมหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยก่อนพ้นโทษ และสามารถออกไปอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข/เป็นคนดีของสังคม ไม่กลับมาก่อเหตุซ้ำอีก ตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี

สำหรับการแก้ปัญหาเรือนจำมีความแออัดคับแคบนั้น ในแต่ละปีสำนักงานงบประมาณได้จัดสรรงบประมาณ เพื่อการปรับปรุงเรือนจำทั่วประเทศ รวมทั้งก่อสร้างเรือนจำใหม่ แต่เนื่องจากวงเงินการก่อสร้างเรือนจำใหม่เป็นวงเงินที่สูง จึงต้องทยอยจัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างปีละประมาณ ๑ - ๒ แห่ง ซึ่งวงเงินแต่ละแห่งประมาณ ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ ล้านบาท โดยเรือนจำโครงสร้างเบา การปรับปรุงเรือนจำ รวมทั้งเรือนจำที่ก่อสร้างใหม่ สามารถรองรับผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิง ดังนั้น การที่จะดูแลผู้ต้องขังหญิง ให้ได้รับสิทธิ/การคุ้มครองสวัสดิภาพในเรือนจำ และนำข้อกำหนดกรุงเทพฯไปสู่การปฏิบัติ นั้นอยู่ที่กรมราชทัณฑ์ต้องบริหารจัดการพื้นที่ให้สอดคล้องและเหมาะสมต่อไป

๖.นายสง่า วงศ์ษาพาน ผู้แทนจากกระทรวงแรงงาน เสนอประเด็นในการพัฒนาระบบการฝึกวิชาชีพ ตามมาตรา ๔๒ และมาตรา ๕๓ ของ พ.ร.บ ราชทัณฑ์ ๒๕๖๐ ว่าได้มีการดำเนินการครบทุกกระบวนการหรือไม่ จากประเด็นปัญหาที่พบ คือ อาชีพที่เป็นความต้องการของท้องตลาดไม่สามารถเข้าไปฝึกให้แก่ผู้ต้องขังได้ และอาชีพที่ได้รับการฝึกบางอาชีพ เช่น ช่างไฟฟ้า เป็นอาชีพที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ซึ่งหากผู้ต้องขังได้รับการฝึกฯ จะส่งผลให้ผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองตามสิทธิค่าจ้างมากกว่าแรงงานขั้นต่ำ จึงอยากเสนอให้กรมราชทัณฑ์หาแนวทางให้ผู้ต้องขังได้ออกมาฝึกภายนอกเรือนจำ เพื่อผู้ต้องขังจะได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังต่อไป

๗.นายจรงค์ นนทศักดิ์ ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เสนอประเด็นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ขอให้ดำเนินการตามกฎหมาย และให้เร่งดำเนินงานในส่วนที่ไม่ใช่งบประมาณเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง สำหรับ พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ ๒๕๖๐ หากมีการใช้ไปแล้วประมาณ ๑ - ๒ ปี หากพบปัญหาในการดำเนินงาน ขอให้กรมราชทัณฑ์นำมาปรับแก้ใหม่เพื่อทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

มติที่ประชุม กรมราชทัณฑ์รับทราบ และจะนำข้อมูลที่ได้จากคณะผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ มาปรับใช้ในการดำเนินงานเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง ต่อไป

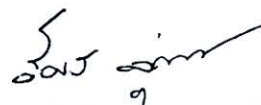
เลิกประชุม เวลา ๑๕.๓๐ น.

(นางอันริกา อ่อนพร้อม)

นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

ผู้จัดรายงานการประชุม

(นางรัศมี สุวรรณหงษ์)

ผู้อำนวยการกองสังคมสงเคราะห์

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

สรุปผลการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์จากประเด็นผลการศึกษา
เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ
และการนำข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
<p>๑. การดำเนินงานบริหารจัดการทัณฑสถานหญิง การบริหารจัดการภายในเรือนจำ และปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิ</p> <p>๑.๑ ผู้ต้องขังหญิงจะถูกจัดไว้ให้อยู่ในแดนด้านหน้าเรือนจำ มีสัดส่วนพื้นที่ค่อนข้างคับแคบ</p> <p>๑.๒ ผู้ต้องขังหญิงจำนวนมากยังขาดโอกาสได้รับการศึกษา ขาดโอกาสได้ฝึกอาชีพ</p> <p>๑.๓ เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องใช้สอยเพื่อการพัฒนาพฤตินิสัย การศึกษา และทักษะอาชีพของผู้ต้องขังยังมีจำกัด</p>	<p>๑.๑ กรมราชทัณฑ์ มีเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศจำนวน ๑๔๓ แห่ง เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด ๑๐๗ แห่ง โดยมีทัณฑสถานหญิง จำนวน ๘ แห่ง และเป็นแดนหญิงที่อยู่ในเรือนจำชาย จำนวน ๙๙ แห่ง โดยแดนหญิงที่คุมขังอยู่ในเรือนจำชายนั้น จะแบ่งอยู่ด้านหน้าเรือนจำ เพื่อการรักษาความปลอดภัย เรือนจำ/ทัณฑสถานในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเรือนจำที่ก่อสร้างมานาน ออกแบบมาเพื่อรองรับผู้ต้องขังชายที่มีจำนวนมากกว่าผู้ต้องขังหญิง แต่ปัจจุบันจำนวนผู้ต้องขังหญิงได้เพิ่มสูงขึ้นทำให้ไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะควบคุมและเป็นผลให้มีพื้นที่คับแคบสำหรับการจัดทำกิจกรรม กรมราชทัณฑ์ได้มีการก่อสร้างทัณฑสถานหญิง ซึ่งกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อต้องการให้ผู้ต้องขังหญิงได้รับการปฏิบัติที่มีการครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังหญิงต้องถูกส่งตัวมาคุมขังที่ห่างไกลจากบ้านและครอบครัวทำให้ผู้ต้องขังหญิงที่มีความยากลำบากที่จะติดต่อกับครอบครัวและบุตร เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการ สำหรับการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างเรือนจำชายที่มีแดนหญิงควบคุมอยู่ด้วยนั้น เมื่อได้รับงบประมาณในการก่อสร้างเรือนจำใหม่ ได้มีการ จัดแบ่งแดนสำหรับควบคุมผู้ต้องขังหญิง ซึ่งมีความจุผู้ต้องขังประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ คน โดยภายในแดนจะมีพื้นที่สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ที่เอื้อต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules)</p> <p>๑.๒-๑.๓ สำหรับด้านการศึกษา การใช้เครื่องมือในการพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ได้จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้ง หลักสูตร สายสามัญ สายอาชีพ จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิง ที่มีอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมาเป็นเรือนจำแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะทาง ประเภทเรือนจำการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังหญิงด้วย คือ สายสามัญ หัวละ ๓๐๐ บาทต่อคน และปวช./ปวส. หัวละ ๔๖๐ บาทต่อคน นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุ</p>

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิการ	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
<p>๑.๔ มีปัญหาการนำ “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขังหญิง” ไปสู่การปฏิบัติ</p>	<p>การศึกษา สำหรับ ให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ภาษา วิชาชีพพระยะสัน ศิลปะ การจัดทำห้องสมุดแดนหญิง เป็นต้น</p> <p>๑.๔ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ/ทัณฑสถานบางแห่ง เน้นนโยบายในด้านการควบคุมผู้ต้องขังเพื่อมิให้หลบหนีแต่เพียงอย่างเดียว โดยมิได้สนใจในเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟู หรือการยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากล ทำให้เรือนจำ/ทัณฑสถานบางแห่ง มิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ หรือข้อกำหนดแมนเดลาอย่างครบทุกข้อ แต่ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ได้มีความพยายาม ในการให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้ปฏิบัติตาม ข้อกำหนดอันเป็นมาตรฐานสากล โดยได้ร่วมกับสถาบัน เพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) จัดทำคู่มือข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) , คู่มือข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีไขการคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) โดยจัดส่งเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ นอกจากนี้ สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ ยังได้จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมสอดคล้องกับข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานสากล นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ โดยความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ยังได้จัดทำ แบบประเมินการปฏิบัติของเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ ซึ่งจัดทำโดย Penal Reform International (PRI) เพื่อใช้ในการประเมินเรือนจำ/ทัณฑสถาน ว่าสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ ได้หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้แบบประเมินฉบับนี้ได้ปรับให้มีความเหมาะสมกับบริบทของเรือนจำ/ทัณฑสถานในประเทศไทยแล้ว</p>
<p>๒.กรณีปัญหาการตรวจค้นและตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิง</p> <p>๒.๑ ยังไม่เป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) และให้อ่านาจอเจ้าพนักงานเรือนจำใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ</p> <p>๒.๒ ไม่นำ “หลักปฏิบัติในการตรวจค้นและคู่มือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง” ที่ออกตามระเบียบที่ออกโดยกรมราชทัณฑ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ไปบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ✓</p>	<p>๒.๑-๒.๓ สำหรับกรณีการตรวจค้นร่างกาย กรมราชทัณฑ์ ขอเรียนชี้แจงเกี่ยวกับการตรวจค้นผู้ต้องขังว่าการตรวจค้นเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างยิ่งในการรักษาความปลอดภัยให้กับเรือนจำ/ทัณฑสถาน และเป็นการทำงานเพื่อให้ผู้ต้องขังอยู่กันอย่างสงบเรียบร้อยและไม่เกิดเหตุร้ายขึ้น การปฏิบัติงานด้านตรวจค้น จึงต้องดำเนินการด้วยความเข้มงวดและอย่าง</p>

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการ	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
<p>๒.๓ เจ้าพนักงานเรือนจำละเอียด ไม่นำหลักการที่ว่า “การตรวจค้นบุคคลต้องปฏิบัติโดยละมุนละม่อมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง” มาใช้</p>	<p>ละเอียดรอบคอบเพื่อจุดประสงค์หลักคือ ตรวจหาสิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่ไม่อนุญาต และยึดสิ่งเหล่านั้นก่อนเข้าสู่เรือนจำ และเป็นการป้องปรามการกระทำความผิด ในขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ โดยแนวทางการตรวจค้นผู้ต้องขัง ได้กำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติไว้หลายประการโดยเฉพาะ ในส่วนที่สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชนได้มีสาระสำคัญหลักๆ ได้แก่ การตรวจค้นให้กระทำด้วยความสุภาพไม่ดูถูกเหยียดหยามหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การตรวจค้นให้เจ้าหน้าที่ที่เพศเดียวกันเป็นผู้ตรวจค้น คือ ถ้าเป็นชายให้ชายตรวจค้น ถ้าเป็นหญิงให้หญิงตรวจค้น หากไม่มีให้แสดงตนหรือเชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือได้มาทำการตรวจ กรณีมีความจำเป็นต้องตรวจค้นแบบสัมผัสร่างกายต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเจ็บปวดให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ภายใต้กรอบความจำเป็นต่างๆ และการตรวจค้นอวัยวะในร่างกายจะต้องให้มีบุคคล ที่ผ่านการอบรมการตรวจค้นด้านนั้นๆ โดยเฉพาะ และการตรวจค้นแบบเห็นร่างกายจะกระทำในสถานที่เฉพาะที่จัดไว้มิดชิด เป็นต้น</p> <p>สำหรับการตรวจค้น เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none">๑. มีการกำหนดนโยบายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงไว้อย่างชัดเจน เช่น มีสถานที่เป็นการเฉพาะสำหรับใช้ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิง มีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นให้กับเจ้าหน้าที่หญิงก่อนมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจค้น มีเอกสารขั้นตอนในการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิง๒. มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขังหญิง เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม๓. ให้เรือนจำสร้างความตระหนักให้กับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้สึกและความอ่อนไหว ของผู้ต้องขังหญิงขณะถูกตรวจค้น ซึ่งการสร้างความตระหนักจะเป็นการดำเนินการด้วยวาจาผู้บังคับบัญชา หรือการเข้ารับการฝึกอบรม โดยการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในเรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขังหญิงได้ครอบคลุม เรื่องขั้นตอนและวิธีการตรวจค้นที่เคารพต่อความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกตรวจค้น๔. หากมีการตรวจค้นแบบเปลื้องเสื้อผ้า เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจค้นได้รับการอบรมและมีคุณสมบัติเหมาะสมในการปฏิบัติงานด้านตรวจค้น โดยเคารพต่อศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกตรวจค้น

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิ	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
<p>๓. การศึกษาพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๗๔ และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐</p> <p>๓.๑ หลักการเหตุผล เสนอให้ระบุ "ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหรือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง ไว้ในเหตุผลในการตรากฎหมายฉบับนี้ด้วย</p> <p>๓.๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิควรเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิ "ด้านสังคมสงเคราะห์" และ "ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม" เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วย เพื่อคุ้มครองสิทธิและดูแลสภาพจิตใจของผู้ต้องขังหญิงและเยาวชน</p>	<p>๕. มีการบันทึกเหตุผลหากมีตรวจค้นแบบล่วงล้ำ ร่างกายของผู้ต้องขังหญิง</p> <p>๖. มีมาตรการตรวจค้นอื่นแทนการตรวจค้นแบบล่วงล้ำ ร่างกาย เช่น การติดตั้งเครื่องเอกซเรย์สำหรับการตรวจค้น การใช้เครื่องมือตรวจค้นโลหะแบบมือถือ เป็นต้น</p> <p>โดยการดำเนินงานดังกล่าวมีการติดตามผลในแต่ละปี โดยในแต่ละปีจะติดตามจำนวน ๒ ครั้ง คือ ในรอบ ๖ เดือน และ ๑๒ เดือน ซึ่งจากผลการติดตามในรอบ ๖ เดือนแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ต.ค. ๕๙ - เม.ย. ๖๐) ได้รับการรายงานจากเรือนจำ/ทัณฑสถาน ว่า ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวได้ ๑๐๑ แห่ง ส่วนอีก ๖ แห่ง ยังไม่ได้รับรายงาน โดยจำนวนเรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงมีจำนวน ๑๐๗ แห่ง ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ในเรือนจำ/ทัณฑสถานความมั่นคงสูง รวมทั้งทัณฑสถานหญิงกลาง กรมราชทัณฑ์ได้จัดเครื่องตรวจร่างกาย Body Scanner ในการตรวจค้นโดยเทคโนโลยี แทนการตรวจค้นโดยเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับการพิจารณาจัดสรร จำนวน ๖ เครื่อง ราคาเครื่องละ ๑๒,๔๙๐,๐๐๐๐ บาท (สิบสองล้านสี่แสนเก้าหมื่นบาทถ้วน) สำหรับในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ได้รับการจัดสรรเพิ่มเติมอีก จำนวน ๕ เครื่อง เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูง จึงทยอยจัดสรรต่อไป</p> <p>๓.๑ กรมราชทัณฑ์ ได้มีการระบุ "ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners/SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of women Prisoners and Non-Custodial Measures for Woman Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ Bangkok Rules)" ไว้ในเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติปี ๒๕๖๐ แล้ว</p> <p>๓.๒ ใน พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘(๔) ได้กำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิ "ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม" รวมถึงด้านสิทธิมนุษยชน เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแล้ว มีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นกรรมการโดยตำแหน่งด้วย และสามารถแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ "ด้านสังคมสงเคราะห์"</p>

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิการ	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
<p>๓.๓ การให้ใช้เครื่องพันธนาการ เสนอว่า หลักการคือ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการ แต่ในกรณีมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ ต่อ ผู้ต้องขังหญิง เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย นั้น จะต้องบัญญัติไว้ให้ชัดเจน วางกรอบและขอบเขตไว้อย่างรัดกุม เพื่อลดการใช้ “ดุลพินิจ” ของเจ้าพนักงานเรือนจำ</p>	<p>๓.๓ ตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง หลัก คือ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการ ในกรณีเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการกับ ผู้ต้องขังหญิง ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปี ผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย ตามมาตรา ๒๑ วรรคสาม ร่างกฎหมายกระทรวงได้กำหนดว่า ห้ามใช้แก่เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังดังกล่าว เว้นแต่เป็นคนดุร้ายหรือเสียวจริตซึ่งจำเป็นต้องป้องกัน มิให้ก่อภัยอันตราย เพื่อลดการใช้ “ดุลพินิจ” ของเจ้าพนักงานเรือนจำ</p>
<p>๓.๔ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศรวมทั้งระบบและเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการเรือนจำ</p>	<p>๓.๔ ตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง ได้บัญญัติ “ให้กรมราชทัณฑ์นำเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งระบบและเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการเรือนจำให้มีประสิทธิภาพ” แล้ว ซึ่งปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ได้มีการนำเทคโนโลยี มาปรับใช้ในการบริหารงานราชทัณฑ์ เช่นการเยี่ยมญาติแลฝากขังทางไกลผ่านจอภาพ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ (E-Prison Product) การให้บริการประชาชนแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)</p>
<p>๓.๕ การตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิงควรกำหนดเพิ่มเติมให้แพทย์ พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิง และการตรวจร่างกายผู้ต้องขังหญิงควรสอดคล้องกับมาตรการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)</p>	<p>๓.๕ กรมราชทัณฑ์ ได้ร่างระเบียบ โดยกำหนด เรื่อง การตรวจร่างกายผู้ต้องขังเข้าใหม่ได้กำหนดให้แพทย์ พยาบาลหรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรม ด้านการพยาบาลที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจร่างกายหากผู้ต้องขังหญิงร้องขอ แทนการกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๗</p>
<p>๓.๖ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของผู้ต้องขัง ควรบัญญัติให้ “ผู้ต้องขังทุกคน” มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน</p>	<p>๓.๖ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ วรรคสอง ได้บัญญัติ “ให้ผู้ต้องขังทุกคนมีโอกาเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน” โดยกรมราชทัณฑ์ ได้จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งหลักสูตร สายสามัญ สายอาชีพ จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิง ที่มีอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ทัณฑสถานหญิง นครราชสีมาเป็นเรือนจำแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะทาง ประเภทเรือนจำการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังหญิงด้วย</p>

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการธิการ	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
<p>๓.๗ ด้านสุขอนามัยของผู้ต้องขัง</p> <p>๓.๗.๑ สถานพยาบาล ควรจัดให้สถานพยาบาลในเรือนจำได้มาตรฐานทางการแพทย์และพยาบาล และตอบสนองต่อมิติหญิงชายและความหลากหลายทางเพศชาติพันธุ์ วัย ความพิการ สุขภาพ ของผู้ต้องขังแต่ละรายด้วย</p> <p>๓.๗.๒ การส่งผู้ต้องขังที่ป่วยไปรักษา ควรกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน เช่น ภายใน ๔๘ ชั่วโมง หรือ ๗๒ ชั่วโมง แทนที่จะใช้คำว่า “โดยเร็ว” (มาตรา ๕๒) หรือคำว่า “โดยไม่ชักช้า” (มาตรา ๕๓) เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ป่วยจะไม่ถูกทอดทิ้งหรือปล่อยเวลาให้ล่าช้ากว่าจะถูกส่งตัวไปรับการรักษาจากแพทย์</p> <p>๓.๗.๓ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์และคลอดบุตรควรมีการกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์จะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษทั้งก่อนและหลังคลอดตามมาตรฐานทางการแพทย์และสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)</p>	<p>๓.๗.๑ ใน พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ “ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย จัดให้มีแพทย์พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาล ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วยอย่างน้อยหนึ่งคน และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการตรวจร่างกายตามมาตรา ๓๗ การดูแลสุขอนามัย การสุขาภิบาล และการตรวจสุขภาพ ตามความจำเป็น รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออกกำลังกายตามสมควร และจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีร่างกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ “โดยกรมราชทัณฑ์ มีนโยบายในการดูแลผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย โดยภายในเรือนจำจะจัดให้มีบริการตรวจรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้นที่จำเป็นและเหมาะสมแห่งโรค การประเมินคัดกรองผู้ต้องขังแรกรับ การให้คำปรึกษาในด้านสุขภาพอนามัย การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการการบำบัดรักษา ผู้ต้องขังป่วยแก่ญาติ รวมถึง การส่งตัวผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลภายนอก โดยมีแนวทางการปฏิบัติในการดูแลรักษาผู้ต้องขังป่วย</p> <p>๓.๗.๒ ตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่งเมื่อพบว่าผู้ต้องขังป่วย ไม่ว่าจะต้องส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาภายนอกเรือนจำหรือไม่ “ให้ผู้บัญชาการเรือนจำดำเนินการให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจจากแพทย์ <u>โดยเร็ว</u>” ซึ่งสอดคล้องกับทางปฏิบัติที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการ “ทันที” แล้ว และการกำหนดกรอบระยะเวลา นอกจากจะไม่ได้เป็นหลักประกันให้ดำเนินการทันทีแล้ว ยังเป็นช่องทางให้มีการประวิงเวลาได้อีกด้วย</p> <p>๓.๗.๓ กรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดระเบียบแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ โดยเมื่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์เข้ามาในเรือนจำ/ทัณฑสถานแล้ว เรือนจำ/ทัณฑสถานนั้นจะให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ที่พิเศษแตกต่างจากผู้ต้องขังปกติโดยทั่วไปโดยได้มีการดำเนินงานดังนี้</p>

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการ	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
	<p>๑. จัดห้องนอนแยกเฉพาะผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ผู้ต้องขังแม่ลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขัง จากผู้ต้องขังอื่นและเป็นห้องนอนที่สะอาดถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย อากาศถ่ายเทสะดวก ตามความเหมาะสม</p> <p>๒. จัดสถานที่อาบน้ำเฉพาะผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เพื่อให้ปะปนและต้องแก่งแย่งระหว่างผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์กับผู้ต้องขังอื่นทั่วไป หากเรือนจำ/ทัณฑสถานใดไม่สะดวก ให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์อาบน้ำก่อนผู้ต้องขังอื่น</p> <p>๓. จัดเตรียมเอกสารของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน เพื่อใช้ในการจัดทำบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (๓๐ บาท) เพื่อใช้ในการเตรียมการคลอดบุตร</p> <p>๔. จัดเตรียมเอกสารของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ รวมทั้งสามี ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และสามี เพื่อใช้ในการแจ้งเกิดบุตร</p> <p>๕. จัดให้มีปัจจัยสี่ เช่น นม อาหารเสริม เสื้อผ้า ยารักษาโรค เครื่องอุปโภคบริโภค ให้เป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์มีสุขภาพอนามัยที่ดี ส่งผลต่อบุตรในครรภ์มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ จะได้มีพัฒนาการและเจริญเติบโตตามวัย ด้วยเงินบริจาคหรือกองทุนสวัสดิการของเรือนจำ หรือเงินนอกงบประมาณอื่น ๆ</p> <p>๖. จัดให้มีอาหารเสริม ให้ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์อย่างเหมาะสม เช่น นม วิตามินเสริม แคลเซียม ฯลฯ</p> <p>๗. จัดให้มีการอบรมหลักสูตรหญิงมีครรภ์คุณภาพ เพื่อส่งเสริมผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ให้เกิดความรู้สึกรู้สึกผูกพันต่อบุตรในครรภ์ ลดการละทิ้งบุตร และสามารถดูแลสุขภาพของตนเองในระยะหญิงมีครรภ์ และระยะหลังคลอดได้ถูกต้อง</p> <p>๘. จัดกิจกรรมกลุ่มให้คำปรึกษาแนะนำผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์</p> <p>๙. จัดให้มีพยาบาลเรือนจำ หรือสูตินรีแพทย์เข้ามาตรวจครรภ์ ตรวจสุขภาพ รวมทั้งฉีดวัคซีน ตามกำหนด และนำผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ไปฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือฝากครรภ์กับแพทย์ผู้เข้ามาตรวจ</p> <p>๑๐. ให้มีการออกกำลังกาย และนันทนาการแก่ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เพื่อสุขภาพกายและจิตที่ดี อย่างเป็นองค์รวม</p> <p>๑๑. หากผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ป่วย ให้พยาบาลเรือนจำเป็นผู้ดูแลรักษา หากผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ป่วยเกินกว่าที่พยาบาลเรือนจำจะดูแลรักษาได้ ให้นำผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ส่งโรงพยาบาลภายนอกต่อไป</p>

ประเด็นผลการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิการ	การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
<p>๓.๗.๔ การพักฟื้นหลังคลอดและระยะเวลาให้นมบุตร ควรเพิ่มระยะเวลาพักรักษาตัวให้มากกว่า ๗ วัน และควรกำหนดให้ผู้ต้องขังหญิงที่คลอดบุตรได้ให้นมบุตรอย่างน้อย ๙๐-๑๘๐ วัน (๓-๖ เดือน) และควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดการต่อผู้ต้องขังหญิงให้สอดคล้องตามมาตรฐานทางการแพทย์และสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)</p> <p>๓.๘ วินัยและการลงโทษในการลงโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยในเรือนจำ จะต้องดำเนินการพิจารณาด้วยความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล เป็นธรรม และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างด้านเพศ โดยควรมีช่องทางที่ผู้ได้รับโทษจะสามารถอุทธรณ์การลงโทษนั้นได้</p>	<p>๑๒.กรณีผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์เจ็บครรภ์คลอดบุตร ให้นำผู้ต้องขังส่งโรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ/ ทัณฑสถาน เพื่อคลอดบุตรมิให้ผู้ต้องขังคลอดบุตรภายในเรือนจำ/ ทัณฑสถาน เว้นแต่กรณีฉุกเฉิน(เพื่อให้การแจ้งเกิดตาม สุตติบัตรของเด็กไม่ระบุสถานที่เกิดของเด็กกว่าเด็กคลอด ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน แต่หากกรณีฉุกเฉิน เด็กคลอดภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้ระบุสถานที่เกิดของเด็กตามบ้านเลขที่เรือนจำ/ ทัณฑสถานแทน)</p> <p>๓.๗.๔ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหลังคลอดบุตร ตาม พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๕๘ วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า " เมื่อผู้ต้องขังคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังนั้น พักรักษาตัวต่อไปภายหลังจากคลอดได้ไม่เกินเจ็ดวัน นับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์ ผู้ทำการคลอด เพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ</p> <p>๓.๘ กรมราชทัณฑ์ ได้มีการร่างกฎกระทรวง โดยกำหนดให้การดำเนินการสอบสวนทางวินัยกับผู้ต้องขังจะต้อง "เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังชี้แจง ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่" ผู้ต้องขังทุกคนสามารถอุทธรณ์ได้ตามหลักกฎหมายปกครองอยู่แล้วนอกจากนี้ ผู้ต้องขังยังสามารถร้องทุกข์ต่อหน่วยงานอื่นๆ หากเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมอีกด้วย (มาตรา ๔๖)</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการธิการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	<p>๑.๒.๑ การค้นตัวผู้หญิง กำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ บทที่ ๒ การอำนวยความสะดวกธรรมดา ในทางอาญา ข้อ ๒ การค้น โดยกำหนดว่าให้เจ้าพนักงานตำรวจพึงกระทำด้วยความระมัดระวัง และยึดถือหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เนื่องจากเป็นกรณีกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพที่กฎหมายคุ้มครอง</p> <p>๑.๒.๒ การตรวจค้นตัวผู้หญิงที่ถูกจับ กำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ ๔ การค้น บทที่ ๑ อำนาจในการค้น โดยกำหนดว่า ในการตรวจค้นตัวผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจค้น โดยไม่ได้กำหนดให้เฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจหญิงเท่านั้นที่สามารถทำการตรวจค้นตัวผู้หญิงเมื่อถูกจับกุม เนื่องจากในบางสถานี หรือพื้นที่ที่จะต้องตรวจค้นนั้นไม่มีเจ้าพนักงานตำรวจหญิงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการตรวจค้นได้</p> <p>๑.๒.๓ การควบคุมผู้ต้องหาในอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจ ได้มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุม ไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๖ การควบคุม บทที่ ๑ อำนาจการควบคุม การควบคุม คือ การคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น</p> <p>-คณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้ให้ความเห็นว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ กับการดำเนินงานตามข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงขอให้ดำเนินงานให้สอดคล้องกัน และสามารถปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะมาตรา ๓๗ ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ในเรือนจำ ให้แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำพิจารณาการอบรมด้านสาธารณสุข ทั้งการตรวจร่างกายของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจร่างกายในวันหรือรับตัวเข้าไว้ได้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจร่างกายของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนได้ แต่ต้องจัดให้มีการตรวจโดยเร็ว ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งผู้แทนได้ให้ข้อเสนอว่า ควรมีการตรวจภายในเฉพาะกรณีพิเศษ และมีพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเท่านั้น</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการธิการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๑.๓ รัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณและจัดสรรอัตราค่าจ้างของบุคลากร ของกรมราชทัณฑ์ให้เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นทุกปี</p> <p>๑.๔ รัฐควรมีนโยบายให้มีการย้ายผู้ต้องขังหญิงไปต้องโทษในเรือนจำในภูมิภาคเพิ่มเติมของตนได้ เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงอยู่ใกล้ครอบครัว</p>	<p>-สำนักอัยการสูงสุด ได้เสนอประเด็นเกี่ยวกับการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิง เพื่อเป็นการลดปัญหาการตรวจค้น ขอให้กรมราชทัณฑ์ เน้นการใช้การรายงานทางจอภาพ (VDO Conference) ให้ใช้ได้จริง และหากการตรวจค้นพบสิ่งผิดกฎหมาย ขอให้กรมราชทัณฑ์ จัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงผลการตรวจค้น</p> <p>๑.๓ สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง ได้ตอบประเด็นคำถามในเรื่องนี้ โดยแจ้งว่าได้จัดสรรงบประมาณ เพื่อให้กรมราชทัณฑ์ได้ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยเฉพาะในงบประมาณปี ๒๕๕๙ และงบประมาณ ปี ๒๕๖๐ ได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการคืนคนดีสู่สังคมในรูปแบบของเรือนจำโครงสร้างเบา</p> <p>๑.๔ กรมราชทัณฑ์ ได้มีหนังสือ ที่ ยธ๐๓๐๖.๑/๑๑๒๘๓ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐ เรื่อง หลักเกณฑ์การย้ายผู้ต้องขังกลับภูมิลำเนาเดิม เนื่องจากในปี ๒๕๕๗ กรมราชทัณฑ์ ขะลอกการขออนุญาตการย้ายผู้ต้องขังกลับภูมิลำเนาเดิมไว้ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เนื่องจากเรือนจำ/ทัณฑสถานหลายแห่งมีจำนวนผู้ต้องขังแออัด <u>จำนวนมาก</u> ส่งผลต่อการปกครองควบคุมดูแล และต้องเกลี้ยย้ายผู้ต้องขังไปคุมขังยังเรือนจำที่แออัดน้อย และในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายในการให้ผู้ต้องขังย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมทั้งผู้ต้องขังชาย <u>และผู้ต้องขังหญิง</u> โดยกำหนดหลักเกณฑ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดขั้นต้นขึ้นไป - มีความประพฤติเรียบร้อย หากเคยกระทำความผิดวินัย ระยะเวลาที่ถูกลงโทษต้องผ่านไปแล้ว ๒ ปีขึ้นไป นับจากวันที่รับทราบคำสั่งลงโทษวินัย และไม่ได้กระทำความผิดวินัยอีก - ไม่มีคดีอาัยด ยกเว้นอาัยดของสถานีตำรวจในท้องที่เดียวกันกับเรือนจำที่จะย้ายไป - กำหนดโทษไม่เกิน ๑๐ ปี ต้องคุมขังที่ <u>เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๑ ปี</u> - กำหนดโทษเกิน ๑๐ ปี แต่ไม่เกิน ๓๐ ปี ต้องคุมขังที่เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๒ ปี - กำหนดโทษเกิน ๓๐ ปีขึ้นไป ต้องคุมขังที่ <u>เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๓ ปี</u> - ผู้ต้องขังที่รับย้ายเนื่องจาก มีพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ ขอย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมจะต้องคุมขัง

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๑.๕ รัฐควรมีนโยบายในการรณรงค์เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และสังคมต่อผู้ต้องขังหญิง ให้เคารพในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง</p> <p>๒ ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร</p> <p>๒.๑ กรมราชทัณฑ์ควรมีการปรับปรุงเรือนจำในด้านกายภาพ (อาคารสถานที่) เนื่องจากมีพื้นที่คับแคบ ไม่มีแดนแรกรับเป็นสัดส่วนชัดเจน และมีพื้นที่จำนวนจำกัด เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมฝึกวิชาชีพ สันทนาการ นันทนาการ อบรม ฝึกวิชาชีพ ฯลฯ</p>	<p>ที่เรือนจำฝ่ายย้ายอย่างน้อย ๒ ปี อยู่ในขั้นดีมากขึ้นไป มีความประพฤติเรียบร้อย</p> <p>๑.๕ กรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่อง ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ให้กับข้าราชการกรมราชทัณฑ์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ และสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ให้มีการเคารพในสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง รวมทั้งไม่ให้เกิดอคติ และการตีตราผู้ต้องขัง</p> <p>๒.๑ กรมราชทัณฑ์ มีผู้ต้องขัง จำนวน ๒๘๘,๔๑๐ คน ในขณะที่ความจุมาตรฐาน ที่กรมราชทัณฑ์รองรับได้จำนวน ๑๑๙,๓๖๘ คน จึงส่งผลให้ขณะนี้ผู้ต้องขังที่เกินอัตราความจุอยู่ประมาณ ๑๖๙,๐๔๒ คน จำนวนผู้ต้องขังที่มีอยู่เกินอัตราความจุดังกล่าว จึงยากลำบากต่อการบริหารจัดการด้านพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ในทัณฑสถานหญิง จำนวน ๘ แห่ง ที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ จะมีแดนแรกรับ และให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) แต่ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำชาย ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ การจัดตั้งแดนแรกรับสำหรับผู้ต้องขังหญิงจะมีข้อจำกัดด้านพื้นที่และโครงสร้างทางกายภาพของเรือนจำ เพราะเรือนจำ/ทัณฑสถานส่วนใหญ่ของกรมราชทัณฑ์มีสภาพเก่า ก่อสร้างมานาน มีลักษณะเป็นเรือนจำแดนเดี่ยว แต่ทั้งนี้ เรือนจำและทัณฑสถานดังกล่าว ได้พยายามดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดฯ เช่น การแบ่งห้องคุมขัง สำหรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ การจัดกลุ่มทำกิจกรรมสำหรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ การอบรมปฐมนิเทศเพื่อให้ทราบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของเรือนจำ และการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ควบคู่กันไปกับการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยตามหลักสูตรของกรมราชทัณฑ์</p> <p>-สำนักงานงบประมาณ ได้ให้ความเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาเรือนจำมีความแออัดคับแคบนั้น ในแต่ละปีสำนักงานงบประมาณได้จัดสรรงบประมาณ เพื่อการปรับปรุงเรือนจำทั่วประเทศ รวมทั้งก่อสร้างเรือนจำใหม่ แต่เนื่องจากวงเงินการก่อสร้างเรือนจำใหม่เป็นวงเงินที่สูง จึงต้องทยอยจัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างปีละประมาณ ๑ - ๒ แห่ง ซึ่งวงเงินแต่ละแห่งประมาณ ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ ล้านบาท โดยเรือนจำโครงสร้างเบา การปรับปรุงเรือนจำ รวมทั้งเรือนจำที่ก่อสร้างใหม่สามารถรองรับผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิง ดังนั้น</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการธิการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๒.๒ กรมราชทัณฑ์ควรมีการวางแผนงบประมาณให้กับ ทัณฑสถานหญิง หรือ เรือนจำแดนหญิง ให้เพียงพอโดยคำนึงถึงมิติชายหญิง และการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ความต้องการที่เป็นการเฉพาะ และแตกต่างของผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะในเรื่องของภาวะมารดา-ทารก การดูแลเด็กอ่อน และของใช้จำเป็นสำหรับผู้ต้องขังหญิง</p>	<p>การที่จะดูแลผู้ต้องขังหญิง ให้ได้รับสิทธิ/การคุ้มครองสวัสดิภาพในเรือนจำ และนำข้อกำหนดกรุงเทพไปสู่การปฏิบัติ นั้น อยู่ที่กรมราชทัณฑ์ต้องบริหารจัดการพื้นที่ให้สอดคล้องและเหมาะสมต่อไป</p> <p>-กระทรวงแรงงาน ได้เสนอประเด็นในการพัฒนาระบบการฝึกวิชาชีพ ตามมาตรา ๔๒ และมาตรา ๔๓ ของ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ ๒๕๖๐ ว่าได้มีการดำเนินการครบทุกกระบวนการหรือไม่ จากประเด็นปัญหาที่พบ คือ อาชีพที่เป็นความต้องการของท้องตลาดไม่สามารถเข้าไปฝึกให้แก่ผู้ต้องขังได้ และอาชีพที่ได้รับการฝึกบางอาชีพ เช่น ช่างไฟฟ้า เป็นอาชีพที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ซึ่งหากผู้ต้องขังได้รับการฝึกฯ จะส่งผลให้ผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองตามสิทธิค่าจ้างมากกว่าแรงงานขั้นต่ำ จึงอยากเสนอให้กรมราชทัณฑ์หาแนวทางให้ผู้ต้องขังได้ออกมาฝึกภายนอกเรือนจำ เพื่อผู้ต้องขังจะได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังต่อไป</p> <p>-กระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอว่า กรมราชทัณฑ์ และกระทรวงศึกษาธิการ เคยจัดทำ (MOU) ร่วมกันตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๙ แต่หลังจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ กระทรวงศึกษาธิการ มีการปรับหลักสูตร และได้มีหนังสือสั่งการให้ศึกษาธิการจังหวัดประสานงานกับเรือนจำโดยตรง อาจเป็นผลให้ส่วนกลางไม่ทราบความคืบหน้าในการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วน จึงขอให้กรมราชทัณฑ์ ในส่วนกลางมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงาน (MOU) ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการอีกครั้ง</p> <p>-สำนักงานอัยการสูงสุด เสนอประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาในการออกใบประกาศการจบหลักสูตรควรเป็นของหน่วยงานภาคี เช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ (ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการแล้ว)</p> <p>๒.๒ กรมราชทัณฑ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณในดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ดังนี้</p> <p>๒.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังในแต่ละปี เป็นเงิน ๘๐๐,๐๐๐๐ บาท(แปดแสนบาทถ้วน) โดยได้ดำเนินการดังนี้</p> <p>๑) จัดสรรโอนงบประมาณให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน สำหรับจัดอบรมหลักสูตรสำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการธิการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๒.๓ กรมราชทัณฑ์ควรจัดให้มีการให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและคดีความต่อผู้ต้องขังหญิง</p> <p>๒.๔ กรมราชทัณฑ์ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชทัณฑ์ รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรฐานสากลและพันธกรณี ที่ประเทศไทยเป็นภาคีและ/หรือรับรองแล้ว เช่น ข้อกำหนดสหประชาชาติฯ (ข้อกำหนดกรุงเทพ Bangkok Rules) ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือ Mandela Rules แก่เจ้าหน้าที่เรือนจำใน ระดับปฏิบัติงานในเรือนจำ รวมถึงระเบียบ คำสั่งของกรมราชทัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเรือนจำที่เป็นทัณฑสถานหญิงทั้งหมด ๘ แห่ง</p>	<p>๒) จัดซื้อสื่อเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ และเด็กติดผู้ต้องขัง สำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถาน</p> <p>๓) จัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง</p> <p>๔) ขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาดูงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังจำนวน ๑๕ แห่ง เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน</p> <p>๒.๒.๒ การจัดสวัสดิการเด็กติดผู้ต้องขัง เป็นเงิน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านห้าแสนบาทถ้วน) โดยกรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการจัดสรรให้เด็กติดผู้ต้องขังคนละ ๕,๐๐๐ บาท /คน/ปี และจัดสรรให้ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ คนละ ๓,๐๐๐ บาท/คน/ปี เพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถานดำเนินการจัดซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น</p> <p>๒.๒.๓ นอกเหนืองบประมาณในการจัดสวัสดิการและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ ยังได้รับการจัดสรรงบประมาณจากโครงการกำลังในพระดำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ในการปรับปรุงและพัฒนาเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตามข้อกำหนดสหประชาชาติฯ เป็นเงิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท</p> <p>๒.๓ กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายในการช่วยเหลือด้านกฎหมายและคดีความต่อผู้ต้องขังโดยให้แต่ละเรือนจำได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายและทางคดีแก่ผู้ต้องขังอยู่แล้ว โดยการประสานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการจังหวัด</p> <p>๒.๔ กรมราชทัณฑ์ ได้จัดหลักสูตรให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้ในการปฏิบัติงาน ดังนี้</p> <p>๒.๔.๑ การฝึกอบรมหลักสูตรการปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ (Bangkok Rules)</p> <p>๒.๔.๒ หัวข้อวิชาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในต่างประเทศ</p> <p>๒.๔.๓ สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหญิงและการเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมข้าราชการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน</p> <p>๒.๔.๔ การอนามัยส่วนบุคคล แม่และเด็กการป้องกันโรคเอดส์ และโรคทางเพศสัมพันธ์</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการฯ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๒.๕ กรมราชทัณฑ์ควรนำกฎกระทรวง มาตรา ๓๖ ว่าด้วยการปฏิบัติในการตรวจค้นตัว นักโทษ เรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมาใช้อย่างเคร่งครัด โดยจัดทำเป็นคู่มือหลักปฏิบัติในการตรวจค้น และคู่มือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ส่งให้แก่เรือนจำทั่วประเทศ</p> <p>๒.๖ กรมราชทัณฑ์ ควรเพิ่มบุคลากรที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์ พยาบาลวิชาชีพ นักจิตวิทยาประจำอยู่ในเรือนจำ หากมีเฉพาะเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะไม่มาทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ แต่จะเน้นเรื่องการควบคุมเพียงอย่างเดียว</p>	<p>๒.๔.๕ สุขภาพจิตและการปรับตัว</p> <p>๒.๔.๖ ความละเอียดอ่อนระหว่างเพศ (Gender Sensitivity) การไม่เลือกปฏิบัติและการคุกคามทางเพศ</p> <p>๒.๔.๗ การพัฒนางานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำและการติดตามผลการดำเนินงานตามกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)</p> <p>๒.๔.๘ ปัจจัยที่นำไปสู่การกระทำผิดและการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิง</p> <p>๒.๔.๙ เทคนิคการพูดและการให้คำปรึกษา</p> <p>๒.๔.๑๐ การให้การสงเคราะห์และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย</p> <p>๒.๔.๑๑ มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ</p> <p>๒.๔.๑๒ การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิง นอกเหนือจากนั้นยังได้รับความร่วมมือจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIL) ในการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การขับเคลื่อนเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพของกรมราชทัณฑ์</p> <p>๒.๕ กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติไว้หลายประการโดยเฉพาะในส่วนที่สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้มีสาระสำคัญหลักๆ ได้แก่การตรวจค้นให้กระทำด้วยความสุภาพไม่ถูกเหยียดหยามหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การตรวจค้นให้เจ้าหน้าที่ที่เพศเดียวกันเป็นผู้ตรวจค้น คือ ถ้าเป็นชายให้ชายตรวจค้น ถ้าเป็นหญิงให้หญิงตรวจค้น หากไม่มีให้แสดงตนหรือเชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือได้มาทำการตรวจ กรณีมีความจำเป็นต้องตรวจค้นแบบสัมผัสร่างกายต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเจ็บปวดให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ภายใต้กรอบความจำเป็นต่างๆ และการตรวจค้นอวัยวะในร่างกายจะต้องให้มีบุคคลที่ผ่านการอบรมการตรวจค้นด้านนั้นๆ โดยเฉพาะและการตรวจค้นแบบเห็นร่างกายจะกระทำในสถานที่เฉพาะที่จัดไว้มิดชิด เป็นต้น</p> <p>๒.๖-๒.๗ กรมราชทัณฑ์ ได้รับการจัดสรรตำแหน่งจากสำนักงาน กพ. ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ให้มีการบรรจุแต่งตั้งพยาบาลครบแล้วทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน แห่งละ ๑ - ๒ คน และมีนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน ๑๕๐ คน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ๘๔ แห่ง จำนวน ๑๑๙ คน และปฏิบัติหน้าที่ในส่วนกลาง กรมราชทัณฑ์ ๓๑ คน สำหรับนักจิตวิทยา มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๐ คน ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน จำนวน ๒๒ คน</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๒.๗. กรมราชทัณฑ์ ควรเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งรวมถึงพยาบาล นักจิตวิทยา ประจำเรือนจำแดนหญิงในต่างจังหวัด เพื่อดูแลสุขภาพอนามัย และสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิง และควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพและสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อมีการตรวจพบผู้ต้องขังหญิงคนใดมีปัญหาด้านสุขภาพหรือสุขภาพจิต เรือนจำต้องมีการจัดการให้ได้รับการดูแลรักษาจากแพทย์โดยเร็วและอย่างเหมาะสม และควรมีสถานที่ที่จะคัดกรองและแยกผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยนั้นไว้ในแดนเฉพาะ โดยเฉพาะสำหรับควบคุมผู้ต้องขังจิตเวชเป็นการเฉพาะ รวมทั้งผู้ต้องขังที่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่อาจติดต่อไปยังผู้ต้องขังคนอื่นได้</p>	<p>และปฏิบัติหน้าที่ส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ จำนวน ๘ คน พร้อมนี้กรมราชทัณฑ์ เพื่อให้มีบุคลากรด้านการดูแลผู้ต้องขัง ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านจิตวิทยา ให้กระจายไปยังเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ได้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงด้วยกระบวนการบำบัดด้านสังคมสงเคราะห์ และบำบัดทางจิตเมื่อวันที่ ๒๗ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ โดยได้เชิญ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาล และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เข้าร่วมอบรม ซึ่งกองสังคมสงเคราะห์ ได้เข้าใจถึงปัญหานักวิชาชีพไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จึงได้จัดอบรมโครงการนี้ขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้มีองค์ความรู้ในการแก้ไขฟื้นฟู และแก้ปัญหาให้แก่ผู้ต้องขังได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากนักวิชาชีพ เพราะบางครั้งอาจล่าช้าเกินไป เนื้อหาในการอบรมประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การประเมินต้นทุนทางจิตวิทยาในประเทศไทย - การให้คำปรึกษาเฉพาะราย และการทำกลุ่มให้คำปรึกษา - การพัฒนาทักษะชีวิตผู้ต้องขังหญิง - การบำบัด แก้ไขฟื้นฟู ในด้านต่างๆ ได้แก่ ละคร บำบัด (Drama Therapy) ดนตรีบำบัด (Music Therapy) ศิลปะบำบัด (Art Therapy) ฯลฯ - การใช้เครื่องมือ แบบคัดกรองและแบบทดสอบทางจิตวิทยาในการประเมินผู้ต้องขังหญิง - การศึกษาดูงานในโรงพยาบาลเฉพาะทางด้านจิตเวช และศึกษาดูงานเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดสหประชาชาติ <p>-กระทรวงสาธารณสุข เสนอให้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำร่วมกับกรมราชทัณฑ์ และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ</p>
<p>๒.๘ การดูแลแม่และเด็กในเรือนจำ กรณี ที่หญิงตั้งครรภ์เข้าสู่เรือนจำทางเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะดูแล และมีโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนคลอด การฝากครรภ์ และ สอนเกี่ยวกับวิธีการดูแลสุขภาพและดูแลบุตร ที่คลอดออกมา</p>	<p>๒.๘ กรมราชทัณฑ์ ได้สั่งการให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง เพื่อดำเนินการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง โดยเรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้ประสานงานกับ โรงพยาบาล และสาธารณสุขจังหวัด เพื่อเข้ามาอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังหญิงที่เป็นมารดา และอาสาสมัคร</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๓. ข้อเสนอแนะเชิงนิติบัญญัติ</p> <p>๓.๑ ควรผลักดันให้มีกฎหมายจัดตั้งสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice) หรือ TIJ เพื่อให้เป็นกลไกในการผลักดันส่งเสริมและกำกับดูแลการนำข้อกำหนดกรุงเทพไปสู่การปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและเหมาะสม(TIJ)</p>	<p>พี่เลี้ยง ซึ่งหัวข้อที่ใช้ในการอบรม ได้แก่ การปฏิบัติตัวของหญิงตั้งครรภ์ การดูแลสุขภาพระยะตั้งครรภ์ การพัฒนาลูกน้อยในครรภ์ การส่งเสริมพัฒนาการของลูกน้อยในครรภ์ การออกกำลังกายสำหรับคุณแม่ตั้งครรภ์ การออกกำลังกาย การเตรียมตัวไปคลอด การตรวจและแนะนำความรู้พัฒนาการต่างๆ การส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก การดูแลทารกประจำวัน โภชนาการ วิธีการทดสอบพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ตลอดจนการป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นกับเด็กติดผู้ต้องขัง</p> <p>๓.๑ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย TIJ ถือเป็นองค์การมหาชนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล แต่ปฏิบัติงานขึ้นตรงกับคณะกรรมการบริหารสถาบัน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญในหลายแขนง และผู้บริหารองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลและกำหนดนโยบาย กรอบยุทธศาสตร์ แผนงานของสถาบัน และมีพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาทิติมศักดิ์</p> <p>สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) หรือ Thailand Institute of Justice (TIJ) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศด้านการวิจัยและการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศไทยในกรอบความร่วมมือกับสหประชาชาติ ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา เชื่อมโยงแนวคิดตามหลักสากลสู่การปฏิบัติในระดับประเทศ และในภูมิภาคอาเซียน</p> <p>ภารกิจสำคัญของ TIJ ประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้เกิดการอนุวัติ “ข้อกำหนดกรุงเทพ” หรือข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังสำหรับ ผู้กระทำคามผิดหญิง (UN Bangkok Rules) รวมถึงส่งเสริมมาตรฐานสหประชาชาติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านเด็กและสตรีในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังทำหน้าที่ขับเคลื่อนประเด็นสำคัญต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศ เช่น หลักนิติธรรม การพัฒนาสิทธิมนุษยชน สันติภาพและความมั่นคง</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
<p>๓.๒ ควรนำเสนอสาระสำคัญว่าด้วยเรื่องสิทธิ และการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๖๐</p>	<p><u>ความร่วมมือระหว่างกรมราชทัณฑ์และสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ในการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพ</u></p> <p>๑. การดำเนินงานเรือนจำต้นแบบ (ตามข้อกำหนดกรุงเทพ) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแบบอย่างในการดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนให้แก่เรือนจำและทัณฑสถานทั้งเป็นที่ศึกษาดูงานของหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ</p> <p>๒. การดำเนินงานจัดทำห้องบำบัดทางสังคมสงเคราะห์และบำบัดทางจิต ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้ร่วมจัดทำโครงการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงด้วยกระบวนการบำบัด ด้านสังคมสงเคราะห์และบำบัดทางจิต และจัดตั้ง "ห้องเปลี่ยนชีวิต...ที่บ่มเพาะแรงบันดาลใจ (Happy Center) ณ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง เพื่อให้บริการบำบัดด้านสังคมสงเคราะห์และบำบัดจิตแก่ผู้ต้องขังหญิงอย่างเต็มรูปแบบ สำหรับในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ กรมราชทัณฑ์ได้มีการวางแผนในการขยายผลการดำเนินงานต่อไป ณ ทัณฑสถานหญิงชลบุรี ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา และทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ตามภารกิจในการควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข และบรรลุเป้าประสงค์ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม</p> <p>๓.๒ กรมราชทัณฑ์ ได้ระบุ "ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners/SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of women Prisoners and Non-Custodial Measures for Woman Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ Bangkok Rules)" ไว้ในเหตุผลในตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ แล้ว</p> <p>สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เสนอประเด็นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ขอให้ดำเนินการตามกฎหมาย และให้เร่งดำเนินงานในส่วนที่ไม่ใช้งบประมาณเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของ</p>

ประเด็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาของคณะกรรมการธิการ	ผลการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	<p>ผู้ต้องขัง สำหรับ พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ ๒๕๖๐ หากมีการใช้ไปแล้วประมาณ ๑ - ๒ ปี หากพบปัญหาในการดำเนินงาน ขอให้กรมราชทัณฑ์นำมาปรับแก้ใหม่เพื่อทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน</p> <p>-คณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการ โดยกำหนดหรือบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายแล้ว การปฏิบัติบางอย่างไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ขังประมาณ ก็ควรให้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง เน้นการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน และยั่งยืน</p>

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
 ปฏิบัติหน้าที่ A125611226
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 เลขรับ 9219
 วันที่ 12 ก.ย. 2561
 เวลา 11.36 น.

ที่ นร ๐๕๐๓/๒๗๕๐๕

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
 ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๑ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ผลการพิจารณารายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง สิทธิของผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติของคณะกรรมการการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เรียน เลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ สว(สนช) ๐๐๐๗/๖๔๘๘ ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกระทรวงยุติธรรม ที่ ยธ ๐๗๐๔.๑๑/๓๘๙๘ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๑ และเอกสารประกอบ

ตามที่ได้ส่งรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง สิทธิของผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติของคณะกรรมการการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ไปเพื่อดำเนินการ นั้น

กระทรวงยุติธรรมได้เสนอผลการพิจารณารายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวมาเพื่อดำเนินการ ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑ รับทราบรายงานผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เรื่อง สิทธิของผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ และแจ้งให้สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติทราบต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ทั้งนี้ ได้แจ้งให้กระทรวงยุติธรรมส่งรายงานในเรื่องนี้ จำนวน ๗๕๐ ชุดให้สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยตรงต่อไปแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

 (นายธีระพงษ์ วงศ์ศิวัธน์)
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กลุ่มงานบริหารทั่วไป
 วันที่ 26/9/61 วันที่ 26/กย/61
 เวลา ๑๓.๐๗ น. น.ต.ค.
 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองนิติธรรม
 โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๔๒ (พ.ช.)
 โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘ (๐.2884/D/ท)

กลุ่มงานนิติ
 วันที่ ๒๕/๙/๖๑
 วันที่ ๑๕ ก.ย. ๖๑
 เวลา ๑๓.๓๔ น.
 สำนักการประชุม

ที่ ยธ ๐๗๐๔.๑๑/๗๙๙๙

กระทรวงยุติธรรม
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น ๘
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ส่งรายงานการประชุมการหารือเกี่ยวกับการพิจารณารายงานการศึกษา เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายงานการประชุม จำนวน ๑ ฉบับ
๒. สรุปประเด็นจากผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรายงานผลการพิจารณาการศึกษา เรื่อง สิทธิผู้ต้องขังหญิง การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติ ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และผู้เกี่ยวข้อง สภาทนายความแห่งประเทศไทย โดยปลัดกระทรวงยุติธรรม มอบหมายให้กรมราชทัณฑ์ ดำเนินการจัดประชุมหารือเกี่ยวกับการพิจารณารายงานการศึกษา ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาศึกษา แนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอแนะดังกล่าวในภาพรวม แล้วส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี นั้น

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมราชทัณฑ์ ขอเรียนว่า ได้มีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากประเด็น รายงานผลการศึกษาดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว โดยได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐ รวมทั้งได้กำกับให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินการตามข้อเสนอแนะรายงานผลการศึกษาอย่างเคร่งครัด และได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องที่เสนอแนะการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ มาดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอละเอียดรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

พลอากาศเอก

(ประจัน จันทอง)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

สำนักพัฒนาพฤตินิสัย

โทร./โทรสาร. ๐ ๒๙๖๗ ๓๓๘๖

สำเนาถูกต้อง

๗/๒

(นางพัชณี สิทธิสุข)

นิติกรชำนาญการพิเศษ กองนิติธรรม